МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	*інститут економіки та бізнес-освіти*
Кафедра	*фінансів і бухгалтерського обліку*
Спеціальність	*072 «Фінанси, банківська справа та страхування»*
Форма навчання	*заочна*

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Деревенського Владислава Андрійовича
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему **«Фінансова діяльність страхових компаній»**
(повна назва теми)

за матеріалами **ПрАТ СК «АРКС»**
(повна назва бази дослідження)

науковий керівник к. е. н. _____ Супрун Н.В.
(наук. ступінь, вчене звання) *(підпис)* *(прізвище, ініціали)*

Робота допущена до захисту в ЕК
Протокол засідання кафедри
від ___18____ 2026р. № _13_
Завідувач кафедри _____
(підпис)
___к.е.н., доцент_____ _О.В.Нєізвєстна_____
Наук. ступень, вчене звання *Ініціали, прізвище*

Кривий Ріг – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	*інститут економіки та бізнес-освіти*
Кафедра	*фінансів і бухгалтерського обліку*
Спеціальність	*072 «Фінанси, банківська справа та страхування»*
Форма навчання	*заочна*

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри _____ *О.В.Нєізвєстна*
(підпис) (Прізвище, ініціали)
«__*06*__»___*квітня*___ 20*26* року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

1. Тема роботи: **«Фінансова діяльність страхових компаній»**

Керівник роботи к.е.н., доцент кафедри фінансів і бухгалтерського обліку Супрун Наталія Вікторівна
затверджені наказом закладу вищої освіти від «_06_» __*квітня*__ 20*26* р. №_*224-ст*___

2. Строк подання здобувачем роботи до «*05*» _*червня*__ 20*26* р.

3. Зміст кваліфікаційної роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1. Теоретичні та методичні засади управління фінансуванням діяльності страхових компаній: зміст фінансової діяльності страхових компаній; методика аналізу фінансування діяльності страхових компаній.

Розділ 2. Аналіз фінансової діяльності страхової компанії ПрАТ СК «АРКС»: характеристика страхової компанії та визначення її місця на ринку страхових послуг; оцінка операційної, інвестиційної і фінансової діяльності компанії.

Розділ 3. Удосконалення фінансової діяльності страхової компанії в умовах сучасних викликів: напрями підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів ПрАТ СК «АРКС»; рекомендації щодо покращення фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» на основі сучасних страхових технологій та зарубіжного досвіду.

Об'єкт дослідження: процес здійснення фінансової діяльності страхових компаній в сучасних умовах функціонування страхового ринку України.

Предмет дослідження: сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування, управління та оцінювання фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС», а також фінансові відносини, що виникають у процесі здійснення страхової діяльності.

Мета кваліфікаційної роботи: проведення аналізу фінансової діяльності страхової компанії та розробка заходів з удосконалення процесів фінансування діяльності страховика в умовах нестабільності і діджиталізації страхового ринку.

5. Дата видачі завдання «*06*» *квітня* 2026р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів МДР	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Затвердження плану КБР	до 25.03.2026	*виконано*
2	Підготовка розділу 1	до 15.04.2026	*виконано*
3.	Підготовка розділу 2	до 06.05.2026	*виконано*
4	Підготовка розділу 3	до 27.05.2026	*виконано*
5	Написання вступу та висновків до КБР, оформлення супровідних документів	до 01.05.2026	*виконано*
6	Подання електронного варіанту КБР керівнику для перевірки дотримання академічної доброчесності	до 05.06.2026	*виконано*
7	Перевірка тексту КБР на дотримання академічної доброчесності	08.06-16.06.2026	*виконано*
8	Отримання відгуку від наукового керівника	до 10.06.2026	*виконано*
9	Отримання рецензії	до 12.06.2026	*виконано*
10	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 15.06.2026	*виконано*
11	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 17.06.2026	Реєстраційний №___ «*17*» червня 2026 р.
12	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 18.06.2026	*виконано*
13	Підготовка до захисту в ЕК	до 19.06.2026	*виконано*

Завдання підготував науковий керівник _____ Супрун Н.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання одержав _____ Деревенський В.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Декларація

про дотримання академічної доброчесності під час написання

кваліфікаційної бакалаврської роботи

здобувачем вищої освіти

Державного університету економіки і технологій

Я, Деревенський Владислав Андрійович, студент 4 курсу, групи ЗФБС-22 Державного університету економіки і технологій розумію і підтримую політику закладу із академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував заборонену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Владислав ДЕРЕВЕНСЬКИЙ

(підпис) (Ім’я, ПРІЗВИЩЕ)

13.06.2026

(дата)

ЗГОДА

на використання кваліфікаційної бакалаврської роботи

Я, Деревенський Владислав Андрійович, даю згоду на використання наданих матеріалів, а саме: внесення кваліфікаційної бакалаврської роботи у базу даних репозитарію Державного університету економіки і технологій; відтворення роботи чи її частини в електронній формі, не змінюючи її змісту; виготовлення електронних копій для постійного архівного зберігання; надання електронних копій роботи для відкритого доступу в мережі Internet.

Підтверджую, що розміщуючи роботу в репозитарії ДУЕТ, я не порушую прав третіх осіб.

_____ Владислав ДЕРЕВЕНСЬКИЙ

(підпис) (Ім’я, ПРІЗВИЩЕ)

13.06.2026

(дата)

АНОТАЦІЯ

Деревенський В. А. Фінансова діяльність страхових компаній (на прикладі ПрАТ СК «АРКС»). – Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Державний університет економіки і технологій. Кривий Ріг. 2026.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти фінансової діяльності страхових компаній на прикладі ПрАТ СК «АРКС». Розкрито економічну сутність фінансової діяльності страховика, особливості формування та використання фінансових ресурсів, джерела фінансування діяльності страхових компаній, а також роль власного капіталу, страхових резервів та перестрахування у забезпеченні їх фінансової стійкості.

Проведено аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ СК «АРКС», оцінено динаміку страхових премій і страхових виплат, фінансових результатів, показників рентабельності, платоспроможності та фінансової надійності компанії. Визначено основні проблеми та перспективи розвитку фінансової діяльності страховика в сучасних умовах.

За результатами дослідження розроблено рекомендації щодо удосконалення формування джерел фінансування, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, розвитку цифрових технологій у страхуванні, удосконалення перестрахувального захисту та використання зарубіжного досвіду забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності, платоспроможності та ефективності діяльності ПрАТ СК «АРКС».

Ключові слова: страхова компанія, фінансова діяльність, фінансові ресурси, страхові резерви, власний капітал, платоспроможність, фінансова стійкість, перестрахування, страхові премії, страхові виплати.

ЗМІСТ

стор.

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ 8

1.1. Зміст фінансової діяльності страхових компаній 8

1.2. Методика аналізу фінансування діяльності страхових компаній 23

Висновки до розділу 1 47

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ПРАТ СК «АРКС» 50

2.1. Характеристика страхової компанії та визначення її місця на ринку страхових послуг 50

2.2. Оцінка операційної, інвестиційної і фінансової діяльності компанії 63

Висновки до розділу 2 78

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ 81

3.1. Напрями підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів ПрАТ СК «АРКС» 81

3.2. Рекомендації щодо покращення фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» на основі сучасних страхових технологій та зарубіжного досвіду 91

Висновки до розділу 3 98

ВИСНОВКИ 100

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 107

ДОДАТКИ 111

ВСТУП

Сьогоднішній стан страхового ринку України характеризується падінням ділової активності у зв'язку з тривалими воєнними діями на фоні зростання конкуренції, та підвищенням якості сервісу обслуговування клієнтів. Від початку пандемії 3 2020 року до сьогодення страхові компанії стали масово використовувати технології віддаленого доступу та інші досягнення діджиталізації. З'явилися мобільні цифрові додатки для реалізації страхових послуг і врегулювання збитків.

Усе більше страхових компаній розуміють необхідність поступового згортання фізичних місць обслуговування клієнтів, таких як філії і представництва і заміни їх віртуальними точками продажу страхових послуг, що ставить нові вимоги до фахівців (знання ІТ-технологій принаймні на рівні кваліфікованого користувача). Агенти і фінансові консультанти мають отримати максимум незалежності і бути прив'язані не до офісів, а до цифрових платформ спільного користування (на кшталт EWA).

Перебудова архітектури бізнесу передбачає необхідність капіталовкладень, як в цифрову інфраструктуру, так і на навчання (рекрутинг) персоналу для отримання необхідних компетентностей в сфері ІТ. Отже, кожна страхова компанія чи то на регіональному, чи на національному рівні зараз відчуває дефіцит фінансових ресурсів, що підвищує важливість фінансової діяльності та обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Ситуація з фінансуванням страховиків ускладнюється практичною відмовою і іноземних, і вітчизняних страхових компаній, які мають великі фінансові можливості, фінансувати страховий бізнес всередині України. Ця негативна тенденція спостерігається вже з 2009 року. Саме з 2009 року Україна знаходиться у стані перманентної суспільно-економічної кризи різної інтенсивності і глибини. Через це акціонери масово схильні до стратегії самофінансування розвитку своїх компаній. Якщо страховий бізнес доведе

свою привабливість (а для цього необхідно досягти рівня рентабельності власного капіталу 19-20%). В умовах тотального падіння ставок за депозитами і державними цінними паперами досягнення і утримання такого рівня рентабельності дозволить страховим компаніям залучати інвесторів (ті компанії, які мають статус публічних акціонерних товариств, можуть навіть розраховувати на IPO).

На новітність теми вказує і те, що теоретичні праці відомих українських і закордонних вчених, що досліджували проблеми діяльності страховиків, а саме Бланда Д., Гаманкової О.О., Говорушко Т.А., Клапківа Л.М., Осадця С.С., Піратовського Г.Л., Стецюк В.М., Фурмана В.М., Хемптона Д.Д. проблеми фінансування діяльності страховиків подаються лише у загальному плані і усі ці праці написані у період до діджиталізації. Це пов'язане з тим, що переважна більшість праць цих вчених видавалася в період початкового становлення страхового ринку, коли фінансової конкуренції між страховиками майже не було. Саме через це мало перекладних західних видань з даної тематики. Але на сьогодні проблема загострюється ще і тим, що практично немає підручників і навчальних посібників з питань діджиталізації страхового бізнесу. Тому в роботі використовувалися праці західних і вітчизняних авторів з питань впровадження процесів економіки 4.0 до діяльності страховиків, зокрема Ф. Котлера та Г. Катараджая.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є проведення аналізу фінансової діяльності страхової компанії та розробка заходів з удосконалення процесів фінансування діяльності страховика в умовах нестабільності і діджиталізації страхового ринку.

Для досягнення мети в роботі проведене дослідження в напрямках:

– визначення фінансової діяльності та вивчення її особливостей в страхових компаніях;

– розробка методики аналізу фінансової діяльності страховика;

– надана характеристика страхової компанії та проаналізовано тенденції її розвитку;

– проведена оцінка платоспроможності, рентабельності та формування фінансових результатів страховика;

– проведено аналіз фінансового стану страхової компанії;

– проаналізовано фінансову діяльність і капіталізацію найбільших компаній на страховому ринку;

– розроблено заходи з удосконалення фінансової діяльності страхової компанії.

Об’єктом дослідження є процес здійснення фінансової діяльності страхових компаній в сучасних умовах функціонування страхового ринку України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування, управління та оцінювання фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС», а також фінансові відносини, що виникають у процесі здійснення страхової діяльності.

Практичне значення отриманих результатів полягає:

– в визначенні розміру необхідної докапіталізації страхової компанії ПрАТ СК «АРКС» для отримання кращої конкурентної позиції на страховому ринку;

– розробці пропозицій щодо зменшення витрат компанії і зростання надходжень завдяки впровадженню в її діяльність цифрових технологій та інструментів.

Інформаційним забезпеченням для проведення роботи виступали спеціальна фінансово-економічна література, законодавчі і нормативні акти з питань страхової діяльності, матеріали наукових конференцій, статистичні дані інформаційно-аналітичних інтернет-видань, фінансова звітність ПрАТ СК «АРКС».

В процесі дослідження застосовувалися: діалектичний метод пізнання, що забезпечує аналіз фінансових явищ та процесів в їх розвитку, взаємозв’язку і взаємозалежності; метод аналізу і синтезу; економіко-статистичні методи.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

1.1 Зміст фінансової діяльності страхових компаній

В останні роки в Україні в страховій галузі України почало формуватися по справжньому конкурентне середовище. При цьому серед чинників конкуренції слід виділити (в такому порядку, як це наводиться):

- капіталізацію страхових компаній;
- якість обслуговування клієнтів і рівень страхових виплат;
- ефективність інвестиційної діяльності страховика.

Капіталізація поставлена на перше місце через те, що без адекватного капіталу компанія не має перспектив розвитку. Вже зараз стає зрозумілою безперспективність подальшого існування дрібних та середніх страховиків, їх нездатність ефективно працювати на ринку і конкурувати з великими компаніями. В першу чергу це пов’язане з тим, що в сьогоднішньому ринковому середовищі компанія-лідер повинна мати національний статус, тобто бути представленою в більшості, а то і в усіх регіонах України. Утримувати велику кількість філій і представництв можуть собі дозволити лише великі страхові компанії, які мають значну капіталізацію.

Поняття капіталізації в економічній літературі трактується неоднозначно та залежить від сфери його застосування. Найчастіше під капіталізацією розуміють процес перетворення створеної доданої вартості або нерозподіленого прибутку в капітал шляхом його спрямування на розширення діяльності підприємства та збільшення вартості його активів. Крім того, капіталізацію розглядають як процес формування фіктивного капіталу, що знаходить своє відображення у випуску акцій, облігацій, іпотечних цінних паперів та інших фінансових інструментів. Ще одним підходом до трактування цього поняття є

розуміння капіталізації як реалізації майна підприємства з метою збільшення обсягу грошового капіталу та підвищення фінансових можливостей суб'єкта господарювання [11, с. 284].

Разом із тим наведені підходи не повною мірою відображають зміст капіталізації в сучасних ринкових умовах. У широкому економічному розумінні під капіталізацією часто розуміють вартісну оцінку компанії, яка визначається розміром її статутного або власного капіталу, а також загальним рівнем фінансового потенціалу підприємства. Саме тому капіталізація розглядається не лише як джерело розвитку бізнесу, а й як один із найважливіших показників його фінансової надійності, інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності на ринку [22, с. 10].

Забезпечення страхової компанії достатнім обсягом фінансових ресурсів та підтримання раціонального співвідношення між окремими складовими капіталу є одним із ключових завдань фінансової діяльності страховика. Саме фінансова діяльність покликана забезпечувати безперервність функціонування страхової компанії, формування необхідного обсягу власних і залучених коштів, виконання зобов'язань перед клієнтами та створення умов для подальшого розвитку.

Фінансова діяльність страхової компанії суттєво відрізняється від фінансової діяльності підприємств інших галузей економіки. Такі відмінності обумовлені особливим характером страхової послуги та специфікою процесу формування і використання фінансових ресурсів страховика. На відміну від більшості суб'єктів господарювання, які отримують оплату після реалізації товарів чи послуг, страхові компанії отримують кошти від клієнтів авансом, ще до моменту виконання своїх зобов'язань.

Специфічні особливості страхової діяльності безпосередньо впливають на організацію фінансової роботи страховика. Насамперед страхова компанія за отримані від страхувальника кошти надає фінансову послугу, зміст якої полягає у гарантуванні страхового захисту та здійсненні страхових виплат у майбутньому за умови настання подій, визначених договором страхування.

Таким чином, страховик приймає на себе фінансові ризики клієнта та бере зобов’язання щодо їх компенсації в межах укладеного договору.

Ще однією важливою особливістю є те, що страхові премії надходять до страхової компанії наперед, тобто авансовим способом. Завдяки цьому страховик отримує у своє розпорядження значні фінансові ресурси ще до моменту здійснення страхових виплат. Така специфіка дозволяє страховим компаніям не лише забезпечувати виконання своїх зобов’язань, але й ефективно управляти тимчасово вільними коштами, отримуючи додатковий дохід від їх інвестування.

Важливим джерелом формування прибутку страховика виступає інвестиційна діяльність. Кошти, залучені у вигляді страхових премій, можуть розміщуватися у банківських депозитах, державних цінних паперах, корпоративних облігаціях та інших фінансових інструментах, що дозволяє компанії отримувати інвестиційний дохід. Одночасно прибуток страхової компанії може формуватися за рахунок перевищення суми страхових премій над страховими виплатами та витратами на ведення страхової діяльності.

Слід також враховувати, що страхова діяльність пов’язана з високим рівнем ризику. Саме тому страхові компанії повинні підтримувати значний обсяг грошових коштів та високоліквідних активів, який дозволяє своєчасно виконувати взяті на себе зобов’язання перед страхувальниками. За рівнем вимог до ліквідності страхові компанії значно перевищують більшість інших суб’єктів господарювання, оскільки будь-які затримки у здійсненні страхових виплат можуть негативно вплинути на їхню репутацію та фінансову стійкість.

Враховуючи зазначені особливості, можна зробити висновок, що фінансова діяльність страховика значною мірою визначається авансовим характером надходження страхових премій. Саме ця особливість створює передумови для формування специфічних джерел фінансування, які не характерні для підприємств інших галузей економіки.

Насамперед йдеться про страхові резерви, які формуються за рахунок отриманих страхових премій та призначені для виконання майбутніх страхових

зобов’язань. За своєю економічною природою страхові резерви займають проміжне місце між власним та позиковим капіталом. Вони не належать безпосередньо страховій компанії, однак перебувають у її розпорядженні протягом певного періоду часу та можуть використовуватися для здійснення інвестиційної діяльності в межах, установлених законодавством.

Багато науковців, серед яких С. С. Осадець [28, с. 487] та О. О. Гаманкова [6, с. 185], наголошують на тому, що саме страхові резерви повинні бути основним джерелом фінансування діяльності страхової компанії. Така позиція пояснюється тим, що в умовах розвинених страхових ринків обсяги страхових резервів суттєво перевищують величину власного капіталу страховика. Водночас для українського страхового ринку дане твердження потребує додаткового аналізу, оскільки структура джерел фінансування вітчизняних страховиків значною мірою залежить від рівня розвитку страхового ринку, обсягів страхової діяльності та особливостей законодавчого регулювання.

Суттєвий вплив на фінансову діяльність страхової компанії має також спеціалізація страховика. Особливості формування фінансових ресурсів значною мірою залежать від того, здійснює компанія страхування життя чи працює у сфері ризикового страхування.

Страхування життя характеризується довгостроковим характером договірних відносин між страховиком і страхувальником. У більшості випадків договори укладаються на багато років, а іноді й на десятиліття. Це дає можливість страховим компаніям накопичувати значні обсяги довгострокових фінансових ресурсів та здійснювати інвестиції з тривалим строком окупності. Відповідно страховики, які працюють у сфері страхування життя, мають більш стабільну ресурсну базу та ширші можливості для інвестиційної діяльності.

На відміну від страхування життя, ризикові види страхування характеризуються переважно короткостроковими договорами. Це обумовлює необхідність підтримання більш високого рівня ліквідності активів, оскільки страхові виплати можуть виникати в будь-який момент протягом строку дії договору. У зв’язку з цим компанії, що здійснюють ризикове страхування,

змушені приділяти особливу увагу управлінню ліквідністю та забезпеченню достатнього обсягу високоліквідних фінансових ресурсів.

На початкових етапах становлення страхового ринку та створення нових страхових компаній основним джерелом фінансування їх діяльності виступає власний капітал. Саме за рахунок внесків засновників формується фінансова база, необхідна для започаткування діяльності, створення відповідних страхових резервів та виконання нормативних вимог щодо платоспроможності страховика. У подальшому, зі зростанням обсягів страхової діяльності та збільшенням страхового портфеля, роль страхових резервів у структурі фінансових ресурсів поступово посилюється, що є характерною ознакою розвитку ефективної страхової компанії.

До складу власних фінансових ресурсів страхової компанії належать статутний капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток, а також інші фонди, сформовані за рахунок чистого прибутку, зокрема фонд споживання та фонд нагромадження. Усі зазначені складові об’єднує те, що вони не пов’язані із зовнішніми зобов’язаннями перед кредиторами чи страхувальниками та можуть вільно використовуватися страховиком для забезпечення своєї діяльності. Саме тому в міжнародній страховій практиці такі кошти часто називають вільними резервами або резервом платоспроможності, оскільки вони виступають додатковою фінансовою гарантією виконання страховою компанією своїх зобов’язань.

Формування власного капіталу страховика здійснюється за рахунок двох основних джерел. Першим джерелом є внески засновників або акціонерів, які забезпечують створення початкової фінансової бази компанії. Другим джерелом виступає прибуток, отриманий у результаті здійснення страхової, інвестиційної та фінансової діяльності. У бухгалтерському балансі ці складові, як правило, відображаються у першому розділі пасиву та характеризують рівень фінансової незалежності страхової компанії.

Власний капітал має надзвичайно важливе значення для забезпечення платоспроможності страховика. Обсяг вільних резервів повинен відповідати

масштабам діяльності страхової компанії та забезпечувати достатній запас фінансової стійкості для виконання прийнятих зобов'язань. У зв'язку з цим у міжнародній практиці розрахунок необхідного рівня власного капіталу часто здійснюється з урахуванням обсягів страхової діяльності. Залежно від специфіки страхових операцій за базу можуть братися суми отриманих страхових премій, середні обсяги страхових виплат за декілька років або величина сформованих технічних резервів. Особливо актуальним такий підхід є для компаній зі страхування життя, де ключове значення має величина довгострокових страхових резервів.

Водночас величину вільних резервів можна визначити і як різницю між сукупною вартістю активів страховика та загальною сумою його зобов'язань, основну частину яких складають страхові резерви [38, с. 227]. У цьому випадку власний капітал виступає своєрідним фінансовим буфером, який дозволяє компанії компенсувати можливі втрати та підтримувати належний рівень платоспроможності навіть за несприятливих умов функціонування.

Незважаючи на очевидну важливість власного капіталу, в економічній літературі та практиці інколи можна зустріти думку про те, що для страхової компанії основне значення мають страхові резерви, тоді як роль власних коштів є другорядною. Прихильники такого підходу пояснюють свою позицію тим, що саме страхові резерви формуються для майбутнього виконання зобов'язань перед страхувальниками, а отже, виступають головним фінансовим забезпеченням страхової діяльності.

Проте така точка зору є дещо спрощеною. Практика функціонування страхового ринку як в Україні, так і в інших країнах світу свідчить про те, що власний капітал залишається одним із ключових факторів фінансової надійності страховика. Саме тому законодавством більшості держав встановлюються мінімальні вимоги до розміру статутного капіталу, необхідного для створення та функціонування страхової компанії.

Необхідність таких вимог пояснюється низкою причин. По-перше, на початковому етапі діяльності страховик ще не має значних обсягів страхових

премій та сформованих страхових резервів. У цей період єдиним джерелом виконання зобов'язань виступають кошти власників компанії, вкладені до статутного капіталу. По-друге, значний стартовий капітал створює додаткові можливості для розвитку страховика, дозволяє формувати конкурентоспроможний страховий портфель та забезпечує вищий рівень довіри з боку клієнтів і партнерів.

Крім того, достатній обсяг власного капіталу надає компанії можливість активніше розвивати свою діяльність, розширювати спектр страхових послуг, впроваджувати нові страхові продукти та здійснювати більш масштабні страхові операції. Саме тому питання формування статутного капіталу та його структури має вирішальне значення ще на етапі створення страхової компанії. Фактично фундамент майбутньої фінансової стійкості страховика закладається саме під час його заснування.

Разом із тим значення власного капіталу не обмежується лише початковим етапом функціонування страхової компанії. Досить поширеною є помилкова думка, що після накопичення значних страхових резервів роль статутного капіталу та інших елементів власних коштів поступово зменшується. Насправді ж власний капітал продовжує виконувати надзвичайно важливі функції протягом усього періоду діяльності страховика.

Це пояснюється тим, що будь-які страхові резерви формуються на основі актуарних розрахунків та статистичних оцінок, які завжди мають імовірнісний характер. Навіть за наявності якісного страхового портфеля, достовірної статистичної інформації та сучасних математичних моделей повністю виключити ризик відхилення фактичних результатів від прогнозних неможливо. Унаслідок цього завжди існує ймовірність того, що реальні страхові виплати перевищать заплановані показники.

Причинами виникнення таких ситуацій можуть бути помилки під час формування страхових тарифів, несприятливі зміни у структурі страхового портфеля, збільшення частоти або тяжкості страхових випадків, погіршення макроекономічної ситуації, інфляційні процеси чи зниження вартості активів, у

які інвестовані кошти страхової компанії. Додаткові ризики можуть виникати і внаслідок пред'явлення страхувальниками вимог щодо здійснення виплат за договорами, які раніше вважалися повністю врегульованими.

У подібних ситуаціях саме власний капітал виконує функцію фінансового стабілізатора та дозволяє страховикові підтримувати належний рівень платоспроможності навіть за несприятливого розвитку подій. Фактично він виступає останньою лінією фінансового захисту, яка забезпечує виконання зобов'язань перед страхувальниками у випадках, коли сформованих страхових резервів виявляється недостатньо.

Крім того, власний капітал має важливе значення для реалізації стратегічних планів розвитку страхової компанії. Зокрема, при виході на нові сегменти страхового ринку або впровадженні нових страхових продуктів страховик часто змушений приймати на себе додаткові ризики ще до того моменту, коли буде сформовано достатній обсяг відповідних страхових резервів. У такому випадку саме власний капітал забезпечує фінансову підтримку нових напрямів діяльності та створює умови для подальшого розширення страхового бізнесу.

Отже, власний капітал страхової компанії є не лише джерелом фінансування її діяльності, але й одним із найважливіших чинників забезпечення фінансової надійності, платоспроможності та довгострокової стабільності. Незалежно від стадії розвитку страховика його роль залишається визначальною як для виконання поточних зобов'язань, так і для реалізації стратегічних цілей розвитку компанії. На підтвердження цієї позиції можна привести наступне висловлення: «...якщо потреба в страхових резервах породжена страховим ризиком, то потреба в резерві платоспроможності – ризиком діяльності страховика в умовах ринку» [12, с. 82].

Саме тому багаторічний досвід функціонування страхових компаній у розвинених країнах світу сформував підхід, відповідно до якого страховик повинен володіти не лише достатнім обсягом страхових резервів, сформованих відповідно до прийнятих зобов'язань, але й значними власними фінансовими

ресурсами. Наявність вільних резервів дозволяє компанії підтримувати належний рівень платоспроможності, компенсувати можливі відхилення фактичних страхових виплат від прогнозних показників та забезпечувати стабільність діяльності навіть за несприятливих умов розвитку страхового ринку.

Особливе місце в системі власного капіталу страховика посідає статутний капітал. Його основне призначення полягає у фінансовому забезпеченні статутної діяльності страхової компанії та створенні необхідної бази для виконання зобов'язань перед страхувальниками. У випадках, коли обсяг страхових резервів або поточних надходжень страхових премій є недостатнім для здійснення страхових виплат, статутний капітал може використовуватися як додаткове джерело покриття відповідних витрат. Формування статутного капіталу здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства та установчих документів страховика [25, с. 188].

Світова практика страхування свідчить про значну увагу до питань капіталізації страховиків. Так, у Франції для отримання права на здійснення страхової діяльності компанія повинна володіти мінімальним обсягом стартового капіталу. Для акціонерних товариств, які працюють у сфері страхування життя та страхування відповідальності, його розмір становить близько 1 млн євро. Для компаній, що здійснюють майнове страхування, законодавством передбачено нижчі вимоги – на рівні 500–600 тис. євро. Водночас практика свідчить, що фактичний обсяг капіталу більшості страхових компаній на момент початку діяльності істотно перевищує встановлений мінімум.

Важливою особливістю французької системи регулювання є також контроль за структурою статутного капіталу. Зокрема, не менше половини його обсягу повинно бути сформовано за рахунок грошових внесків. У випадках, коли до статутного капіталу вносяться об'єкти нерухомості, відповідні державні органи здійснюють їх індивідуальну оцінку з позицій ліквідності, можливості реалізації та реальної ринкової вартості. Такий підхід спрямований

на недопущення штучного завищення капіталу та забезпечення його реального фінансового наповнення.

Окрім внесків власників, джерелом формування додаткових резервів капіталу можуть бути кошти, внесені акціонерами понад встановлений розмір статутного капіталу. У вітчизняній практиці такі кошти, як правило, відображаються у складі резервного капіталу або інших додаткових фондів. Вони можуть використовуватися для фінансування окремих напрямів діяльності страховика, покриття можливих збитків або забезпечення фінансової стійкості компанії.

Додаткові резерви можуть формуватися також у результаті емісії нових акцій за ціною, що перевищує їх номінальну вартість. У такому випадку різниця між ціною розміщення та номінальною вартістю акцій після покриття витрат на емісію спрямовується до резервного капіталу. Подібна практика широко застосовується у міжнародній страховій діяльності та дозволяє компаніям зміцнювати власну фінансову базу без збільшення боргового навантаження.

Ще одним важливим елементом власного капіталу є резервні фонди, сформовані за рахунок чистого прибутку страхової компанії. На відміну від внесків акціонерів, ці кошти є результатом ефективної діяльності страховика та вже пройшли процедуру оподаткування. Саме тому такі резерви розглядаються як найбільш якісне джерело зміцнення фінансової стійкості компанії [6, с. 217].

У цьому контексті доцільно зазначити, що нормативні вимоги до капіталізації українських страхових компаній загалом відповідають європейським стандартам. Законодавством України встановлено мінімальний розмір капіталу на рівні 1 млн євро для компаній, які здійснюють ризикові види страхування, та 10 млн євро для страховиків життя. Такі вимоги узгоджуються з практикою країн Європейського Союзу та спрямовані на забезпечення належного рівня фінансової надійності страхового сектору.

Разом із тим процес капіталізації українських страхових компаній протягом тривалого часу не завжди характеризувався достатнім рівнем

прозорості. Особливо це стосується періоду 2000–2008 років, коли в діяльності окремих страховиків мали місце випадки штучного завищення як статутного капіталу, так і інших складових власного капіталу.

Одним із поширених механізмів такого завищення стало використання державних цінних паперів після фінансової кризи 1998 року. У той період значна кількість державних облігацій реалізовувалася на фінансовому ринку за цінами, суттєво нижчими від номінальної вартості. Фінансові установи активно скуповували такі інструменти та використовували їх для формування статутного капіталу. При цьому законодавство дозволяло включати державні цінні папери до складу статутного капіталу страховика в межах встановлених нормативів.

Ще одним поширеним явищем було придбання страховими компаніями цінних паперів, які не перебували у біржовому лістингу та фактично не мали активного вторинного ринку. Після придбання таких активів проводилася їх переоцінка, що призводило до формального збільшення вартості активів та власного капіталу компанії. У результаті виникав так званий фіктивний капітал, який існував лише на папері та не був забезпечений реальними фінансовими ресурсами.

Проблемність подібної практики особливо яскраво проявилася під час світової фінансової кризи 2008–2009 років. Значна частина переоцінених фінансових інструментів різко втратила свою ринкову вартість, а окремі цінні папери взагалі втратили ліквідність. Це призвело до істотного скорочення активів багатьох страхових компаній та виявило реальний рівень їх капіталізації.

Окремою проблемою українського страхового ринку залишається значний обсяг дебіторської заборгованості в структурі активів окремих страховиків. У деяких випадках її частка може досягати 40–50 % сукупної вартості активів. Найчастіше така заборгованість представлена позиками, наданими засновникам, працівникам компанії або іншим юридичним особам. За формальними ознаками такі активи збільшують обсяг капіталу страховика,

однак фактично значна частина коштів перебуває поза межами компанії та не може бути оперативно використана для виконання страхових зобов'язань.

У результаті виникає ситуація, коли задекларований рівень капіталізації суттєво перевищує реальний фінансовий потенціал страховика. Саме тому при оцінюванні фінансової надійності страхових компаній важливе значення має не лише величина власного капіталу, але й якість активів, якими він забезпечений.

Водночас однією з найбільш актуальних проблем фінансової діяльності страхових компаній в Україні є скорочення можливостей зовнішнього фінансування. Починаючи з 2008 року більшість страховиків фактично припинили практику додаткових емісій акцій та залучення нового акціонерного капіталу. Ця тенденція характерна як для вітчизняних компаній, так і для страховиків з іноземною участю.

У таких умовах основним джерелом подальшої капіталізації страховиків стає прибуток, отриманий у результаті власної діяльності. Саме тому ефективність страхових операцій, рівень прибутковості та здатність компанії формувати внутрішні фінансові ресурси набувають особливого значення для забезпечення її довгострокової фінансової стійкості та конкурентоспроможності на страховому ринку.

Така ситуація триває вже майже 18 років і пов'язана з тим, що з 2008 року ринок працював під впливом криз:

- 2008-2009 рік – глобальна фінансова криза, яка серйозно вдарила по українській економіці;

- 2020-2022 рік – економічна криза пов'язана з COVID-19, яка мала глобальний характер і невизначені наслідки;

- 2014 рік і по сьогоднішній день – локальна суспільно-економічна криза, яка супроводжується військовими діями і втратами територій, а за своїми наслідками є ще більш руйнівною, ніж глобальна.

Якщо до зазначених факторів додати недосконаліть державної політики у сфері оподаткування страхового бізнесу, недостатній рівень страхової культури населення, а також зниження платоспроможності громадян і суб'єктів

господарювання, стає зрозумілим, чому інвестори не поспішають вкладати значні фінансові ресурси у розвиток страхових компаній. Для потенційних інвесторів страховий сектор часто асоціюється з підвищеним рівнем ризику, тривалими строками окупності вкладень та високою залежністю від економічної кон'юнктури. Саме тому після світової фінансової кризи 2008 року більшість українських страхових компаній були змушені переорієнтуватися на стратегію самофінансування, основу якої становить використання власного прибутку та сформованих страхових резервів для забезпечення подальшого розвитку. Особливості такої моделі фінансування та її вплив на діяльність страховиків будуть детальніше розглянуті в наступних розділах дослідження.

Поряд із власним капіталом і страховими резервами, які традиційно становлять основу фінансових ресурсів страхової компанії, страховики можуть використовувати й позикові кошти. Такі ресурси можуть залучатися як на короткостроковій, так і на довгостроковій основі. Зокрема, страхові компанії мають можливість отримувати банківські кредити, випускати облігації або використовувати інші інструменти фінансового ринку для залучення додаткового капіталу.

Проте в Україні практика використання позикових коштів страховими компаніями поки що не набула широкого поширення. Це пояснюється насамперед тим, що більшість страховиків мають у своєму розпорядженні достатній обсяг власних фінансових ресурсів та страхових резервів, які дозволяють задовольняти поточні потреби у фінансуванні діяльності. Крім того, залучення кредитних ресурсів супроводжується додатковими витратами у вигляді процентних платежів, що може негативно впливати на фінансові результати страховика. Разом із тим у перспективі, зі збільшенням масштабів діяльності страхових компаній та зростанням потреби у фінансуванні нових напрямів бізнесу, попит на позиковий капітал може істотно зрости.

Важливе місце в системі джерел фінансування діяльності страховика займають поточні зобов'язання. За своєю економічною природою вони поділяються на страхові та нестрахові. Страхові зобов'язання безпосередньо

пов’язані з необхідністю забезпечення майбутніх страхових виплат і представлені відповідними видами технічних резервів.

До складу короткострокових страхових резервів належать резерв заявлених, але ще не врегульованих збитків, який є обов’язковим для формування всіма страховими компаніями. Також страховики можуть формувати резерв збитків, що виникли, але ще не були заявлені страхувальниками, а також резерв коливань збитковості, призначений для вирівнювання результатів діяльності в окремі періоди часу [26, с. 358].

Особливе місце серед страхових резервів займає резерв катастроф. Відповідно до чинних облікових підходів його зазвичай відносять до короткострокових зобов’язань, хоча така класифікація не завжди повністю відповідає економічній сутності даного резерву. Резерв катастроф формується страховиками, які здійснюють страхування ризиків із потенційно дуже великими збитками. У міжнародній практиці до катастрофічних ризиків зазвичай відносять ті, за якими сукупний збиток за одним страховим випадком перевищує 20 млн доларів США [35, с. 171].

До таких видів страхування належать страхування космічної техніки, авіаційних ризиків, ядерних об’єктів, великих промислових комплексів та інших об’єктів підвищеної небезпеки. Для страховиків, які працюють у цих сегментах ринку, формування резерву катастроф виступає одним із ключових інструментів забезпечення фінансової безпеки.

Короткострокові зобов’язання справляють суттєвий вплив на фінансову діяльність страхової компанії. У ризиковому страхуванні їх частка в структурі джерел фінансування нерідко перевищує 20 % загального обсягу пасивів. Саме тому управління такими зобов’язаннями має важливе значення для підтримання належного рівня ліквідності та платоспроможності страховика.

Для забезпечення своєчасного виконання зобов’язань короткострокові страхові та нестрахові борги повинні покриватися найбільш ліквідними активами. До таких активів належать грошові кошти, кошти на банківських рахунках, короткострокові фінансові вкладення та інші активи, які можуть бути

швидко перетворені в гроші без суттєвих втрат їх вартості. Недостатній рівень ліквідності може створювати ризик несвоєчасного здійснення страхових виплат та негативно впливати на фінансову репутацію страхової компанії.

На фінансову діяльність страховиків значною мірою впливають процеси, що відбуваються як на страховому ринку, так і в економіці країни загалом. Зміни макроекономічної ситуації, рівня інфляції, процентних ставок, доходів населення та інвестиційної активності безпосередньо впливають на обсяги страхових премій, страхових виплат і фінансові результати страхових компаній.

Однією з характерних тенденцій розвитку сучасного страхового ринку є формування потужних фінансових груп, до складу яких входять страхові компанії, банки та інші фінансові установи. В Україні прикладами таких об'єднань є фінансові групи «ТАС», «Гарант», «Альфа» та інші. Інтеграція страхового та банківського бізнесу дозволяє учасникам фінансових груп ефективніше використовувати капітал, диверсифікувати ризики та підвищувати конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг.

На думку багатьох експертів, подальший розвиток таких інтеграційних процесів сприятиме зростанню рівня капіталізації страхового ринку. У результаті великі фінансові групи поступово посилюватимуть свої позиції, тоді як невеликі страхові компанії будуть змушені або приєднуватися до потужніших учасників ринку, або переорієнтовувати свою діяльність на виконання функцій страхових посередників і брокерів.

Очікується також подальше зростання ринкової вартості страхових компаній та підвищення рівня їх капіталізації. Процеси консолідації страхового бізнесу ще далекі від завершення, а інтерес іноземних інвесторів до українського страхового ринку поступово зростає. Особливо це стосується великих міжнародних страхових груп, які зацікавлені у придбанні стратегічного контролю над перспективними страховими компаніями.

Подальший розвиток страхового бізнесу може забезпечуватися не лише за рахунок власних і залучених ресурсів, але й шляхом використання позикового капіталу. У зв'язку з цим важливого значення набуває загальна

вартість фінансових ресурсів на ринку. Зниження процентних ставок за кредитами та покращення доступу до фінансових ресурсів створюватиме додаткові можливості для розширення діяльності страховиків і реалізації масштабних інвестиційних проєктів.

Таким чином, фінансову діяльність страхової компанії доцільно розглядати як сукупність процесів, пов'язаних із формуванням, використанням та управлінням власним, позиковим і залученим капіталом. Особливістю страхової діяльності є наявність специфічного джерела фінансування – страхових резервів, які властиві виключно страховим компаніям та виконують функцію фінансового забезпечення майбутніх страхових виплат. Залежно від строків використання страхові резерви можуть виступати як довгостроковим, так і поточним джерелом фінансування діяльності страховика. З огляду на це важливим завданням подальшого дослідження є розроблення методичних підходів до аналізу фінансової діяльності страхових компаній та оцінювання ефективності використання їх фінансових ресурсів.

1.2 Методика аналізу фінансування діяльності страхових компаній

Методологічні аспекти аналізу фінансової діяльності страхових компаній залишаються одними з найменш розроблених питань у сфері страхового менеджменту. Якщо для промислових, торговельних або банківських установ існує достатньо широкий набір усталених методик фінансового аналізу, то для страховиків універсальна система оцінювання фінансової діяльності потребує подальшого розвитку. Це зумовлено специфікою страхового бізнесу, особливою структурою фінансових ресурсів, наявністю страхових резервів та високою залежністю результатів діяльності від ризиковості страхового портфеля. У зв'язку з цим виникає необхідність розроблення власного підходу до аналізу фінансової діяльності страхової компанії.

На першому етапі такого аналізу доцільно дослідити загальну характеристику страховика та визначити його місце на страховому ринку. Для цього необхідно проаналізувати структуру власності компанії, її належність до фінансової або фінансово-промислової групи, а також визначити основні напрями діяльності на основі інформації, розміщеної на офіційному сайті страховика. Важливе значення має також оцінювання клієнтської бази компанії, зокрема встановлення того, чи орієнтована вона переважно на фізичних осіб, корпоративних клієнтів або поєднує обидва напрями. Окрему увагу варто приділити позиціям страховика у рейтингах страхового ринку України, зокрема його входженню до першої десятки компаній за основними фінансовими та економічними показниками.

Другий етап дослідження доцільно розпочинати з аналізу динаміки страхових премій і страхових виплат. Саме ці показники найбільш повно характеризують масштаби страхової діяльності компанії, рівень її ринкової активності та здатність виконувати взяті на себе зобов’язання. Незважаючи на те, що період дослідження може припадати на складні умови функціонування української економіки, позитивна динаміка страхових премій та виплат є важливою ознакою стабільності страховика, його здатності утримувати клієнтську базу та адаптуватися до зовнішніх викликів.

Наступним важливим показником є рівень страхових виплат, який визначається як співвідношення страхових виплат до страхових премій. Цей коефіцієнт дозволяє оцінити характер діяльності страхової компанії та рівень її реальної участі у виконанні страхових зобов’язань. У практиці аналізу страхового ринку нормальним вважається значення рівня виплат у межах 0,3–0,5. Надто низький рівень може свідчити про формальний або недостатньо активний характер страхової діяльності, тоді як надмірно високий показник може вказувати на підвищену збитковість страхового портфеля.

В умовах, коли зовнішнє фінансування діяльності страхових компаній є обмеженим, особливого значення набуває наявність чистого прибутку та його достатній обсяг. Прибуткова діяльність стає основним джерелом

самофінансування страховика, нарощування власного капіталу, формування резервних фондів і зміцнення ринкових позицій. Отримання стабільного чистого прибутку фактично є необхідною умовою виживання страхової компанії, її подальшого розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Після оцінювання основних результатів діяльності страховика необхідно перейти до аналізу його страхового портфеля. Структура страхового портфеля має важливе значення для оцінки рівня ризику, фінансової стабільності та диверсифікації діяльності компанії. Якщо частка будь-якого окремого виду страхування перевищує 30 % загального обсягу портфеля, такий портфель можна вважати недостатньо збалансованим, оскільки компанія стає залежною від одного сегмента страхового ринку. Натомість, якщо жоден із видів страхування не перевищує 10 %, це свідчить про високий рівень диверсифікації та більш рівномірний розподіл ризиків між різними напрямами страхової діяльності.

На третьому етапі аналізу слід безпосередньо дослідити джерела фінансування діяльності страховика. Такий аналіз повинен охоплювати декілька основних напрямів. Насамперед необхідно оцінити структуру та динаміку джерел фінансування компанії в цілому, визначити місце власного капіталу у фінансуванні діяльності та зробити висновок щодо рівня фінансової надійності страховика.

Для страхових компаній допустимі пропорції між власним і залученим капіталом відрізняються від нормативів, які застосовуються до підприємств реального сектору економіки. Це пояснюється тим, що страховик як фінансова установа значною мірою працює з коштами клієнтів, акумульованими у вигляді страхових премій і страхових резервів. Тому частка власного капіталу у структурі джерел фінансування страховика може бути нижчою, ніж у промисловості, будівництві чи торгівлі. Для страхової компанії прийнятною можна вважати ситуацію, коли власний капітал становить 20 % і більше загального обсягу джерел фінансування, тоді як для підприємств виробничої сфери цей показник зазвичай повинен бути не нижчим за 50 %.

Окремим напрямом дослідження є аналіз формування власного капіталу в динаміці. При цьому доцільно визначити частку статутного капіталу, резервного капіталу, нерозподіленого прибутку та інших складових у загальній структурі власних коштів страховика. Такий аналіз дозволяє зробити висновки щодо політики розподілу прибутку страхової компанії. Якщо в структурі власного капіталу поступово зростає частка нерозподіленого прибутку, це свідчить про реінвестування отриманих фінансових результатів і нарощування внутрішнього потенціалу компанії.

Позитивною ознакою також є ситуація, коли обсяг нерозподіленого прибутку перевищує величину статутного капіталу. Це свідчить про те, що страховик не лише використовує кошти засновників, а й формує власну фінансову базу за рахунок результатів господарської діяльності. Натомість скорочення нерозподіленого прибутку може вказувати на збитковість діяльності або на значні обсяги вилучення коштів власниками. Якщо ж величина нерозподіленого прибутку залишається незмінною протягом тривалого часу, це може свідчити про переважання політики виплати дивідендів над політикою реінвестування прибутку.

Для більш глибокого розуміння ролі власного капіталу в діяльності страховика доцільно розглянути його основні складові.

Першою та базовою складовою є статутний або зареєстрований капітал. Він відображає первісну суму власних фінансових ресурсів, інвестованих засновниками у формування активів страхової компанії на початковому етапі її діяльності. Розмір статутного капіталу визначається установчими документами та регулюється законодавством. Для страхових компаній встановлені мінімальні вимоги до його величини: для страховиків, що здійснюють ризикові види страхування, він має становити не менше 1 млн євро, а для компаній зі страхування життя – не менше 10 млн євро.

Другою складовою власного капіталу є резервний капітал. Він являє собою частину власних коштів страховика, зарезервовану для покриття можливих збитків і забезпечення внутрішньої фінансової безпеки компанії.

Розмір резервного капіталу визначається установчими документами та формується переважно за рахунок прибутку. Для акціонерних товариств законодавством передбачено мінімальний рівень резервного капіталу, який має становити 15 % зареєстрованого капіталу. Водночас спеціальних додаткових вимог до формування резервного капіталу саме у страхових компаніях, як правило, не встановлюється.

Третьою складовою є додатковий і додатково вкладений капітал. Вони відображають зміни у величині власного капіталу, пов'язані з емісійним доходом, переоцінкою основних засобів, дооцінкою або уцінкою активів та іншими операціями, що впливають на загальну величину власних коштів страховика. Значення цих статей полягає в тому, що вони можуть істотно коригувати розмір власного капіталу, однак не завжди мають однаковий рівень ліквідності та реального фінансового забезпечення.

Четвертою важливою складовою власного капіталу є нерозподілений прибуток. Він відображає частину прибутку, отриманого страховою компанією у попередніх періодах, яка не була спрямована на виплату дивідендів власникам, матеріальне стимулювання персоналу або інші цілі споживчого характеру. За своїм економічним змістом нерозподілений прибуток є одним із найважливіших внутрішніх джерел фінансування розвитку страховика, оскільки може бути використаний для капіталізації, реінвестування, формування резервів і розширення діяльності компанії в майбутніх періодах.

У багатьох країнах Європейського Союзу одним із важливих інструментів забезпечення фінансової надійності страховиків є формування спеціальних гарантійних фондів у складі власного капіталу. Такі фонди створюються насамперед для покриття ризиків за найбільш відповідальними та потенційно збитковими видами страхування. Їх основне призначення полягає у формуванні додаткового фінансового резерву, який дозволяє страховій компанії виконувати свої зобов'язання навіть за умов виникнення надзвичайно великих страхових збитків або несприятливих змін у зовнішньому середовищі.

Згідно з вимогами європейського страхового законодавства, розмір гарантійних фондів залежить від характеру ризиків, які приймає на себе страховик. Зокрема, директивами Європейського Союзу передбачено, що компанії, які здійснюють страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів, повинні формувати гарантійний фонд у складі власного капіталу в обсязі не менше 1 млн євро. Для страховиків, які працюють у сфері страхування фінансових, кредитних та інших високоризикових видів страхування, мінімальний розмір таких фондів може становити від 2 до 3 млн євро.

Подібний підхід базується на принципі диференціації вимог до капіталізації залежно від рівня прийнятого ризику. Чим вищими є потенційні фінансові наслідки страхових випадків, тим більшим повинен бути обсяг власних фінансових ресурсів, які гарантують виконання страховиком своїх зобов'язань перед клієнтами. Така система сприяє підвищенню фінансової стійкості страхового ринку та забезпечує додатковий захист інтересів страхувальників.

На думку багатьох фахівців страхового ринку, застосування подібного підходу є доцільним і для України. Необхідність диференціації вимог до капіталу залежно від рівня ризику неодноразово обговорювалася як представниками страхового бізнесу, так і органами державного нагляду. Впровадження таких механізмів дозволило б підвищити якість капіталізації страховиків, посилити контроль за їх фінансовою надійністю та забезпечити більш ефективне управління страховими ризиками.

Після дослідження структури власного капіталу та джерел фінансування діяльності страхової компанії доцільно перейти до аналізу формування її фінансових результатів. Це пояснюється тим, що чистий прибуток виступає одним із головних внутрішніх джерел поповнення власного капіталу та формування вільних резервів страховика. Саме прибуткова діяльність забезпечує можливість подальшого розвитку компанії, збільшення обсягів страхових операцій і зміцнення її конкурентних позицій на ринку.

У процесі аналізу фінансових результатів особливу увагу необхідно приділяти динаміці чистого прибутку. Позитивною тенденцією вважається стабільне зростання фінансового результату протягом кількох років поспіль. Це свідчить про ефективне управління страховою діяльністю, збалансовану тарифну політику та раціональне використання фінансових ресурсів. Менш сприятливою, але все ж допустимою ситуацією є незначні коливання прибутку в окремі роки за умови збереження його позитивного значення. Натомість систематичне скорочення фінансового результату або отримання збитків може свідчити про наявність серйозних проблем у фінансовій діяльності страховика та потребує детального дослідження причин їх виникнення.

Комплексне оцінювання ефективності формування фінансового результату здійснюється за допомогою системи показників рентабельності. Вони дозволяють оцінити ефективність використання активів, власного капіталу та інших ресурсів страхової компанії. Серед усіх показників рентабельності особливе значення має коефіцієнт рентабельності активів, оскільки він характеризує здатність страховика генерувати прибуток за рахунок наявних у його розпорядженні активів незалежно від джерел їх фінансування.

Рентабельність активів відображає ефективність управління майном страхової компанії та дозволяє оцінити рівень віддачі від кожної гривні вкладених ресурсів. Чим вищим є значення цього показника, тим ефективніше компанія використовує свої активи для формування прибутку та забезпечення фінансового розвитку. Саме тому аналіз рентабельності активів займає важливе місце в системі оцінювання фінансової діяльності страхових компаній і є необхідною складовою комплексного дослідження їх фінансового стану.

Показник рентабельності активів розраховується за формулою:

$$\text{Рентабельність активів} = \text{Чистий прибуток} / \text{Вартість активів} \quad (1.1)$$

Наступним важливим етапом аналізу фінансової діяльності страхової компанії є дослідження процесу формування та розміщення страхових резервів. Значення такого аналізу пояснюється тим, що саме страхові резерви є основним

джерелом забезпечення майбутніх страхових виплат і водночас одним із найвагоміших елементів фінансових ресурсів страховика. Від правильності їх розрахунку залежить рівень платоспроможності компанії, її фінансова стійкість та здатність виконувати взяті на себе зобов'язання перед страхувальниками.

У процесі дослідження необхідно насамперед встановити, які методи використовує страхова компанія для формування технічних резервів, оскільки обрана методика безпосередньо впливає на величину резервів і, відповідно, на фінансові результати діяльності страховика. Різні підходи до оцінювання незаробленої частини страхових премій можуть призводити до суттєвих відмінностей у розмірі сформованих резервів, що впливає як на показники прибутковості, так і на загальну оцінку фінансового стану компанії.

Для страховиків, які здійснюють ризикові види страхування, чинне законодавство України передбачає обов'язкове формування двох основних видів технічних резервів: резерву незароблених премій та резерву збитків. Резерв незароблених премій створюється для відображення тієї частини страхових премій, яка відноситься до майбутніх періодів дії договорів страхування та ще не може бути визнана доходом страховика. Резерв збитків, у свою чергу, призначений для покриття майбутніх виплат за страховими випадками, які вже настали, але ще не були остаточно врегульовані.

Особливе значення в системі технічних резервів має саме резерв незароблених премій, оскільки його величина безпосередньо залежить від обраної методики розрахунку. У практиці діяльності українських страхових компаній використовується декілька методичних підходів до визначення зароблені та незароблені частини страхових премій.

Найбільш точним вважається метод 1/365, який також відомий під назвою «pro rata temporis». Його сутність полягає у визначенні незароблені частини страхової премії окремо за кожним договором страхування залежно від фактичного строку його дії. Даний метод забезпечує максимально точне відображення обсягу зобов'язань страховика на конкретну дату та широко використовується в міжнародній практиці страхування.

Поряд із методом 1/365 страховики можуть застосовувати так звані паушальні методи, до яких належать методи 1/4, 1/8, 1/12 та 1/24. Вони передбачають спрощений порядок розрахунку резерву незароблених премій шляхом використання середніх коефіцієнтів, що дозволяє скоротити трудомісткість обчислень. Водночас точність отриманих результатів у цьому випадку є дещо нижчою порівняно з методом «pro rata temporis».

Ще одним підходом до формування резерву незароблених премій є метод «плаваючих кварталів». Його застосування базується на групуванні договорів страхування за періодами їх укладання та визначенні середньої частки незаробленої премії для відповідних часових інтервалів. Даний метод також спрощує процес розрахунків, однак поступається за точністю індивідуальному визначенню резервів за кожним договором.

Найбільш обґрунтованим з точки зору актуарних розрахунків вважається метод 1/365 («pro rata temporis»). При його використанні розмір незаробленої премії визначається окремо за кожним договором страхування. Розрахунок здійснюється шляхом множення суми страхової премії на частку невикористаного строку дії договору в загальній тривалості страхового покриття.

Таким чином, незароблена страхова премія за окремим договором визначається як добуток величини страхової премії та співвідношення кількості днів, що залишилися до завершення строку дії договору, до загальної кількості днів його дії. Такий підхід забезпечує найбільш точне відображення реального обсягу страхових зобов’язань компанії на звітну дату та дозволяє підвищити достовірність оцінювання її фінансового стану.

Незароблена страхова премія за і-м договором страхування розраховується за формулою:

$$НЗП_i = П_i \bullet (т_i - п_i) / тi, \qquad (1.2)$$

де $П_i$ — страхова премія за і-м договором страхування;

$т_i$ — строк дії і-го договору страхування;

$п_i$ — число днів, що минули з моменту, коли і-ий договір страхування набрав чинності до звітної дати.

Після визначення методики формування технічних резервів необхідно проаналізувати порядок розрахунку резерву незароблених премій та оцінити його вплив на фінансові результати діяльності страхової компанії. Саме резерв незароблених премій є одним із найважливіших елементів системи технічних резервів, оскільки він забезпечує дотримання принципу відповідності доходів і витрат у страхуванні та дозволяє правильно розподіляти страхові премії між звітними періодами.

Після розрахунку незаробленої частини страхової премії за кожним окремим договором страхування визначається загальна сума резерву незароблених премій страхової компанії. Головною перевагою такого підходу є можливість отримання достовірної інформації про величину резерву на будь-яку звітну дату. Це забезпечує високий рівень точності фінансових розрахунків і дозволяє більш обґрунтовано оцінювати фінансовий стан страховика.

Разом із тим найбільш точний метод розрахунку резерву незароблених премій – метод 1/365 («pro rata temporis») – характеризується значною трудомісткістю. Його використання потребує чітко організованої системи обліку та постійного контролю за всіма параметрами договорів страхування. Для правильного розрахунку резерву необхідно своєчасно фіксувати дату укладення договору, дату набрання ним чинності, строк дії договору, дату його завершення та суму отриманої страхової премії.

Особливо складним використання цього методу є для великих страхових компаній, які одночасно обслуговують десятки або навіть сотні тисяч договорів страхування. У таких умовах проведення розрахунків вручну стає практично неможливим. Саме тому ефективне застосування методу 1/365 потребує використання сучасних інформаційних систем, спеціалізованого програмного забезпечення та автоматизованих технологій обробки даних.

Прагнення спростити процедуру розрахунку резерву незароблених премій стало причиною виникнення низки альтернативних методів. Одним із найбільш поширених є метод 1/24, який базується на припущенні, що всі договори страхування, укладені протягом певного місяця терміном на один рік, починають діяти в середині відповідного місяця.

Відповідно до цього підходу на кінець місяця укладення договору страховик визнає зароблену лише половину місячної частки страхової премії, тобто 1/24 її загальної величини. У такому випадку незароблену залишається частина страхової премії у розмірі 23/24 від її повної суми, яка й включається до резерву незароблених премій.

У наступному місяці після укладення договору ситуація змінюється. Вважається, що договір діяв половину попереднього місяця та повний поточний місяць. У результаті зароблена частина страхової премії збільшується до 3/24 її загальної суми, тоді як величина резерву незароблених премій зменшується до 21/24. Надалі аналогічні розрахунки здійснюються протягом усього строку дії договору, що забезпечує поступове перенесення страхової премії до складу доходів страховика.

Ще більш спрощеним є метод 1/8. Його використання передбачає, що всі договори страхування, укладені протягом кварталу, умовно набирають чинності в середині відповідного кварталу. Завдяки цьому значно скорочується кількість розрахункових операцій, що особливо важливо для страховиків із великим обсягом договорів. Однак спрощення розрахунків певною мірою впливає на точність визначення резервів, тому застосування такого підходу повинно враховувати особливості діяльності конкретної страхової компанії.

Особливе місце в практиці українського страхування посідає метод «плаваючих кварталів», який фактично закріплений у національному законодавстві. Відповідно до вимог Закону України «Про страхування» величина резерву незароблених премій на звітну дату визначається на підставі сум страхових премій, отриманих протягом трьох кварталів, що передують звітному періоду.

При цьому надходження страхових премій першого кварталу враховуються з коефіцієнтом 1/4, другого кварталу – з коефіцієнтом 1/2, а третього кварталу – з коефіцієнтом 3/4. Після множення відповідних сум премій на зазначені коефіцієнти отримані результати підсумовуються, формуючи величину резерву незароблених премій. Завдяки відносній простоті розрахунку та достатній точності отриманих результатів саме цей підхід набув найбільшого поширення серед українських страховиків.

Слід підкреслити, що правильність визначення резерву незароблених премій має безпосередній вплив на достовірність фінансових результатів страхової компанії. Величина прибутку або збитку страховика значною мірою залежить від того, наскільки коректно страхова премія була розподілена між зароблену та незароблену частинами. Помилки при формуванні резерву можуть призвести як до завищення, так і до заниження фінансового результату, що негативно впливає на якість фінансової звітності та обґрунтованість управлінських рішень.

Саме тому в практиці діяльності провідних зарубіжних страхових компаній особлива увага приділяється вибору найбільш доцільного методу формування резерву незароблених премій. Вибір конкретної методики залежить від масштабів діяльності страховика, структури страхового портфеля, кількості укладених договорів та специфіки страхових продуктів, які пропонуються клієнтам [14, с. 182]. Використання адекватного методу розрахунку резервів сприяє підвищенню достовірності фінансової інформації, зміцненню фінансової стійкості страхової компанії та забезпеченню належного рівня захисту інтересів страхувальників.

Варто зазначити, що в українській практиці страхування традиційно використовується метод «плаваючих кварталів», який законодавчо закріплений як основний спосіб визначення резерву незароблених премій. Разом із тим значна частина науковців і практиків страхового ринку вважає цей підхід недостатньо точним [27, с. 447; 16, с. 228]. Основний його недолік полягає в тому, що він не враховує особливостей окремих видів страхування, тривалості

дії договорів та специфіки формування страхового портфеля. У результаті можуть виникати відхилення між фактичним і розрахунковим розміром резерву незароблених премій, що негативно впливає на достовірність визначення фінансових результатів страхової діяльності.

Особливо актуальною ця проблема є для компаній із диверсифікованим страховим портфелем, у якому одночасно присутні короткострокові та довгострокові договори страхування. У таких випадках використання усереднених коефіцієнтів може призводити до спотворення реального розміру страхових зобов’язань та ускладнювати об’єктивну оцінку фінансового стану страховика. Саме тому в міжнародній практиці все більшого поширення набувають індивідуалізовані методи формування резервів, які забезпечують більш точне відображення ризиків і фінансових результатів діяльності компанії.

Важливою складовою технічних резервів виступають також резерви збитків. Їх формування здійснюється страховими компаніями за наявності підтверджених вимог страхувальників щодо відшкодування збитків. Підставою для включення відповідних сум до резерву є офіційно зареєстровані заяви клієнтів та інші документи, які підтверджують настання страхового випадку і право на отримання страхової виплати.

Резерв збитків на звітну дату являє собою суму всіх зарезервованих, але ще не виплачених страхових відшкодувань за заявленими страховими випадками, щодо яких остаточне рішення про виплату або відмову у виплаті ще не прийнято. Таким чином, даний резерв дозволяє страховій компанії заздалегідь акумулювати фінансові ресурси, необхідні для виконання своїх зобов’язань перед клієнтами.

У випадках, коли після проведення перевірки страховик приймає рішення про повну або часткову відмову у здійсненні страхової виплати, відповідні кошти вивільняються з резерву збитків. Надалі вони можуть бути спрямовані до резерву незароблених премій або включені до складу вільних резервів компанії. У результаті таких операцій відбувається збільшення доходів страховика та покращення його фінансових результатів.

Оцінюючи систему страхових резервів, необхідно приділяти увагу не лише порядку їх формування, а й ефективності розміщення. Страхові резерви повинні інвестуватися з урахуванням трьох базових принципів фінансового менеджменту страхової компанії: безпечності, ліквідності та прибутковості. Дотримання цих принципів дозволяє забезпечити збереження коштів страхувальників, підтримувати належний рівень платоспроможності та отримувати додатковий інвестиційний дохід.

Водночас страховики зобов'язані дотримуватися принципу диверсифікації активів, у які розміщуються страхові резерви. Це означає, що фінансові ресурси повинні розподілятися між різними інструментами інвестування з метою мінімізації ризиків. Крім того, законодавством встановлюються певні обмеження щодо напрямів інвестування резервів, які спрямовані на захист інтересів страхувальників та забезпечення стабільності страхового ринку.

Після аналізу страхових резервів доцільно перейти до оцінювання ліквідності балансу страхової компанії. У процесі такого аналізу досліджується співвідношення між окремими групами активів і пасивів, визначається здатність страховика своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання та робиться висновок щодо загального рівня його платоспроможності. Аналіз ліквідності є одним із ключових елементів оцінювання фінансової надійності страхової компанії, оскільки дозволяє встановити, наскільки ефективно вона управляє своїми фінансовими ресурсами.

На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що система управління фінансуванням діяльності страховика повинна охоплювати декілька взаємопов'язаних напрямів. Насамперед це управління власним капіталом компанії, яке спрямоване на забезпечення достатнього рівня фінансової незалежності та платоспроможності. Другим напрямом є управління позиковим і залученим капіталом, до якого належать страхові резерви та інші зобов'язання страховика. Третій напрям передбачає оптимізацію співвідношення між

власними та залученими джерелами фінансування з метою досягнення максимальної ефективності використання фінансових ресурсів.

У сфері управління власним капіталом ключовим завданням повинно бути його постійне нарощування. Необхідність реалізації такої політики обумовлена тим, що рівень капіталізації більшості українських страхових компаній все ще істотно поступається показникам провідних страховиків країн Західної Європи. Аналогічна ситуація спостерігається й у порівнянні зі страховими компаніями Польщі та низки інших країн Центральної та Східної Європи.

Недостатній рівень капіталізації обмежує можливості страховиків щодо розширення діяльності, збільшення обсягів страхових операцій та прийняття на страхування великих ризиків. Саме тому одним із пріоритетних напрямів фінансового менеджменту повинно бути зміцнення власної фінансової бази компанії.

Збільшення власного капіталу страхової компанії може здійснюватися декількома способами. Найбільш традиційним є збільшення статутного капіталу шляхом внесення додаткових коштів власниками або залучення нових інвесторів. Такий механізм дозволяє швидко наростити обсяг власних ресурсів, однак вимагає наявності зацікавлених інвесторів та відповідних фінансових можливостей з їхнього боку.

Другим джерелом зростання власного капіталу є реінвестування отриманого прибутку. Цей спосіб вважається найбільш економічно обґрунтованим, оскільки забезпечує капіталізацію результатів власної діяльності страховика. Спрямування частини прибутку до резервного капіталу або нерозподіленого прибутку дозволяє поступово зміцнювати фінансову стійкість компанії без залучення зовнішніх ресурсів.

Окремо слід згадати про можливість збільшення власного капіталу шляхом переоцінки активів. У результаті дооцінки нерухомості, фінансових інструментів чи інших активів балансова вартість майна страхової компанії може зрости, що формально призводить до збільшення величини власного

капіталу. Разом із тим такий спосіб не супроводжується фактичним надходженням нових фінансових ресурсів, тому його використання потребує особливої обережності та об'єктивної оцінки реальної вартості активів. Надмірне застосування переоцінок може призвести до формування завищених показників капіталізації та викривлення реального фінансового стану страхової компанії.

Слід підкреслити, що пріоритет у процесі нарощення власного капіталу страхової компанії доцільно надавати першим двом способам – збільшенню статутного капіталу та реінвестуванню прибутку. Саме вони забезпечують реальне зростання фінансових ресурсів страховика та сприяють підвищенню його платоспроможності й фінансової стійкості. Натомість дооцінка активів хоча й приводить до збільшення величини власного капіталу в бухгалтерській звітності, однак не супроводжується фактичним надходженням нових фінансових ресурсів, тому її вплив на реальну капіталізацію компанії є обмеженим.

Найпростішим способом збільшення капіталізації страховика вважається нарощення статутного капіталу. Однак на практиці страхові компанії використовують цей механізм не завжди. Основною причиною є те, що додаткова емісія акцій може призвести до зміни структури власності компанії та часткової втрати контролю над нею з боку існуючих акціонерів. Особливо актуальною ця проблема є для компаній із концентрованою структурою власності, де ключові акціонери зацікавлені у збереженні свого впливу на прийняття стратегічних рішень.

Крім того, успішне проведення додаткової емісії акцій зазвичай потребує наявності позитивної корпоративної історії. Потенційні інвестори оцінюють фінансову стійкість страховика, його прибутковість, репутацію на ринку та політику щодо виплати дивідендів. Як правило, компанії, які протягом тривалого часу демонструють стабільні фінансові результати та здійснюють регулярні дивідендні виплати, мають значно вищі шанси на успішне залучення нового акціонерного капіталу.

Важливою перевагою додаткової емісії є можливість формування емісійного доходу. Якщо ринкова або курсова вартість акцій перевищує їх номінальну ціну, різниця між цими показниками формує додатково вкладений капітал. У результаті страховик отримує можливість збільшити власний капітал не лише на суму номінальної вартості розміщених акцій, а й на величину емісійного доходу, що позитивно впливає на його фінансовий потенціал [32, с. 283].

Водночас сучасне економічне середовище створює низку обмежень для залучення зовнішнього фінансування страховими компаніями. Політична нестабільність, значні макроекономічні ризики, інфляційні процеси, коливання валютного курсу, дефіцит державного бюджету та інші негативні чинники суттєво впливають на інвестиційну активність як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. У таких умовах інвестори стають більш обережними щодо вкладення коштів у фінансовий сектор, зокрема в страхову галузь.

Слід враховувати й те, що попит на страхові послуги значною мірою залежить від загального стану економіки. У періоди економічного зростання підприємства та населення активніше користуються страховими продуктами, тоді як під час кризових явищ обсяги страхування можуть суттєво скорочуватися. Саме тому страховий бізнес є досить чутливим до змін макроекономічної ситуації, що додатково підвищує рівень ризику для потенційних інвесторів.

У результаті зовнішні джерела фінансування залишаються відносно дорогими для більшості українських страховиків. Це стосується як випуску облігацій, так і залучення довгострокових банківських кредитів. Вартість таких фінансових ресурсів часто перевищує рівень прибутковості інвестиційних програм страхових компаній, що робить їх використання економічно недоцільним.

Попри складні умови функціонування страхового ринку, більшість страховиків продовжують шукати можливості для збільшення власного капіталу. Це пояснюється тим, що рівень капіталізації дедалі більше впливає на

конкурентні позиції компанії, її ділову репутацію та довіру з боку клієнтів і партнерів. Високий рівень власного капіталу також позитивно впливає на фінансові рейтинги страховика та його інвестиційну привабливість.

Одним із способів нарощення власного капіталу є придбання фінансових активів із подальшою їх переоцінкою. За рахунок зростання вартості таких активів збільшується і величина власного капіталу компанії. Однак цей механізм має певні недоліки, оскільки оцінювання фінансових інструментів нерідко здійснюється самою компанією або пов'язаними структурами, що може знижувати рівень об'єктивності отриманих результатів. Незважаючи на це, такий підхід дозволяє покращити окремі фінансові показники страховика та підвищити його формальний рівень капіталізації.

Найбільш ефективним внутрішнім джерелом збільшення власного капіталу вважається реінвестування прибутку. На відміну від інших механізмів цей спосіб забезпечує реальне зростання фінансових ресурсів страхової компанії та не потребує залучення додаткових інвесторів. Саме тому в сучасних умовах дедалі більше українських страховиків спрямовують значну частину прибутку на поповнення власного капіталу та формування резервів. Така тенденція значною мірою зумовлена посиленням конкурентної боротьби на страховому ринку та необхідністю зміцнення фінансової стійкості компаній.

Ще одним джерелом збільшення власного капіталу може бути переоцінка реальних активів, насамперед об'єктів нерухомості. Якщо ринкова вартість нерухомого майна зростає, страхова компанія отримує можливість провести його дооцінку та відобразити відповідне збільшення вартості в бухгалтерському обліку. У результаті зростає показник іншого додаткового капіталу, що позитивно впливає на загальну величину власних коштів страховика.

Окрему увагу слід приділити нематеріальним активам як потенційному джерелу збільшення капіталізації страхової компанії. Для страховиків, які тривалий час працюють на ринку та мають позитивну ділову репутацію, важливим активом може виступати гудвіл або вартість бренду компанії.

Відомий товарний знак, висока впізнаваність бренду та довіра клієнтів можуть мати суттєву економічну цінність і відображатися у складі нематеріальних активів. Включення таких активів до балансу компанії сприяє збільшенню загальної вартості активів та відповідному зростанню власного капіталу.

Поряд із управлінням власним капіталом важливим напрямом фінансового менеджменту страховика є управління позиковими та залученими ресурсами. У структурі таких ресурсів ключове місце належить страховим резервам, які виступають основним джерелом фінансування страхової діяльності та забезпечення майбутніх страхових виплат.

Обсяг сформованих страхових резервів залежить від декількох взаємопов'язаних факторів. Першим і найбільш важливим чинником є величина страхових премій, що надходять до компанії. Чим більшими є обсяги укладених договорів страхування та отриманих страхових внесків, тим більшим буде розмір технічних резервів.

Другим чинником виступає методика формування страхових резервів. Використання різних методів розрахунку резерву незароблених премій або резервів збитків може призводити до суттєвих відмінностей у величині сформованих резервів, що безпосередньо впливає на фінансові результати діяльності страховика.

Третім важливим фактором є політика компанії у сфері перестрахування ризиків. Передача частини страхових ризиків перестраховикам дозволяє зменшити потребу у формуванні власних резервів та оптимізувати структуру джерел фінансування. Водночас надмірна залежність від перестрахування може знижувати рівень самостійності страхової компанії та впливати на її прибутковість. Саме тому ефективне управління страховими резервами передбачає пошук оптимального співвідношення між обсягами власного утримання ризиків і їх передачею перестраховикам.

Зростання обсягів страхових премій безпосередньо впливає на величину страхових резервів страхової компанії. Це пояснюється тим, що відповідно до чинних нормативних вимог значна частина отриманих страхових премій

спрямовується на формування технічних резервів. Фактично із кожної отриманої страхової премії резервується переважна частка коштів, що забезпечує фінансове покриття майбутніх страхових зобов'язань. Таким чином, збільшення обсягів страхової діяльності автоматично сприяє зростанню резервів та розширенню фінансових можливостей страховика.

Сформовані страхові резерви не повинні залишатися без руху. Для забезпечення ефективності фінансової діяльності страхової компанії вони інвестуються в активи, перелік яких визначається законодавством. Такі активи прийнято називати дозволеними активами. До них належать банківські депозити, державні цінні папери, грошові кошти на рахунках, нерухомість та інші фінансові інструменти, які відповідають вимогам надійності, ліквідності та диверсифікації. Саме за рахунок інвестування страхових резервів страховик отримує додатковий інвестиційний дохід, який виступає важливою складовою його фінансових результатів.

Величина страхових резервів значною мірою залежить не лише від обсягів страхових премій, а й від методики їх формування. Різні підходи до розрахунку резерву незароблених премій можуть призводити до суттєвих відмінностей у розмірах сформованих резервів та, відповідно, у величині фінансового результату страхової компанії. Саме тому в процесі аналізу фінансової діяльності страховика доцільно оцінювати ефективність застосовуваних методів розрахунку резервів та, за необхідності, розробляти рекомендації щодо їх удосконалення.

Особливо актуальним це питання залишається для українського страхового ринку, де переважна більшість компаній продовжує використовувати метод «плаваючих кварталів». Незважаючи на простоту його застосування, багато фахівців вважають цей підхід недостатньо точним. Він не дозволяє повною мірою враховувати особливості окремих договорів страхування та специфіку страхового портфеля компанії. Тому одним із можливих напрямів удосконалення фінансової діяльності страховиків може

бути поступовий перехід до більш точних методів визначення резерву незароблених премій.

Важливий вплив на величину страхових резервів справляє також перестрахувальна політика компанії. У процесі перестрахування частина страхових премій передається перестраховику разом із відповідною часткою страхового ризику. Унаслідок цього зменшується обсяг страхових резервів, які повинні формуватися страховою компанією, а також скорочуються її інвестиційні можливості, оскільки менша сума коштів залишається у власному розпорядженні страховика.

Разом із тим жодна страхова компанія не може повністю відмовитися від використання механізмів перестрахування. Навіть найбільші міжнародні страховики активно користуються послугами перестрахувального ринку. Основною перевагою перестрахування є можливість розподілу значних ризиків між великою кількістю учасників страхового процесу. Завдяки цьому зменшується ймовірність виникнення критичних фінансових втрат у разі настання великих страхових подій, а рівень фінансової надійності страхової діяльності суттєво підвищується.

Додатковим джерелом збільшення активів страхової компанії можуть виступати позикові кошти. До таких джерел належать довгострокові та короткострокові банківські кредити, облігаційні позики та інші форми залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел. Використання позикового капіталу може бути економічно доцільним у випадках, коли страховик має можливість забезпечити дохідність інвестицій, яка перевищує вартість залучених ресурсів.

На практиці такі ситуації виникають тоді, коли прибутковість фінансових вкладень або інвестиційних проєктів перевищує процентну ставку за кредитами чи дохідність облігаційних позик. У такому випадку використання позикового капіталу дозволяє підвищити ефективність фінансової діяльності страховика та збільшити рентабельність власного капіталу.

Водночас рішення щодо формування структури джерел фінансування повинні прийматися з урахуванням загальної фінансової стратегії страхової компанії. Саме фінансова стратегія визначає довгострокові орієнтири розвитку страховика, його ставлення до ризику, джерела фінансування та пріоритетні напрями використання фінансових ресурсів.

У сучасних умовах фінансову стратегію доцільно розглядати як один із найважливіших елементів системи стратегічного управління страховою компанією. Вона забезпечує формування довгострокових фінансових цілей, визначення найбільш ефективних шляхів їх досягнення та адаптацію фінансової політики до змін зовнішнього середовища. Крім того, фінансова стратегія дозволяє забезпечити узгодженість між процесами формування та використання фінансових ресурсів, що має особливе значення для страхової діяльності [5, с. 361].

Залежно від цілей розвитку страховика та особливостей ринкового середовища можна виділити дві базові моделі фінансової стратегії: наступальну стратегію та стратегію помірного розвитку.

Наступальна фінансова стратегія орієнтована на активне розширення діяльності страхової компанії, збільшення частки ринку, нарощування страхового портфеля та підвищення рівня капіталізації. Для реалізації такої стратегії страховик, як правило, використовує широкий спектр фінансових ресурсів, включаючи власний, залучений та позиковий капітал. Водночас реалізація наступальної стратегії супроводжується підвищеним рівнем фінансового ризику, оскільки потребує значних інвестицій та активної експансії на ринку.

Стратегія помірного розвитку передбачає більш обережний підхід до управління фінансовими ресурсами. Основна увага в цьому випадку приділяється забезпеченню стабільності діяльності, підтриманню належного рівня платоспроможності та поступовому нарощуванню фінансового потенціалу. Для таких компаній характерним є переважне використання власного капіталу та прибутку як основних джерел фінансування розвитку.

Вибір конкретної фінансової стратегії визначає особливості формування структури капіталу страхової компанії, політику управління страховими резервами, рівень використання позикових коштів та характер інвестиційної діяльності. Саме тому подальший аналіз фінансової діяльності страховика доцільно здійснювати з урахуванням стратегічних орієнтирів його розвитку, що дозволить більш обґрунтовано оцінити ефективність формування та використання фінансових ресурсів.

Відповідно до обраної фінансової стратегії можуть бути визначені характерні типи фінансування діяльності страхової компанії, які узагальнено представлені в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Форми фінансування діяльності страхових компаній залежно від обраної фінансової стратегії

Обрана фінансова стратегія	Характеристика фінансування діяльності
1	2
Наступальна	Наступальна фінансова стратегія передбачає активне використання як внутрішніх, так і зовнішніх джерел фінансування з метою забезпечення прискореного розвитку страхової компанії та зміцнення її ринкових позицій. У межах реалізації такої стратегії особлива увага приділяється капіталізації прибутку шляхом його реінвестування, що дозволяє поступово збільшувати власний капітал та формувати додаткові фінансові ресурси для розширення діяльності. Поряд із внутрішніми джерелами фінансування важливим напрямом виступає залучення зовнішнього капіталу. Серед них особливе місце посідає вихід на фондовий ринок через первинне публічне розміщення акцій (IPO), що дає можливість залучити значні обсяги інвестиційних ресурсів і водночас підвищити ринкову капіталізацію компанії. Перспективними джерелами зовнішнього фінансування можуть бути мезонінне фінансування, залучення стратегічних або портфельних інвесторів, використання інструментів приватного інвестування та інших сучасних фінансових схем. Важливим елементом наступальної фінансової стратегії є також оцінювання доцільності залучення довгострокових позикових ресурсів. Банківські кредити, облігаційні позики та інші форми довгострокового фінансування можуть використовуватися для реалізації масштабних інвестиційних проєктів, спрямованих на розширення діяльності страхової компанії. До таких проєктів належать придбання або поглинання менших страхових компаній, модернізація інформаційних систем, а також розроблення та впровадження нових страхових продуктів.

Продовження табл. 1.1

1	2
Помірного розвитку	Стратегія помірного розвитку передбачає переважне використання внутрішніх джерел фінансування діяльності страхової компанії. Основу фінансових ресурсів у цьому випадку становлять страхові резерви та прибуток, що спрямовується на реінвестування. Такий підхід дозволяє забезпечувати стабільне функціонування страховика без суттєвого зростання фінансових ризиків і залежності від зовнішніх джерел капіталу. У межах цієї стратегії залучення додаткових фінансових ресурсів із зовнішніх джерел здійснюється лише за наявності обґрунтованої потреби та носить переважно ситуативний характер. Компанія орієнтується на підтримання достатнього рівня фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, уникаючи надмірного збільшення боргового навантаження. Одним із механізмів підтримання належного рівня капіталізації є періодичне збільшення статутного капіталу. Проте такі операції здійснюються переважно за рахунок чинних власників із збереженням сформованої структури корпоративного контролю та пропорцій участі акціонерів у капіталі компанії. Це дозволяє уникнути зміни складу власників і забезпечити стабільність управління страховиком. Для компаній, які дотримуються стратегії помірного розвитку, характерним є обмежене використання позикового капіталу. Банківські кредити та інші форми боргового фінансування залучаються лише у виняткових випадках, коли очікуваний економічний ефект від використання таких ресурсів перевищує витрати на їх обслуговування. Пріоритет при цьому надається збереженню фінансової незалежності та мінімізації ризиків, пов’язаних із можливим погіршенням зовнішніх економічних умов.

Примітка. Джерело: складено за [29]

В умовах сучасного розвитку страхового ринку України більшість страхових компаній змушені функціонувати в середовищі високої конкуренції, постійних змін законодавства та значної економічної невизначеності. Незважаючи на те, що національний страховий ринок ще не досяг рівня розвитку провідних європейських країн, конкуренція між його учасниками продовжує посилюватися. У таких умовах страховики повинні орієнтуватися не лише на підтримання поточної фінансової стійкості, а й на забезпечення довгострокового розвитку та зміцнення власних ринкових позицій.

Саме тому для більшості українських страхових компаній стратегічно доцільною є наступальна фінансова стратегія, яка передбачає активне

нарощування обсягів діяльності, збільшення капіталізації, розширення клієнтської бази та пошук нових джерел фінансування. Реалізація такої стратегії дозволяє страховикам підвищувати конкурентоспроможність, зміцнювати свої позиції на ринку та формувати передумови для подальшого розвитку.

Разом із тим можливість використання наступальної стратегії мають далеко не всі учасники страхового ринку. Для її ефективної реалізації необхідний достатньо високий початковий рівень капіталізації, який забезпечує довіру інвесторів, кредиторів, партнерів та страхувальників. Саме наявність значного фінансового потенціалу дозволяє страховій компанії залучати додаткові інвестиції, отримувати доступ до зовнішніх джерел фінансування та успішно реалізовувати масштабні проєкти розвитку.

Страховики, які не володіють достатнім рівнем власного капіталу, як правило, змушені дотримуватися більш консервативної фінансової політики та орієнтуватися на поступове зростання за рахунок внутрішніх ресурсів. Таким чином, вибір фінансової стратегії значною мірою залежить від фінансового потенціалу компанії, її ринкового становища та можливостей залучення додаткового капіталу.

Висновки до розділу 1

За результатами проведеного теоретичного дослідження можна сформулювати такі узагальнення та висновки.

По-перше, встановлено, що фінансова діяльність страхової компанії має низку специфічних особливостей, які суттєво відрізняють її від фінансової діяльності підприємств інших галузей економіки. Основними джерелами фінансування страховика виступають власний капітал, страхові резерви та, у певних випадках, позикові кошти. Особливе місце серед них належить

страховим резервам, які формуються за рахунок страхових премій та забезпечують виконання майбутніх страхових зобов'язань перед клієнтами.

По-друге, проведений аналіз наукових підходів показав, що питання управління фінансуванням діяльності страхових компаній, формуванням страхових резервів та забезпеченням належного рівня капіталізації залишаються недостатньо дослідженими як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі. Особливої уваги потребують проблеми ефективного управління страховими резервами як джерелом фінансування, оцінювання реального рівня капіталізації страховиків та вдосконалення інструментів фінансового менеджменту в умовах зростання ризиків і конкуренції на страховому ринку.

По-третє, встановлено, що одним із найважливіших чинників фінансової надійності страхової компанії є достатній рівень власного капіталу. Власний капітал виконує функцію фінансового буфера, який забезпечує стабільність діяльності страховика, підтримує його платоспроможність та створює умови для довгострокового розвитку. При цьому найбільш ефективними шляхами його збільшення є додаткові внески власників та реінвестування отриманого прибутку.

По-четверте, дослідження показало, що рівень капіталізації більшості українських страхових компаній залишається недостатнім порівняно з провідними страховиками країн Європейського Союзу. Незважаючи на те, що переважна більшість страховиків виконала нормативні вимоги щодо мінімального розміру статутного капіталу, лише незначна частина компаній володіє достатнім фінансовим потенціалом для активної конкуренції на міжнародному рівні. У перспективі це може призвести до подальшої концентрації страхового ринку, укрупнення страхових компаній та зростання ролі страхових груп.

По-п'яте, встановлено, що після фінансової кризи зовнішнє фінансування страхового сектору суттєво скоротилося. Більшість страховиків практично не використовують додаткові емісії акцій як джерело залучення капіталу, а

головним напрямом забезпечення розвитку стає стратегія самофінансування. У цих умовах ключове значення набуває ефективність страхової діяльності, здатність компанії генерувати прибуток та спрямовувати його на подальшу капіталізацію.

Отже, результати теоретичного дослідження свідчать про важливість комплексного аналізу фінансової діяльності страхових компаній та необхідність удосконалення механізмів управління їх фінансовими ресурсами. Це зумовлює доцільність переходу до практичної частини дослідження, у межах якої буде здійснено оцінювання фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС», проаналізовано особливості формування його фінансових ресурсів та визначено перспективні напрями підвищення ефективності фінансового управління.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ ПРАТ СК «АРКС»

2.1 Характеристика страхової компанії та визначення її місця на ринку страхових послуг

Одним із найбільших та найвідоміших учасників українського страхового ринку у 2025 році є ПрАТ СК «АРКС», яке здійснює свою діяльність у формі приватного акціонерного товариства. Компанія належить до числа провідних страховиків країни та займає вагомі позиції за обсягами страхових премій, кількістю укладених договорів і рівнем довіри клієнтів.

Відповідно до Класифікації видів економічної діяльності основними напрямами діяльності ПрАТ СК «АРКС» є:

- 65.12 «Інші види страхування, крім страхування життя»;
- 65.20 «Перестрахування»;
- 66.21 «Оцінювання ризиків та завданої шкоди»;
- 66.22 «Діяльність страхових агентів і брокерів».

Здійснення страхової діяльності компанією відбувається на підставі ліцензій, отриманих у встановленому законодавством порядку від Національного банку України як регулятора ринку небанківських фінансових послуг. Наявність відповідних ліцензій надає ПрАТ СК «АРКС» право здійснювати широкий спектр страхових операцій та пропонувати клієнтам різноманітні страхові продукти.

На сьогодні компанія здійснює діяльність переважно у сфері ризикового страхування та має право на надання послуг за багатьма видами добровільного страхування. Зокрема, страховик активно працює на ринку страхування майна (Додаток А), автомобільного страхування (Додаток Б), страхування від вогневих ризиків і ризиків стихійних явищ (Додаток В), а також за іншими

напрямами страхової діяльності. Перелік основних страхових продуктів та видів страхування, які пропонує компанія, наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Ліцензовані страхові послуги, які надає компанія ПрАТ СК «АРКС»

Галузь	Тип	Страхова послуга
1	2	3
Особисте страхування	Обов'язкове	Особисте страхування працівників відомчої (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд) Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті
	Добровільне	Від нещасних випадків Здоров'я на випадок хвороби Медичні витрати Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)
Страхування відповідальності	Обов'язкове	Цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса Цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів Відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів Цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки Цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї
	Добровільне	Відповідальність перед третіми особами (включаючи відповідальність перевізника) Відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника) Цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)
Майнове страхування	Обов'язкове	Предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування
	Добровільне	Сільськогосподарської продукції Залізничного транспорту Водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту) Вантажів та багажу (вантажобагажу) Судових витрат Фінансові ризики

Джерело: створено автором на основі наданих ліцензій [21]

Широкий спектр ліцензованих видів діяльності дозволяє ПрАТ СК «АРКС» формувати диверсифікований страховий портфель, знижувати концентрацію ризиків та підтримувати стабільні конкурентні позиції на страховому ринку України. Крім того, диверсифікація страхових послуг створює додаткові можливості для збільшення обсягів страхових премій, розширення клієнтської бази та забезпечення сталого фінансового розвитку компанії.

Відповідно до статті 5 Статуту ПрАТ СК «АРКС», організаційна структура компанії побудована на принципах єдиного господарського механізму та передбачає функціонування окремих управлінь, відділів і структурних підрозділів, склад та кількість яких визначаються напрямами діяльності страховика, масштабами його операцій та потребами ефективного управління.

Основні органи управління ПрАТ СК «АРКС» наведено в табл. 2.2. Найвищим органом корпоративного управління товариства є Загальні збори акціонерів, до компетенції яких належить прийняття ключових рішень щодо діяльності компанії, визначення стратегії розвитку, затвердження результатів фінансово-господарської діяльності та вирішення інших питань, передбачених чинним законодавством і статутними документами товариства (Додаток Г).

Особливістю корпоративної структури ПрАТ СК «АРКС» є те, що єдиним власником акцій компанії виступає міжнародна фінансова група Fairfax Financial Holdings (Канада), якій належить 100 % акціонерного капіталу товариства (Додаток Д). Зазначена корпорація є одним із відомих світових учасників ринку страхування та перестрахування і здійснює діяльність у багатьох країнах світу. Належність ПрАТ СК «АРКС» до великої міжнародної фінансової групи створює для компанії низку суттєвих переваг, серед яких доступ до міжнародного досвіду ведення страхового бізнесу, використання сучасних управлінських технологій, застосування ефективних систем ризик-менеджменту та можливість залучення додаткових фінансових ресурсів у разі потреби.

Таблиця 2.2

Основні складові корпоративного управління

та їх роль в діяльності компанії

Орган управління	Функції
Збори акціонерів	Здійснюють оцінювання ефективності системи корпоративного управління ПрАТ СК «АРКС» та визначають рівень її відповідності масштабам діяльності товариства, особливостям здійснюваних страхових операцій, характеру й обсягам фінансових послуг, рівню ризиків та стратегічним напрямам розвитку компанії. Крім того, вони забезпечують контроль за дотриманням принципів корпоративного управління, приймають рішення щодо вдосконалення організаційної структури управління та формують основні засади подальшого функціонування й розвитку товариства.
Наглядова рада	Здійснює загальний контроль за діяльністю виконавчого органу товариства, забезпечує функціонування ефективної системи внутрішнього контролю та сприяє дотриманню принципів належного корпоративного управління. Одним із ключових її завдань є захист прав та законних інтересів акціонерів, а також контроль за реалізацією стратегічних цілей розвитку компанії. Важливою складовою діяльності Наглядової ради є забезпечення прозорості управлінських процесів через впровадження дієвої системи звітності перед акціонерами. Такий механізм дозволяє власникам капіталу отримувати повну та достовірну інформацію про результати діяльності товариства, фінансовий стан компанії та ефективність роботи виконавчих органів. У своїй діяльності Наглядова рада керується принципами відповідальності, ефективності, незалежності та підзвітності. Вона приймає рішення виключно в інтересах ПрАТ СК «АРКС» та його акціонерів, забезпечуючи збалансованість інтересів усіх учасників корпоративних відносин, належний рівень контролю за діяльністю компанії та підтримання її фінансової стабільності й конкурентоспроможності.
Правління	Є виконавчим органом товариства, який здійснює безпосереднє керівництво його поточною діяльністю та забезпечує реалізацію стратегічних рішень, прийнятих Загальними зборами акціонерів і Наглядовою радою. До компетенції Правління належить вирішення всіх питань, пов’язаних з операційною, фінансовою, інвестиційною та господарською діяльністю компанії, за винятком тих, що відповідно до законодавства та статутних документів віднесені до виключних повноважень Загальних зборів акціонерів і Наглядової ради. Правління організовує виконання затверджених планів розвитку товариства, забезпечує ефективне управління фінансовими ресурсами, координує діяльність структурних підрозділів та відповідає за досягнення встановлених показників діяльності. Крім того, воно здійснює оперативне управління страховими операціями, приймає рішення щодо реалізації внутрішньої політики компанії та забезпечує дотримання вимог чинного законодавства у сфері страхування.

Джерело: створено автором за даними Статуту ПрАТ СК «АРКС» [21]

Крім того, підтримка з боку міжнародного акціонера позитивно впливає на рівень фінансової стійкості страхової компанії, підвищує довіру клієнтів і партнерів, а також сприяє зміцненню конкурентних позицій ПрАТ СК «АРКС» на вітчизняному страховому ринку.

Наступною ланкою в системі корпоративного управління є Наглядова рада товариства. Її основним завданням є здійснення контролю за діяльністю виконавчих органів компанії, моніторинг виконання стратегічних цілей та забезпечення захисту прав і законних інтересів акціонера. Наглядова рада бере участь у визначенні ключових напрямів розвитку компанії, оцінює ефективність роботи Правління та сприяє підвищенню прозорості управлінських процесів. Наявність ефективного механізму контролю з боку Наглядової ради є важливою умовою підтримання належного рівня корпоративного управління, фінансової стійкості та ділової репутації ПрАТ СК «АРКС».

Виконавчим органом товариства є Правління, яке забезпечує поточне управління діяльністю страхової компанії та відповідає за реалізацію прийнятих стратегічних рішень. До компетенції Правління належить організація операційної, фінансової та господарської діяльності компанії, координація роботи структурних підрозділів, а також прийняття оперативних управлінських рішень. Правління наділене необхідним рівнем самостійності, що дозволяє своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, економічної кон’юнктури, ринкових умов та потреб клієнтів.

Важливим фактором забезпечення стабільного розвитку та конкурентоспроможності ПрАТ СК «АРКС» виступає кадровий потенціал компанії. Саме тому одним із пріоритетних напрямів діяльності страховика є постійний професійний розвиток персоналу, удосконалення його знань і навичок. Інвестиції в людський капітал сприяють підвищенню якості страхових послуг, ефективності управління ризиками, удосконаленню бізнес-процесів та покращенню рівня обслуговування клієнтів.

З метою підвищення професійної компетентності працівників ПрАТ СК «АРКС» реалізує комплексну систему навчання та розвитку персоналу, яка передбачає:

навчання у корпоративній школі продажів та страхування;

надання доступу до внутрішньої бібліотеки, професійних тренінгів і навчальних програм;

фінансування участі працівників у профільних конференціях, форумах, семінарах та інших професійних заходах.

Аналіз звіту про управління ПрАТ СК «АРКС» за 2024 рік свідчить про значну увагу компанії до розвитку персоналу. Так, протягом року щонайменше один навчальний курс пройшли 788 працівників, що фактично відповідає загальній чисельності персоналу компанії, включаючи зовнішніх сумісників. Навчальні заходи здійснювалися за трьома основними напрямами.

Перший напрям охоплював розвиток лідерських компетенцій, управлінських навичок та корпоративної культури. За цим напрямом навчання пройшли 90 осіб, а середня тривалість навчання становила 4,97 години на одного працівника.

Другий напрям був спрямований на розвиток професійних та технічних компетенцій, включаючи дистанційне навчання за допомогою електронних платформ (E-learning). У межах цього напряму підвищення кваліфікації пройшли 725 працівників, а середня кількість навчальних годин на одного учасника становила 7,68 години.

Третій напрям стосувався розвитку трансверсальних (універсальних) навичок, до яких належать комунікативні компетенції, мовна підготовка, питання інформаційної та фізичної безпеки, протидія корупції, запобігання шахрайству та інші аспекти професійного розвитку. За цим напрямом навчання пройшли 814 осіб, а середня тривалість навчання склала 5,6 години на одного працівника.

Отже, система управління персоналом ПрАТ СК «АРКС» характеризується комплексним підходом до професійного розвитку працівників

та орієнтована на формування висококваліфікованого кадрового потенціалу. Це створює передумови для підвищення ефективності діяльності компанії, зміцнення її конкурентних переваг та забезпечення високої якості страхового обслуговування клієнтів.

Важливим елементом діяльності ПрАТ СК «АРКС» є участь у професійних об'єднаннях страховиків, що сприяє підвищенню фінансової надійності компанії, забезпеченню належного рівня захисту страхувальників та дотриманню єдиних стандартів функціонування страхового ринку.

Зокрема, компанія є членом Моторного (транспортного) страхового бюро України (МТСБУ), яке виконує функції гарантійної установи у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Основною метою діяльності МТСБУ є забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної третім особам у результаті дорожньо-транспортних пригод. Участь у цьому об'єднанні є обов'язковою умовою для страхових компаній, які здійснюють страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів [15]. Членство в МТСБУ також свідчить про відповідність страховика встановленим вимогам щодо платоспроможності, фінансової стійкості та якості надання страхових послуг.

Крім того, ПрАТ СК «АРКС» входить до складу Національної асоціації страховиків України (НАСУ), яка є одним із провідних професійних об'єднань учасників страхового ринку. Діяльність асоціації спрямована на формування прозорого, конкурентного та фінансово стабільного страхового середовища. Серед основних напрямів роботи НАСУ можна виділити розроблення та впровадження єдиних підходів до функціонування страхового ринку, представництво інтересів страховиків у процесі вдосконалення нормативно-правової бази, підвищення рівня страхової культури населення, а також надання методичної, консультаційної та інформаційної підтримки своїм членам [20].

Одним із сучасних інформаційно-аналітичних інструментів НАСУ є проєкт ПРІМА (Проєкт розкриття інформації, моніторингу та аналізу), який

забезпечує відкритий доступ до ключових показників діяльності страхових компаній України. У межах цього проєкту систематично публікуються дані щодо обсягів страхових премій, страхових виплат, рівня капіталізації, фінансової стійкості та інших важливих показників діяльності страховиків. Використання інформації проєкту ПРІМА дозволяє здійснювати об'єктивне порівняння учасників ринку та оцінювати їх конкурентні позиції.

Для визначення місця ПрАТ СК «АРКС» серед провідних страховиків України доцільно проаналізувати рейтинг страхових компаній за обсягом отриманих страхових премій. Такий показник є одним із ключових критеріїв оцінювання масштабів діяльності страховика, рівня його ринкової активності та конкурентоспроможності. Результати відповідного рейтингового аналізу наведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Топ-5 страхових компаній за обсягом страхових премій за 9 місяців 2024 та 2025 років

№	Страхова компанія	Обсяг страхових премій, тис. грн.		Відхилення		Частка серед 5 учасників, % у 2025
		2024	2025	абсолютне	відносне	
1	ПрАТ «Страхова група «ТАС»	3 474 136	5 716 609	2 242 473	64,55	27,11
2	ПрАТ «Страхова компанія «АРКС»	3 149 859	4 238 260	1 088 401	34,55	20,10
3	ПрАТ «Страхова компанія «ІНГО»	2 461 732	3 830 332	1 368 600	55,60	18,17
4	ПрАТ «Страхова компанія «ВУСО»	2 494 162	3 727 946	1 233 784	49,47	17,68
5	ПрАТ «Страхова компанія «Уніка»	2 849 846	3 572 245	722 399	25,35	16,94
Всього		14 429 735	21 085 392	6 655 657	46,12	100,00

Джерело: розраховано автором на основі даних НАСУ [20]

За результатами проведеного аналізу встановлено, що ПрАТ СК «АРКС» займає одну з провідних позицій на страховому ринку України. Станом на вересень 2025 року компанія посідала друге місце за обсягом зібраних

страхових премій із показником 4 238 260 тис. грн. Порівняно з аналогічним періодом попереднього року обсяг страхових премій збільшився на 1 088 401 тис. грн, або на 34,55 %, що свідчить про активне розширення діяльності страховика, зростання клієнтської бази та підвищення попиту на його страхові продукти.

Варто зазначити, що позитивна динаміка надходження страхових премій є характерною для більшості провідних страхових компаній України. Це свідчить про поступове відновлення та розвиток страхового ринку, підвищення рівня страхової культури населення та розширення сфери використання страхових послуг як фізичними, так і юридичними особами.

Разом із тим основним конкурентом ПрАТ СК «АРКС» залишається ПрАТ СГ «ТАС», яке займає лідируючі позиції на ринку та забезпечує 27,11 % загального обсягу страхових премій серед компаній, представлених у рейтингу. Така ситуація свідчить про високий рівень конкуренції між найбільшими страховиками країни та необхідність постійного вдосконалення страхових продуктів, сервісу й фінансового менеджменту для утримання та зміцнення ринкових позицій.

Водночас обсяг страхових премій хоча й характеризує масштаби діяльності страхової компанії, проте не дозволяє повною мірою оцінити її фінансовий потенціал та рівень надійності. Для комплексної оцінки фінансового стану страховика доцільно дослідити структуру та динаміку його активів, оскільки саме активи формують ресурсну базу для виконання зобов’язань перед страхувальниками, забезпечують формування страхових резервів та створюють умови для здійснення інвестиційної діяльності.

Аналіз активів дозволяє оцінити рівень фінансової стійкості компанії, її платоспроможність, інвестиційні можливості та здатність своєчасно виконувати взяті на себе страхові зобов’язання. З огляду на це наступним етапом дослідження є аналіз обсягу та структури активів ПрАТ СК «АРКС», результати якого наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Топ-5 страхових компаній за обсягом активів

за 9 місяців 2024 та 2025 років

№	Страхова компанія	Обсяг активів, тис. грн		Відхилення		Частка серед 5 учасників, % у 2025
		2024	2025	абсолютне	відносне	
1	ПрАТ «Страхова компанія «АРКС»	4 976 579	6 258 866	1 282 287	25,77	24,27
2	ПрАТ «Страхова група «ТАС»	3 798 984	6 027 908	2 228 924	58,67	23,38
3	ПрАТ «Страхова компанія «Уніка»	4 354 480	4 933 605	579 125	13,30	19,13
4	ПрАТ «Страхова компанія «ІНГО»	3 490 867	4 289 219	798 352	22,87	16,63
5	ПрАТ «Страхова компанія «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»	2 623 629	4 277 604	1 653 975	63,04	16,59
Всього		19 244 539	25 787 202	6 542 663	34,00	100,00

Джерело: розраховано автором за даними рейтингу Forinsurer [19]

За обсягом активів станом на вересень 2025 року перше місце серед досліджуваних страхових компаній займає ПрАТ СК «АРКС». Загальна вартість активів страховика становила 6 258 866 тис. грн, що забезпечило йому частку 24,27 % серед п’яти найбільших учасників страхового ринку. Порівняно з аналогічним періодом попереднього року активи компанії збільшилися на 1 282 287 тис. грн, або на 25,77 %, що свідчить про зміцнення її фінансового потенціалу та розширення масштабів діяльності.

Найвищі темпи приросту активів продемонстрували ПрАТ СГ «ТАС» та ПрАТ СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ». Зокрема, активи ПрАТ СГ «ТАС» зросли на 2 228 924 тис. грн, або на 58,67 %, що дозволило компанії посісти друге місце у рейтингу за підсумками 2025 року. Водночас ПрАТ СК «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ» збільшило вартість своїх активів на 1 653 975 тис. грн, або на 63,04 %, посівши п’яту позицію серед провідних страховиків України.

Незважаючи на відносно невеликий приріст активів у звітному періоді, ПрАТ СК «Уніка» зберігає високі позиції на страховому ринку. Загальна

вартість її активів становить 4 933 605 тис. грн, що забезпечує компанії одне з провідних місць серед найбільших страховиків країни.

Важливим показником фінансової надійності страхової компанії є величина власного капіталу, яка характеризує рівень її фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування та здатність виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками. Порівняльну оцінку цього показника серед провідних учасників страхового ринку наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Топ-5 страхових компаній за обсягом власного капіталу за 9 місяців 2024 та 2025 років

№	Страхова компанія	Обсяг власного капіталу, тис. грн.		Відхилення		Частка серед 5 учасників, % у 2025
		2024	2025	абсолютне	відносне	
1	ПрАТ «Страхова компанія «АРКС»	2 590 121	2 929 196	339 075	13,09	31,92
2	ПрАТ «Страхова компанія «Уніка»	2 040 387	2 197 884	157 497	7,72	23,95
3	ПрАТ «Страхова група «ТАС»	968 245	1 427 850	459 605	47,47	15,56
4	ПрАТ «Страхова компанія «ІНГО»	1 340 471	1 393 368	52 897	3,95	15,19
5	ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна»	988 105	1 227 143	239 038	24,19	13,37
Всього		7 927 329	9 175 441	1 248 112	15,74	100,00

Джерело: розраховано автором за даними рейтингу Forinsurer [19]

Як у 2024 році, так і у 2025 році лідером серед досліджуваних страхових компаній за величиною власного капіталу залишається ПрАТ СК «АРКС». Обсяг власного капіталу компанії становив 2 590 121 тис. грн у 2024 році та 2 929 196 тис. грн у 2025 році. За аналізований період його величина збільшилася на 339 075 тис. грн, або на 13,09 %, що свідчить про подальше зміцнення фінансової бази страховика.

Водночас слід відзначити значні темпи зростання власного капіталу ПрАТ СГ «ТАС». За досліджуваний період цей показник збільшився на 459 605

тис. грн, або на 47,47 %, що є найвищим приростом серед п’яти найбільших страхових компаній України.

Проведений аналіз основних фінансових показників страховиків дає підстави стверджувати, що ПрАТ СК «АРКС» займає провідні позиції на страховому ринку України за величиною активів та власного капіталу. Разом з тим найбільш серйозними конкурентами компанії залишаються ПрАТ СГ «ТАС» та ПрАТ СК «Уніка», які характеризуються значними масштабами діяльності та демонструють високі темпи розвитку.

У сучасних умовах функціонування фінансового ринку все більшого поширення набуває співпраця між банківськими та страховими установами, результатом якої є розвиток банкострахування. Така взаємодія є взаємовигідною для обох сторін: банки отримують додаткові комісійні доходи від реалізації страхових продуктів, а страховики розширюють доступ до клієнтської бази фінансових установ. Крім того, інтеграція банківських і страхових послуг дозволяє підвищити рівень обслуговування клієнтів шляхом формування комплексних фінансових продуктів.

ПрАТ СК «АРКС» активно використовує можливості банкострахування та співпрацює з провідними банківськими установами України, залучаючи їх канали продажу для просування власних страхових продуктів і зміцнення конкурентних позицій на ринку.

Зокрема, у співпраці з АТ «Укрсиббанк» компанія пропонує клієнтам послуги медичного страхування, туристичного страхування, а також програми «Бізнес» і «Надійна». Спільно з АТ «ПУМБ» реалізуються програми медичного страхування власників банківських карток та туристичного страхування.

Партнерами страхової компанії також є АТ «Правекс Банк», АТ «Креді Агріколь Банк» та АТ «Юнекс Банк», через які клієнтам пропонуються послуги туристичного страхування. У співпраці з АТ АБ «РадаБанк» здійснюється реалізація програм страхування фінансових ризиків і туристичного страхування.

Найбільш широкий перелік страхових продуктів ПрАТ СК «АРКС» пропонує через партнерство з АТ КБ «ПриватБанк». Клієнтам доступні такі страхові продукти, як автоцивілка для бізнес-клієнтів, страхування нерухомості без проведення огляду, захист від шахрайських дій, програма E-liki, онкострахування, КАСКО для фізичних осіб, страхування іпотечного майна, страхування транспортних засобів, спеціальної техніки, рухомого майна, а також послуга «Медичний консьєрж».

Окрім співпраці з банківськими установами, компанія активно розвиває партнерські відносини з підприємствами інших сфер діяльності. Так, взаємодія з ПІІ «ТОЙОТА-Україна» дає можливість клієнтам оформити страховий захист транспортного засобу безпосередньо під час придбання автомобіля. Аналогічно покупці техніки в ТОВ «АЛЛО» можуть одразу застрахувати придбані товари від пошкодження та інших ризиків, передбачених договором страхування.

Крім того, ПрАТ СК «АРКС» пропонує страхування осіб, які виїжджають за кордон, через програму «Poland VISA», що включає комплексну асистанс-підтримку під час перебування за межами України [20].

Для стимулювання реалізації страхових продуктів компанія використовує систему матеріального заохочення страхових агентів. Розмір їх винагороди безпосередньо залежить від кількості залучених клієнтів та обсягів укладених договорів страхування. Такий підхід сприяє підвищенню мотивації працівників, збільшенню обсягів продажів та розширенню клієнтської бази страховика.

Отже, проведене дослідження діяльності ПрАТ СК «АРКС» свідчить про те, що компанія має широкий спектр ліцензій на здійснення добровільних та обов’язкових видів страхування як для фізичних осіб, так і для корпоративних клієнтів.

Компанія займає провідні позиції на страховому ринку України та демонструє стійку позитивну динаміку розвитку, що підтверджується високими показниками страхових премій, активів і власного капіталу. За більшістю ключових фінансових показників страховик входить до числа лідерів ринку, а за окремими з них посідає перше місце серед конкурентів.

Важливою конкурентною перевагою ПрАТ СК «АРКС» є її належність до міжнародної фінансової групи, що забезпечує високий рівень фінансової стабільності, доступ до сучасних технологій та використання ефективних управлінських підходів. Водночас ефективна система корпоративного управління та постійна увага до розвитку персоналу сприяють підвищенню результативності діяльності компанії та зміцненню її ринкових позицій.

Слід також відзначити, що ПрАТ СК «АРКС» стало однією з перших страхових компаній України, яка у 2022 році запровадила програми страхування майна від воєнних ризиків. Це дозволило оперативно адаптувати страхові продукти до умов воєнного стану та забезпечити клієнтам додатковий рівень фінансового захисту.

Додатковим чинником зміцнення конкурентних переваг компанії є активний розвиток партнерських відносин із банками та підприємствами різних галузей економіки. Використання механізмів банкострахування сприяє розширенню каналів реалізації страхових послуг, підвищенню доступності страхових продуктів для клієнтів та інтеграції страхування у сучасну фінансову систему.

2.2 Оцінка операційної, інвестиційної і фінансової діяльності компанії

Сучасні умови функціонування економіки України характеризуються підвищеним рівнем невизначеності та значними ризиками, які впливають на діяльність усіх учасників фінансового ринку, зокрема страхових компаній. Воєнні дії, нестабільність економічного середовища, інфляційні процеси, скорочення доходів населення та зниження ділової активності суб’єктів господарювання суттєво впливають на попит на страхові послуги та фінансові результати страховиків. За таких умов особливого значення набуває комплексний аналіз діяльності страхових компаній, який дозволяє оцінити їх фінансову стійкість, ефективність роботи та здатність виконувати взяті на себе зобов’язання перед клієнтами.

У зв’язку з цим доцільним є дослідження основних фінансових показників ПрАТ СК «АРКС», що дає можливість сформувати об’єктивне уявлення про результати діяльності компанії та рівень її фінансової надійності.

На основі даних рис. 2.1 проведемо аналіз динаміки чистих страхових премій ПрАТ СК «АРКС» та оцінимо достатність їх обсягу для забезпечення виконання зобов’язань страховика перед страхувальниками.

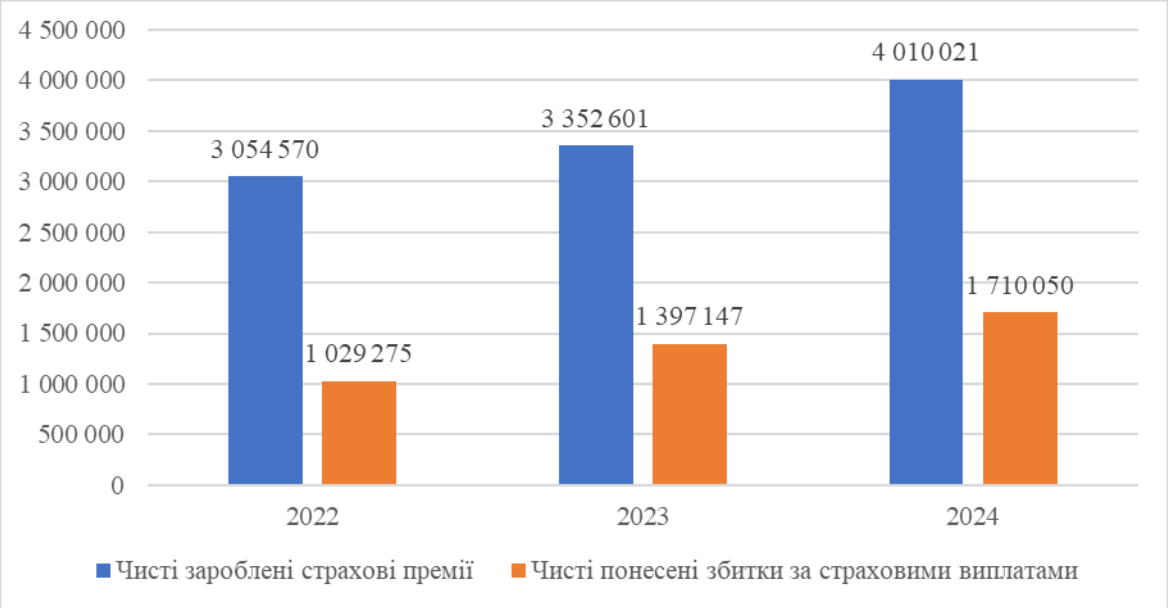

Рис. 2.1. Динаміка страхових премій та виплат ПрАТ СК «АРКС» за 2022-2024 роки, тис. грн

Джерело: створено автором на основі звітів про фінансові результати [20]

У 2024 році обсяг чистих зароблених страхових премій ПрАТ СК «АРКС» становив 4 010 021 тис. грн, тоді як сума чистих понесених збитків за страховими виплатами склала 1 710 050 тис. грн. Порівняно з попередніми роками спостерігається стійка тенденція до зростання як страхових премій, так і страхових виплат, що свідчить про розширення масштабів діяльності компанії та збільшення кількості укладених договорів страхування.

Водночас темпи приросту чистих зароблених премій перевищують темпи збільшення страхових виплат, що є позитивною тенденцією для страховика. Така динаміка свідчить про зміцнення фінансового стану компанії, зростання її

платоспроможності та підвищення можливостей щодо своєчасного виконання зобов'язань перед страхувальниками.

Для більш глибокої оцінки результатів страхової діяльності доцільно проаналізувати структуру страхових премій та страхових виплат ПрАТ СК «АРКС». Такий аналіз дозволяє визначити основні джерела формування страхових доходів, виявити найбільш значущі напрями здійснення виплат, а також оцінити співвідношення між окремими видами страхування у страховому портфелі компанії. Детальніше зазначені показники представлені в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Структура страхових премій і виплат ПрАТ СК «АРКС» в розрізі видів страхування за 2022-2024 роки, тис. грн

Вид страхування	Страхові премії			Страхові виплати		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
1	2	3	4	5	6	7
Особисте страхування (крім страхування життя)	501 903	597 126	446 767	197 844	311 100	307 867
Майнове страхування	1 906 597	2 569 185	3 164 254	748 422	910 682	1 136 534
Страхування відповідальності	67 353	84 188	603 346	8 747	17 910	234 355
Інше страхування (в тому числі асистанс)	-	-	65 841	-	-	41 325
Обов'язкове страхування (крім державного)	288 047,1	441 296	-	84 726	144 885	-
Всього	2 763 900	3 691 795	4 280 208	1 039 739	1 384 577	1 720 081

Продовження табл. 2.6

Рівень виплат, %			Питома вага, %					
			премій			виплат		
2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
8	9	10	11	12	13	14	15	16
39,42	52,10	68,91	18,16	16,17	10,44	19,03	22,47	17,90
39,25	35,45	35,92	68,98	69,59	73,93	71,98	65,77	66,07
12,99	21,27	38,84	2,44	2,28	14,10	0,84	1,29	13,62
-	-	62,76	-	-	1,54	-	-	2,40
29,41	32,83	-	10,42	11,95	-	8,15	10,46	-
37,62	37,50	40,19	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Джерело: сформовано та обчислено автором за даними журналу «Insurance TOP» [30]

Упродовж 2022–2023 років ПрАТ СК «АРКС» демонструвало позитивну динаміку надходження страхових премій за всіма основними видами

страхування. Найбільший обсяг премій традиційно формувався за рахунок майнового страхування, де їх сума збільшилася з 1 906 597 тис. грн у 2022 році до 2 569 185 тис. грн у 2023 році. Це свідчить про високий попит на відповідні страхові продукти та значну роль даного сегмента у формуванні доходів страхової компанії.

Друге місце за обсягом отриманих страхових премій займає особисте страхування (крім страхування життя). У 2023 році надходження за цим видом страхування досягли 597 126 тис. грн, що на 95 223 тис. грн, або на 18,97 %, перевищує показник попереднього року. Така динаміка вказує на зростання зацікавленості клієнтів у страхуванні власного здоров'я та захисті від непередбачуваних ризиків.

Подібна тенденція простежується і щодо страхових виплат. У 2023 році обсяги страхових відшкодувань збільшилися за всіма видами страхування. Найбільші виплати були здійснені у сфері майнового та особистого страхування. Зокрема, виплати за договорами майнового страхування зросли на 162 260 тис. грн, або на 21,68 %, а за договорами особистого страхування – на 113 256 тис. грн, або на 57,25 % порівняно з 2022 роком.

Водночас необхідно враховувати, що починаючи з 2024 року відбулися зміни у класифікації страхових послуг. Якщо раніше обов'язкові види страхування виділялися окремо, то з 2024 року вони включаються до складу відповідних груп страхування. У зв'язку з цим пряме порівняння показників 2024 року з даними попередніх років є не зовсім коректним і потребує обережного трактування отриманих результатів.

Станом на 2024 рік найбільші обсяги страхових премій припадають на майнове страхування, де їх сума становила 3 164 254 тис. грн. Відповідно, за цим видом страхування зафіксовано і найбільший обсяг страхових виплат – 1 136 534 тис. грн. Значне місце у структурі страхового портфеля компанії також займає страхування відповідальності, за яким обсяг страхових премій досяг 603 346 тис. грн.

Разом із тим після майнового страхування найбільший обсяг страхових відшкодувань припадає на особисте страхування, де сума виплат у 2024 році склала 307 867 тис. грн. Це свідчить про важливе значення даного сегмента як для клієнтів компанії, так і для формування її страхових зобов'язань.

Аналіз рівня виплат показує, що найвищі його значення у 2024 році були характерні для особистого страхування (крім страхування життя) та інших видів страхування, включаючи асистанс. Рівень виплат за цими напрямами становив відповідно 68,91 % та 62,76 %, що свідчить про значний обсяг страхових відшкодувань у зазначених сегментах. Для майнового страхування цей показник склав 35,92 %, а для страхування відповідальності – 38,84 %.

Таким чином, у 2022–2023 роках у структурі страхових премій та виплат чітко домінувало майнове страхування. Аналогічна ситуація спостерігається і у 2024 році, коли частка майнового страхування перевищує 70 % загального обсягу страхових премій. Частки особистого страхування та страхування відповідальності є суттєво нижчими, хоча також відіграють важливу роль у формуванні страхового портфеля компанії. Подібна структура характерна і для страхових виплат, де майнове страхування залишається основним напрямом здійснення страхових відшкодувань.

На основі даних табл. 2.7 доцільно визначити основні категорії страхувальників, які забезпечують найбільший обсяг надходження страхових премій та формують основну частину страхових виплат компанії.

Таблиця 2.7

Структура страхових премій і виплат ПрАТ СК «АРКС» в розрізі клієнтів страхування за 2024 рік, тис. грн

Клієнти	Страхові премії	Страхові виплати	Частка, %		Рівень виплат, %
			премій	виплат	
Юридичні особи	1 648 962	479 622	38,53	27,88	29,09
Фізичні особи	2 616 978	1 240 281	61,14	72,11	47,39
Перестрахувальники	14 268	177	0,33	0,01	1,24
Всього	4 280 208	1 720 080	100	100	40,19

Джерело: сформовано та обчислено автором за даними журналу «Insurance TOP» [30]

У 2024 році основним джерелом формування страхових премій ПрАТ СК «АРКС» виступали фізичні особи. Обсяг страхових премій, отриманих від цієї категорії клієнтів, становив 2 616 978 тис. грн, або 61,14 % від їх загального обсягу. Водночас саме на фізичних осіб припадає найбільша частка страхових виплат – 1 240 281 тис. грн, що становить 72,11 % від загальної суми страхових відшкодувань компанії.

Вагому роль у формуванні страхового портфеля відіграють також юридичні особи. У 2024 році від цієї категорії страхувальників надійшло 1 648 962 тис. грн страхових премій, що відповідає 38,53 % їх загального обсягу. При цьому сума страхових виплат юридичним особам становила 479 622 тис. грн, або 27,88 % усіх здійснених компанією виплат.

Найменший вплив на структуру страхових премій та виплат мають перестрахувальники. Їх частка у формуванні страхових премій становить лише 0,33 %, тоді як у структурі страхових виплат – 0,01 %, що свідчить про незначний обсяг операцій, пов’язаних із перестрахуванням.

Аналіз рівня виплат показує, що найбільше значення цього показника спостерігається серед фізичних осіб і становить 47,39 %. Для юридичних осіб рівень виплат складає 29,09 %, тоді як у сегменті перестрахування він є мінімальним і дорівнює лише 1,24 %. Така ситуація свідчить про те, що найбільш активними користувачами страхового захисту є саме фізичні особи, які формують не лише основний обсяг страхових премій, а й найбільшу частину страхових випадків.

Для більш повної оцінки результативності страхової діяльності ПрАТ СК «АРКС» доцільно проаналізувати динаміку рівня страхових виплат. Саме цей показник характеризує співвідношення між обсягом здійснених страхових відшкодувань та отриманими страховими преміями, дозволяючи оцінити ефективність страхової діяльності компанії. Зміни рівня страхових виплат протягом шести років наведено на рис. 2.2.

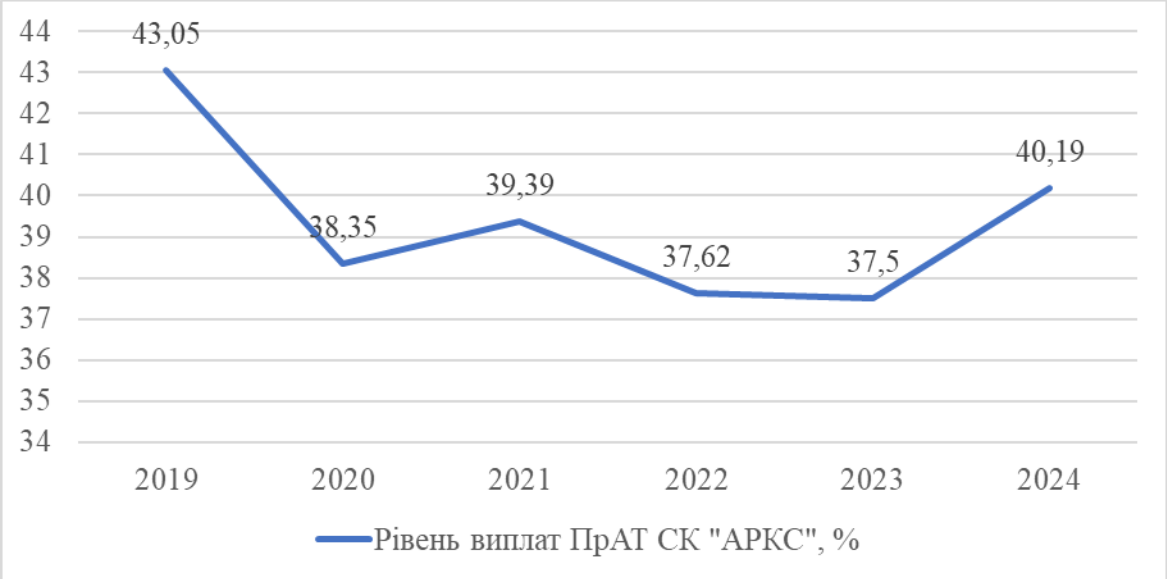

Рис. 2.2. Динаміка рівня страхових виплат ПрАТ СК «АРКС» за 2019-2024 роки, %

Джерело: сформовано автором за даними журналу «Insurance TOP» [30]

За даними дослідження, середній рівень страхових виплат серед 28 провідних страхових компаній України у 2024 році становив 41,02 % [30]. Водночас у ПрАТ СК «АРКС» значення цього показника склало 40,19 %, що практично відповідає середньоринковому рівню та свідчить про збалансовану страхову політику компанії.

Упродовж аналізованого періоду рівень страхових виплат коливався в межах від 37,50 % до 43,05 %. Такі зміни не мають критичного характеру та вказують на відносну стабільність страхової діяльності компанії. Підтримання показника на зазначеному рівні дозволяє страховикові забезпечувати належне виконання своїх зобов'язань перед клієнтами, одночасно зберігаючи достатній обсяг фінансових ресурсів для подальшого розвитку та формування страхових резервів.

Загалом динаміка рівня страхових виплат свідчить про здатність ПрАТ СК «АРКС» ефективно підтримувати баланс між обсягами отриманих страхових премій та сумами здійснених страхових відшкодувань, що є важливою передумовою його фінансової стійкості та прибуткової діяльності.

Для більш ґрунтовної оцінки фінансових результатів компанії доцільно проаналізувати структуру її доходів та визначити основні джерела їх формування. З цією метою розглянемо динаміку доходів ПрАТ СК «АРКС» за видами діяльності, наведену в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Джерела доходів ПрАТ СК «АРКС» від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності за 2022-2024 рр., тис. грн

Стаття	Рік			Відхилення 2024/2023		Частка,% 2024
	2022	2023	2024	тис. грн	%	
Повернення податків і зборів	-	2	3	-	-	0,00004
Цільового фінансування	4 089	2 559	3 007	-1 082	-26,46	0,04
Надходження від: - повернення авансів	14 582	1 834	3 616	-10 966	-75,20	0,05
- відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	22 249	25 068	24 498	2 249	10,11	0,32
- боржників неустойки (штрафів, пені)	1	4	5	4	400,00	0,00007
- операційної оренди	1	1	1	0	0,00	0,00001
- страхових премій	2 704 843	3 559 887	4 214 757	1 509 914	55,82	55,28
Інші надходження	190 781	340 349	525 432	334 651	175,41	6,89
Доходи від операційної діяльності	2 936 546	3 929 704	4 771 319	1 834 773	62,48	62,58
Надходження від реалізації: - фінансових інвестицій	787 556	1 700 182	1 472 599	685 043	86,98	19,31
- необоротних активів	1 917	8 797	-	-	-	-
Надходження від отриманих: відсотків	202 115	299 923	377 464	175 349	86,76	4,95
Надходження від погашення позик	-	-	330	-	-	0,004
Інші надходження	547 080	684 500	1 002 838	455 758	83,31	13,15
Доходи від інвестиційної діяльності	1 538 668	2 693 402	2 853 231	1 314 563	85,44	37,42
Доходи від фінансової діяльності	-	-	-	-	-	-
Всього	4 475 214	6 623 106	7 624 550	3 149 336	70,37	100,00

Джерело: створено та розраховано автором за даними звітів про рух грошових коштів [21]

Аналіз даних таблиці свідчить про те, що ключовим джерелом формування доходів ПрАТ СК «АРКС» є операційна діяльність. У 2024 році її

обсяг досяг 4 771 319 тис. грн, що становить 62,58 % сукупних доходів компанії. Порівняно з 2022 роком доходи від операційної діяльності збільшилися на 1 834 773 тис. грн, або на 62,48 %, що свідчить про суттєве нарощування масштабів основної діяльності страховика.

Провідне місце в структурі операційних доходів займають страхові премії. У 2024 році їх частка становила 55,28 % загального обсягу доходів компанії. При цьому обсяг отриманих страхових премій зріс на 1 509 914 тис. грн, або на 55,82 % порівняно з 2022 роком. Така динаміка свідчить про розширення страхового портфеля, збільшення кількості укладених договорів страхування та зміцнення ринкових позицій ПрАТ СК «АРКС».

Важливу роль у формуванні фінансових результатів компанії також відіграє інвестиційна діяльність. Станом на 2024 рік доходи від інвестиційної діяльності становили 2 853 231 тис. грн, або 37,42 % загального обсягу доходів. У порівнянні з 2022 роком цей показник зріс на 1 314 563 тис. грн, або на 85,44 %, що свідчить про підвищення ефективності управління інвестиційними активами та зростання ролі інвестиційного доходу в діяльності страхової компанії.

У структурі інвестиційних доходів найбільшу питому вагу займають доходи від фінансових інвестицій, частка яких у 2024 році становила 19,31 %. За досліджуваний період їх обсяг збільшився на 685 043 тис. грн, або на 86,98 %. Разом із тим порівняно з 2023 роком у 2024 році спостерігалося скорочення доходів від реалізації фінансових інвестицій, що може бути пов’язано зі зміною інвестиційної політики компанії або особливостями кон’юнктури фінансового ринку.

Для комплексної оцінки фінансових результатів ПрАТ СК «АРКС» поряд із аналізом доходів необхідно дослідити структуру витрат компанії та визначити основні напрями їх формування. З цією метою в табл. 2.9 розглянемо склад витрат страховика та їх зміни протягом 2022–2024 років за основними видами діяльності.

Таблиця 2.9

Склад витрат ПрАТ СК «АРКС» від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності за 2022-2024 роки, тис. грн

Стаття	Рік			Відхилення 2024/2022		Частка, % 2024
	2022	2023	2024	тис. грн	%	
Витрачання на: - оплату товарів (робіт, послуг)	88 553	369 869	1 453 790	1 365 237	1541,72	19,79
- оплату праці	296 316	339 103	391 406	95 090	32,09	5,33
- відрахувань на соціальні заходи	65 450	72 260	83 248	17 798	27,19	1,13
- зобов'язань з податків і зборів	293 375	284 829	333 797	40 422	13,78	4,54
- зобов'язань з податку на прибуток	214 600	194 061	226 425	11 825	5,51	3,08
- зобов'язань з податку на додану вартість	40	-	-	-	-	-
- зобов'язань з інших податків і зборів	78 735	90 768	107 372	28 637	36,37	1,46
- зобов'язань за страховими контрактами	1 706 093	2 294 699	1 716 212	10 119	0,59	23,36
Інші витрачання	172 536	431 416	637 017	464 481	269,21	8,67
Операційні витрати	2 915 698	4 077 005	4 949 267	2 033 569	69,75	67,38
Витрачання на придбання: - фінансових інвестицій	787 910	2 621 402	1 080 825	292 915	37,18	14,71
- необоротних активів	100 603	67 326	104 488	3 885	3,86	1,42
Витрачання на надання позик	1 355	80	1 069	-286	-21,11	0,01
Інші платежі	429 142	835 565	1 189 237	760 095	177,12	16,19
Інвестиційні витрати	1 319 010	3 524 373	2 375 619	1 056 609	80,11	32,34
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	23 777	21 549	20 821	-2 956	-12,43	0,28
Фінансові витрати	23 777	21 549	20 821	-2 956	-12,43	0,28
Всього	4 258 485	7 622 927	7 345 707	3 087 222	72,50	100,00

Джерело: створено та розраховано автором за даними звітів про рух грошових коштів [21]

Загальна сума витрат ПрАТ СК «АРКС» у 2024 році досягла 7 345 707 тис. грн, що на 3 087 222 тис. грн, або на 72,50 %, більше порівняно з 2022 роком. Аналіз динаміки витрат свідчить про їх суттєве зростання у 2023 році, коли обсяг витрат збільшився з 4 258 485 тис. грн до 7 622 927 тис. грн.

Основними чинниками такого приросту стали збільшення витрат на оплату товарів, робіт і послуг, зростання зобов'язань за страховими контрактами, а також значні витрати, пов'язані з придбанням фінансових інвестицій.

Найбільшу частку в структурі витрат компанії займають операційні витрати. У 2024 році їх обсяг становив 4 949 267 тис. грн, або 67,38 % загальної суми витрат. Порівняно з попередніми роками цей показник суттєво зріс, а основною причиною такого зростання стало збільшення витрат на оплату товарів, робіт та послуг, необхідних для забезпечення основної діяльності страхової компанії.

На відміну від операційних витрат, інвестиційні витрати у 2024 році продемонстрували тенденцію до скорочення. Порівняно з 2022 роком їх обсяг зменшився на 1 056 609 тис. грн, або на 80,11 %, що насамперед пов'язано зі зниженням витрат на придбання фінансових інвестицій. Це може свідчити про більш стриману інвестиційну політику компанії або зміну напрямів розміщення фінансових ресурсів.

Фінансові витрати залишаються незначною складовою загальних витрат ПрАТ СК «АРКС». У 2024 році їх величина становила 20 821 тис. грн і продовжила скорочуватися порівняно з 2022 роком. Незначний рівень фінансових витрат свідчить про низьку залежність компанії від позикових джерел фінансування та достатній рівень забезпеченості власними фінансовими ресурсами.

Для оцінки результативності діяльності страхової компанії важливо проаналізувати динаміку її фінансових результатів. На рис. 2.3 наведено зміни валового прибутку, прибутку від операційної діяльності та чистого прибутку ПрАТ СК «АРКС» протягом 2022–2024 років.

Як свідчать дані рис. 2.3, найбільшу частку у структурі фінансових результатів ПрАТ СК «АРКС» формує валовий прибуток. У 2023 році його обсяг скоротився на 69 841 тис. грн порівняно з 2022 роком, проте вже у 2024 році спостерігалося суттєве покращення результатів діяльності компанії, внаслідок чого валовий прибуток зріс до 2 299 971 тис. грн.

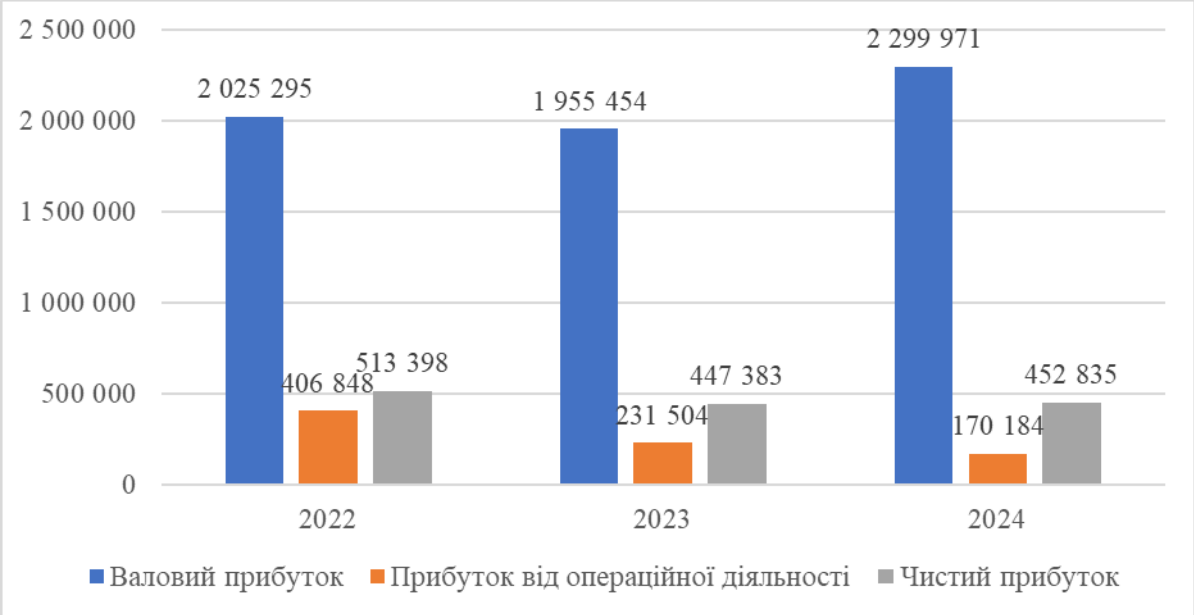

Рис. 2.3. Динаміка фінансових результатів ПрАТ СК «АРКС» у 2022-2024 роках

Джерело: сформовано автором на основі Звітів про фінансові результати [21]

Водночас прибуток від операційної діяльності характеризується негативною динамікою. У 2024 році його величина була меншою на 236 664 тис. грн, або на 41,83 %, порівняно з 2022 роком. Така тенденція може бути пов'язана зі збільшенням операційних витрат та зростанням вартості забезпечення основної діяльності страхової компанії.

Аналогічна ситуація спостерігалася і щодо чистого прибутку. У 2023 році цей показник знизився порівняно з попереднім роком, однак у 2024 році компанії вдалося відновити прибутковість діяльності, внаслідок чого чистий прибуток зріс до 452 835 тис. грн.

Діяльність ПрАТ СК «АРКС» здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про страхування», який встановлює мінімальні вимоги до розміру статутного капіталу страховиків. Для страхових компаній, що працюють у сегменті ризикового страхування (non-life), його величина не може бути меншою за 48 млн грн. Станом на 2024 рік статутний капітал ПрАТ СК «АРКС» становив 261 975 тис. грн, що суттєво перевищує встановлений законодавством мінімум та свідчить про достатній рівень капіталізації компанії.

Наступним етапом дослідження є оцінка ефективності діяльності страховика на основі показників рентабельності. Аналіз цих показників дозволяє визначити рівень прибутковості використання активів, власного капіталу та інших ресурсів компанії. Результати відповідних розрахунків наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Оцінка рентабельності діяльності ПрАТ СК «АРКС» у 2022-2024 роках

№	Показники	2022	2023	2024
1	Чистий прибуток, тис. грн	513 398	447 383	452 835
2	Середньорічна вартість активів, тис. грн	4 258 533	4 087 734,5	4 827 678
3	Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн	1 423 460,5	1 956 808,5	2 406 917,5
4	Чистка виручка від реалізації страхових послуг, тис. грн	3 054 570	3 352 601	4 010 021
5	Рентабельність активів	12,06	10,94	9,38
6	Рентабельність власного капіталу	36,07	22,86	18,81
7	Рентабельність діяльності	16,81	13,34	11,29

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі даних фінансових звітів [21]

Аналіз показників рентабельності свідчить про зниження ефективності діяльності ПрАТ СК «АРКС» протягом досліджуваного періоду. Негативна динаміка спостерігається за всіма основними показниками прибутковості, зокрема рентабельністю активів, власного капіталу та страхової діяльності.

Рентабельність активів у 2024 році становила 9,38 %, що означає отримання 9,38 коп. чистого прибутку з кожної гривні активів, залучених у діяльність компанії. Незважаючи на позитивне значення показника, його зниження порівняно з попередніми роками свідчить про певне зменшення ефективності використання активів страховика.

Рентабельність власного капіталу у 2024 році дорівнювала 18,81 %. Це означає, що кожна гривня власного капіталу забезпечила отримання 18,81 коп. чистого прибутку. Незважаючи на достатньо високий рівень показника, його скорочення в динаміці свідчить про зниження віддачі від використання власних фінансових ресурсів компанії.

Подібна тенденція характерна і для рентабельності діяльності. У 2024 році цей показник зменшився на 5,52 відсоткового пункту порівняно з 2022 роком, що вказує на випереджаюче зростання витрат порівняно з темпами збільшення доходів страхової компанії.

Для комплексної оцінки фінансового стану ПрАТ СК «АРКС» та визначення її здатності своєчасно виконувати взяті на себе зобов'язання перед страхувальниками і контрагентами доцільно проаналізувати показники платоспроможності. Результати відповідних розрахунків наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Оцінка платоспроможності ПрАТ СК «АРКС» за методикою Solvency I у 2022-2024 роках

№	Показники	2022	2023	2024
1	Власний капітал	1 733 117	2 180 500	2 633 335
2	Нематеріальні активи	114 585	149 822	222 909
3	Фактичний запас платоспроможності (ряд.1 – ряд.2)	1 618 532	2 030 678	2 410 426
4	Валові страхові премії	2 763 900	3 691 795	4 280 208
5	Премії передані до перестрахування	94 797	98 819	114 401
6	Нормативний запас платоспроможності (ряд.4 – ряд.5*0,5) * 0,18	488 970,27	655 629,39	760 141,35
7	Надлишок платоспроможності - абсолютна величина (ряд.3 – ряд.6)	1 129 561,73	1 375 048,61	1 650 284,65
8	Дефіцит (надлишок) платоспроможності відносна величина (ряд.3 / ряд.6)	3,31	3,10	3,17

Джерело: сформовано та розраховано автором на основі даних фінансових звітів [21]

У 2024 році фактичний запас платоспроможності ПрАТ СК «АРКС» перевищував нормативний на 1 650 284,65 тис. грн, тобто більш ніж утричі. Це свідчить про наявність у страхової компанії достатнього обсягу власних фінансових ресурсів для виконання взятих на себе зобов'язань та підтверджує високий рівень її фінансової стійкості й надійності.

Разом із тим у сучасних умовах регулювання страхового ринку все більшого значення набуває система Solvency II, яка запроваджена в Україні з 1 січня 2024 року. Після набуття чинності нових вимог страховим компаніям було надано шестимісячний перехідний період для приведення своєї діяльності

у відповідність до оновлених нормативів. На відміну від попередньої системи Solvency I, новий підхід базується на оцінці ризиків та передбачає врахування індивідуальних особливостей діяльності кожного страховика, структури його активів, зобов'язань і ризикового профілю [10].

Отже, результати проведеного аналізу свідчать про те, що ПрАТ СК «АРКС» займає міцні позиції на страховому ринку України та користується значною популярністю серед клієнтів, насамперед у сегментах майнового страхування та страхування відповідальності.

Позитивним аспектом діяльності компанії є стабільне зростання обсягів страхових премій протягом досліджуваного періоду. Крім того, рівень страхових виплат залишається близьким до середньоринкового значення, що свідчить про належне виконання страховиком своїх зобов'язань перед клієнтами та забезпечення своєчасного відшкодування збитків у разі настання страхових випадків.

Важливою перевагою ПрАТ СК «АРКС» також є значне перевищення фактичного запасу платоспроможності над нормативним рівнем, що підтверджує достатній рівень фінансової надійності та здатність компанії ефективно протидіяти можливим ризикам. Водночас у зв'язку з поступовим переходом до нової системи оцінки платоспроможності відповідно до вимог Solvency II, який триватиме до 2027 року, одним із ключових завдань компанії залишається адаптація до нових регуляторних стандартів та вдосконалення системи управління ризиками.

Разом з тим після початку повномасштабної війни спостерігається негативна тенденція щодо динаміки чистого прибутку компанії, що позначилося на зниженні показників рентабельності. Незважаючи на відновлення прибутковості у 2024 році та зростання чистого прибутку, ПрАТ СК «АРКС» доцільно зосередити увагу на подальшій оптимізації витрат, підвищенні ефективності операційної діяльності та вдосконаленні механізмів управління фінансовими ресурсами. Реалізація таких заходів сприятиме

зміцненню конкурентних позицій страховика та забезпеченню його стабільного розвитку в умовах мінливого економічного середовища.

Висновки до розділу 2

За результатами дослідження діяльності ПрАТ СК «АРКС» можна зробити висновок, що компанія є одним із провідних учасників страхового ринку України та входить до числа найбільших страховиків за основними фінансовими показниками. Компанія здійснює діяльність на підставі ліцензій Національного банку України та надає широкий спектр страхових послуг як фізичним, так і юридичним особам. Важливою конкурентною перевагою страховика є належність до міжнародної фінансової групи Fairfax Financial Holdings, що забезпечує високий рівень фінансової підтримки, доступ до сучасних управлінських технологій та використання міжнародного досвіду ведення страхового бізнесу.

Дослідження організаційної структури управління показало, що в компанії сформовано ефективну систему корпоративного управління із чітким розподілом повноважень між Загальними зборами акціонерів, Наглядовою радою та Правлінням. Важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності компанії є також системна робота з розвитку персоналу, що сприяє підвищенню якості страхових послуг, ефективності управління ризиками та рівня обслуговування клієнтів.

Аналіз ринкових позицій ПрАТ СК «АРКС» засвідчив, що компанія займає одне з лідируючих місць серед страховиків України за обсягами страхових премій, активів та власного капіталу. За підсумками 2025 року ПрАТ СК «АРКС» посідало друге місце за обсягом страхових премій та перше місце за величиною активів і власного капіталу серед найбільших страхових компаній

країни. Це свідчить про значний фінансовий потенціал страховика та його високий рівень конкурентоспроможності на ринку страхових послуг.

Особливу роль у фінансовій діяльності компанії відіграє розвиток партнерських відносин із банківськими установами та іншими суб'єктами господарювання. Використання механізмів банкострахування дозволяє розширювати канали реалізації страхових продуктів, збільшувати клієнтську базу та диверсифікувати джерела надходження страхових премій. Співпраця з провідними банками України та великими торговельними мережами сприяє зміцненню позицій компанії на страховому ринку та забезпечує додаткові можливості для подальшого розвитку.

Проведений аналіз фінансових результатів ПрАТ СК «АРКС» показав позитивну динаміку основних показників страхової діяльності. Протягом досліджуваного періоду спостерігалося стійке зростання обсягів чистих страхових премій, що свідчить про розширення страхового портфеля та підвищення довіри клієнтів до страховика. Водночас темпи зростання страхових премій перевищували темпи збільшення страхових виплат, що позитивно вплинуло на фінансову стійкість компанії та її здатність виконувати зобов'язання перед страхувальниками.

Аналіз структури страхового портфеля засвідчив, що домінуючим видом діяльності компанії є майнове страхування, яке формує понад дві третини страхових премій та страхових виплат. Важливими напрямами діяльності також залишаються страхування відповідальності та особисте страхування. Основними клієнтами компанії виступають фізичні особи, які формують понад 60 % страхових премій та понад 70 % страхових виплат. Це свідчить про значну орієнтацію страховика на роздрібний сегмент страхового ринку.

Дослідження доходів і витрат компанії показало, що основним джерелом формування доходів є операційна діяльність, зокрема надходження страхових премій. Водночас значну роль у забезпеченні фінансових результатів відіграє інвестиційна діяльність, частка якої перевищує третину сукупних доходів. Це

підтверджує важливість ефективного управління інвестиційним портфелем для забезпечення фінансової стійкості страхової компанії.

Разом із тим аналіз витрат засвідчив суттєве зростання операційних витрат, пов'язаних насамперед зі збільшенням витрат на оплату товарів, робіт і послуг, а також зі зростанням страхових зобов'язань. Саме випереджаюче зростання витрат стало однією з причин скорочення окремих показників прибутковості компанії.

Оцінка фінансових результатів показала, що після зниження прибутковості у 2023 році ПрАТ СК «АРКС» змогло відновити позитивну динаміку чистого прибутку у 2024 році. Водночас показники рентабельності активів, власного капіталу та діяльності загалом продемонстрували тенденцію до зниження, що свідчить про необхідність підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та оптимізації структури витрат.

Важливим результатом дослідження стало підтвердження високого рівня фінансової надійності страховика. Фактичний запас платоспроможності компанії більш ніж утричі перевищує нормативний рівень, що свідчить про значний запас фінансової міцності та здатність компанії виконувати свої зобов'язання навіть за умов підвищеної економічної невизначеності. Разом з тим впровадження нових вимог Solvency II формує для компанії нові виклики щодо удосконалення системи управління ризиками, капіталом та забезпечення відповідності сучасним європейським стандартам регулювання страхової діяльності.

Таким чином, результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок, що ПрАТ СК «АРКС» характеризується достатньо високим рівнем фінансової стійкості, платоспроможності та ринкової конкурентоспроможності. Водночас виявлене зниження окремих показників рентабельності, зростання витрат та необхідність адаптації до нових регуляторних вимог свідчать про доцільність розроблення заходів щодо підвищення ефективності фінансової діяльності компанії, оптимізації структури доходів і витрат, а також удосконалення механізмів управління фінансовими ресурсами та ризиками.

РОЗДІЛ 3
УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

3.1 Напрями підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів ПрАТ СК «АРКС»

В умовах посилення конкуренції на страховому ринку України, зростання воєнних та економічних ризиків, а також поступового впровадження нових вимог до платоспроможності страховиків особливого значення набуває підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів страхових компаній. Саме від якості управління фінансовими ресурсами залежить здатність страховика забезпечувати стабільне зростання обсягів діяльності, підтримувати належний рівень фінансової надійності та виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками.

Проведений у другому розділі аналіз діяльності ПрАТ СК «АРКС» засвідчив наявність позитивних тенденцій у розвитку компанії. Зокрема, спостерігається зростання обсягів страхових премій, активів і власного капіталу, а фактичний запас платоспроможності більш ніж утричі перевищує нормативний рівень. Водночас дослідження дозволило виявити окремі проблемні аспекти фінансової діяльності страховика.

Насамперед увагу привертає зниження показників рентабельності активів, власного капіталу та діяльності загалом. Незважаючи на відновлення чистого прибутку у 2024 році, темпи зростання витрат перевищують темпи збільшення окремих видів доходів, що негативно впливає на ефективність використання фінансових ресурсів компанії.

Крім того, структура страхового портфеля ПрАТ СК «АРКС» характеризується значною концентрацією на майновому страхуванні, частка якого перевищує 70 % загального обсягу страхових премій. Така ситуація

підвищує залежність фінансових результатів страховика від кон'юнктури окремого сегмента ринку та збільшує рівень ризику формування доходів у майбутньому.

Ще одним важливим напрямом удосконалення фінансової діяльності є підвищення ефективності інвестиційної діяльності. Незважаючи на суттєву роль інвестиційних доходів у формуванні фінансових результатів компанії, окремі показники інвестиційної активності демонструють нестабільну динаміку, що потребує перегляду підходів до управління інвестиційним портфелем.

Враховуючи результати проведеного аналізу, для ПрАТ СК «АРКС» доцільно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів, які наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Основні напрями підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів ПрАТ СК «АРКС»

Виявлена проблема	Наслідки для фінансової діяльності	Запропонований захід	Очікуваний результат
1	2	3	4
Зниження показників рентабельності активів та власного капіталу	Зменшення ефективності використання фінансових ресурсів	Оптимізація структури витрат та цифровізація бізнес-процесів	Підвищення чистого прибутку та показників рентабельності
Високі темпи зростання операційних витрат	Зменшення фінансового результату	Автоматизація процесів врегулювання збитків та продажу страхових продуктів	Скорочення адміністративних витрат
Висока концентрація страхового портфеля на майновому страхуванні	Підвищення ризику залежності від одного сегмента ринку	Розширення програм особистого страхування та страхування відповідальності	Диверсифікація джерел страхових премій
Нестабільність окремих джерел інвестиційного доходу	Коливання фінансових результатів	Оптимізація інвестиційного портфеля та збільшення частки високоліквідних фінансових інструментів	Зростання інвестиційного доходу та ліквідності

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4
Необхідність адаптації до вимог Solvency II	Посилення вимог до управління капіталом та ризиками	Впровадження ризик-орієнтованої системи управління фінансовими ресурсами	Підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності

Примітка. Розроблено автором на основі результатів проведеного аналізу.

Дані табл. 3.1 свідчать про те, що ключовими напрямами удосконалення фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» є підвищення ефективності використання наявних фінансових ресурсів, оптимізація структури витрат, диверсифікація страхового портфеля та вдосконалення управління інвестиційною діяльністю. Реалізація зазначених заходів дозволить не лише покращити фінансові результати компанії, а й забезпечити її адаптацію до нових умов функціонування страхового ринку.

Першочерговим напрямом удосконалення фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» доцільно визначити оптимізацію операційних витрат. Як показав проведений аналіз, саме операційні витрати формують понад дві третини загального обсягу витрат страховика. У 2024 році їх величина становила 4 949 267 тис. грн або 67,38 % загальних витрат компанії.

Зважаючи на значний рівень цифровізації страхового ринку, одним із найбільш перспективних шляхів скорочення витрат є автоматизація процесів продажу страхових продуктів, обслуговування клієнтів та врегулювання страхових випадків. Використання сучасних CRM-систем, електронного документообігу, технологій дистанційної ідентифікації клієнтів та автоматизованого врегулювання збитків дозволяє скоротити адміністративні витрати, прискорити обробку інформації та підвищити продуктивність праці персоналу.

Згідно з оцінками міжнародних консалтингових компаній, цифровізація основних бізнес-процесів страховика забезпечує скорочення адміністративних витрат у середньому на 5–10 %. Для цілей даного дослідження приймемо

консервативний сценарій, за якого економія операційних витрат становитиме 5 % їх поточного обсягу.

Економічний ефект від реалізації зазначеного заходу визначимо в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Розрахунок економічного ефекту від оптимізації операційних витрат ПрАТ СК «АРКС»

Показник	Значення
Операційні витрати у 2024 р., тис. грн.	4 949 267
Прогнозований рівень скорочення витрат, %	5,0
Очікувана економія витрат, тис. грн.	247 463
Чистий прибуток у 2024 р., тис. грн.	452 835
Прогнозний чистий прибуток після реалізації заходу, тис. грн.	700 298
Приріст чистого прибутку, тис. грн.	247 463
Темп приросту чистого прибутку, %	54,65

Примітка. Розраховано автором.

Результати розрахунків свідчать, що навіть за умови досягнення відносно незначного скорочення операційних витрат на рівні 5 % ПрАТ СК «АРКС» може отримати додатковий фінансовий результат у розмірі 247 463 тис. грн на рік. За рахунок цього чистий прибуток компанії потенційно збільшиться з 452 835 тис. грн до 700 298 тис. грн, або на 54,65 %.

Водночас підвищення ефективності фінансової діяльності не може обмежуватися лише скороченням витрат. Важливим резервом збільшення доходів страховика виступає вдосконалення структури страхового портфеля.

Проведений у другому розділі аналіз показав, що понад 70 % страхових премій ПрАТ СК «АРКС» припадає на майнове страхування. Незважаючи на високий рівень прибутковості цього сегмента, надмірна концентрація страхового портфеля підвищує ризик залежності компанії від окремого виду страхування та може негативно впливати на стабільність формування доходів у довгостроковій перспективі.

У зв'язку з цим доцільно здійснити диверсифікацію страхового портфеля шляхом активнішого розвитку особистого страхування, добровільного медичного страхування, страхування відповідальності та програм страхування

воєнних ризиків. Особливо перспективним напрямом для ПрАТ СК «АРКС» є розширення програм страхування життя та здоров'я, оскільки попит на такі послуги в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки має тенденцію до зростання.

Зважаючи на те, що у 2024 році обсяг страхових премій компанії становив понад 4,2 млрд грн, навіть збільшення надходжень страхових премій на 5 % за рахунок диверсифікації страхового портфеля дозволить отримати додатково близько 211,9 млн грн страхових премій на рік.

Очікувані результати диверсифікації страхового портфеля наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Прогнозний економічний ефект від диверсифікації страхового портфеля ПрАТ СК «АРКС»

Показник	Значення
Обсяг страхових премій у 2024 р., тис. грн	4 265 940
Прогнозоване збільшення страхових премій за рахунок розвитку особистого страхування, страхування відповідальності та воєнних ризиків, %	5,0
Додатковий обсяг страхових премій, тис. грн	213 297
Середній рівень виплат компанії, %	40,19
Прогнозований обсяг страхових виплат, тис. грн	85 744
Додатковий фінансовий результат, тис. грн	127 553

Примітка. Розраховано автором.

Згідно з проведеними розрахунками, диверсифікація страхового портфеля дозволить збільшити обсяг страхових премій на 213 297 тис. грн. Навіть за умови збереження існуючого рівня страхових виплат додатковий фінансовий результат може становити понад 127 млн грн на рік.

Важливою перевагою даного заходу є не лише збільшення доходів страхової компанії, а й зниження ризику залежності від одного виду страхування. Формування більш збалансованого страхового портфеля сприятиме підвищенню фінансової стійкості компанії та забезпеченню більш стабільного надходження страхових премій у довгостроковій перспективі.

Наступним напрямом підвищення ефективності фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» має стати удосконалення управління інвестиційними ресурсами. Як показало проведене дослідження, у 2024 році інвестиційні доходи забезпечили понад 37 % сукупних доходів страховика, що свідчить про їх вагоме значення у формуванні фінансових результатів компанії.

Водночас аналіз засвідчив певну нестабільність окремих складових інвестиційного доходу, зокрема доходів від реалізації фінансових інвестицій. За таких умов доцільним є вдосконалення структури інвестиційного портфеля шляхом збільшення частки високоліквідних та низькоризикових фінансових інструментів.

До таких інструментів можуть належати:

– облігації внутрішньої державної позики України (ОВДП);

– депозитні сертифікати Національного банку України;

– депозити системно важливих банків;

– корпоративні облігації надійних емітентів;

– інвестиційні фонди з консервативною стратегією управління активами.

Переорієнтація частини інвестиційного портфеля на зазначені фінансові інструменти дозволить не лише підвищити рівень ліквідності активів компанії, а й забезпечити більш прогнозований рівень інвестиційного доходу.

Для оцінки можливого ефекту припустимо, що вдосконалення структури інвестиційного портфеля забезпечить додаткове зростання інвестиційних доходів на 3 % від їх поточного обсягу.

Таблиця 3.4

Прогнозний економічний ефект від удосконалення інвестиційної діяльності ПрАТ СК «АРКС»

Показник	Значення
Доходи від інвестиційної діяльності у 2024 р., тис. грн	2 853 231
Прогнозоване зростання інвестиційних доходів, %	3,0
Додатковий інвестиційний дохід, тис. грн	85 597
Прогнозний обсяг інвестиційних доходів, тис. грн	2 938 828

Примітка. Розраховано автором

Результати розрахунків свідчать, що навіть незначне підвищення ефективності управління інвестиційним портфелем може забезпечити ПрАТ СК «АРКС» додатковий дохід у розмірі 85 597 тис. грн на рік. Враховуючи значну частку інвестиційної діяльності у формуванні фінансових результатів страховика, даний напрям удосконалення фінансової діяльності є одним із найбільш перспективних.

Особливого значення це набуває в умовах впровадження ризик-орієнтованого підходу до оцінки платоспроможності страховиків відповідно до вимог Solvency II. Підвищення якості інвестиційного портфеля дозволить одночасно забезпечити зростання доходів, покращення ліквідності активів та зниження інвестиційних ризиків.

Для комплексної оцінки запропонованих заходів доцільно визначити їх сукупний вплив на фінансові результати діяльності страхової компанії.

Таблиця 3.5

Узагальнення економічного ефекту від реалізації запропонованих заходів у ПрАТ СК «АРКС»

Захід	Економічний ефект, тис. грн.
Оптимізація операційних витрат	247 463
Диверсифікація страхового портфеля	127 553
Удосконалення інвестиційної діяльності	85 597
Загальний прогнозний економічний ефект	460 613

Примітка. Розраховано автором.

Дані табл. 3.5 демонструють, що реалізація запропонованих заходів дозволить ПрАТ СК «АРКС» отримати сумарний економічний ефект у розмірі 460 613 тис. грн. Найбільший вплив на покращення фінансових результатів забезпечує оптимізація операційних витрат, частка якої становить понад половину загального прогнозного ефекту.

Запропоновані заходи мають комплексний характер та спрямовані не лише на збільшення прибутку компанії, а й на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, зміцнення фінансової стійкості та зниження ризиків діяльності. Важливою перевагою запропонованих рішень є можливість

їх реалізації без суттєвого збільшення потреби у зовнішньому фінансуванні, що особливо актуально в умовах нестабільності фінансового ринку України.

Отже, першочерговими напрямами підвищення ефективності фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» доцільно вважати оптимізацію витрат, диверсифікацію страхового портфеля та вдосконалення інвестиційної діяльності. Реалізація зазначених заходів сприятиме зростанню прибутковості компанії, підвищенню ефективності використання капіталу та зміцненню її конкурентних позицій на страховому ринку України.

Одним із найважливіших напрямів удосконалення фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» є зміцнення власної фінансової бази шляхом підвищення рівня самофінансування. В сучасних умовах залучення зовнішніх фінансових ресурсів для українських страховиків залишається досить складним завданням через високий рівень економічної невизначеності, військові ризики та обмеженість внутрішнього фондового ринку. Саме тому ключовим джерелом нарощування власного капіталу стає реінвестування отриманого прибутку.

Незважаючи на певне скорочення показників рентабельності протягом досліджуваного періоду, ПрАТ СК «АРКС» залишається прибутковою компанією. Відповідно частину отриманого чистого прибутку доцільно спрямовувати не на виплату дивідендів, а на збільшення нерозподіленого прибутку та формування додаткових резервів капіталу. Такий підхід дозволить підвищити рівень фінансової незалежності компанії та забезпечить додатковий запас фінансової стійкості в умовах зростання ризиків.

Подібна практика широко застосовується страховими компаніями країн Європейського Союзу. Після впровадження системи Solvency II значна кількість європейських страховиків переглянула політику розподілу прибутку та збільшила частку капіталізованого прибутку. Це дало змогу сформувати додатковий запас власного капіталу для покриття ризиків та забезпечення відповідності новим вимогам платоспроможності.

Важливим елементом фінансової діяльності страхової компанії є страхові резерви, які виступають основним залученим джерелом фінансування її

діяльності. Саме за рахунок страхових резервів страховик отримує можливість здійснювати інвестиційну діяльність, формувати ліквідні активи та забезпечувати виконання своїх зобов'язань перед страхувальниками. Тому наступним напрямом удосконалення фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» має стати підвищення ефективності формування та управління страховими резервами.

У сучасній міжнародній практиці дедалі ширше використовуються актуарні моделі прогнозування збитковості, які дозволяють більш точно визначати потребу в резервах та уникати як їх недостатнього, так і надмірного формування. Особливо активно такі підходи застосовуються страховими компаніями Німеччини, Франції та Нідерландів. Використання сучасних математичних моделей та спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє оптимізувати структуру страхових резервів і підвищити ефективність використання фінансових ресурсів.

Для ПрАТ СК «АРКС» доцільним є подальший розвиток системи актуарного аналізу та прогнозування страхових ризиків. Це сприятиме більш точному плануванню обсягів резервування, покращенню структури активів та підвищенню ефективності управління фінансовими потоками компанії.

Ще одним важливим напрямом удосконалення фінансової діяльності є розвиток перестрахувального захисту. Як показало проведене дослідження, значна частка страхового портфеля ПрАТ СК «АРКС» припадає на майнове страхування, яке характеризується високими страховими сумами та потенційно значними розмірами збитків. За таких умов особливого значення набуває використання механізмів перестрахування як інструменту управління фінансовими ризиками.

У міжнародній практиці великі страхові компанії активно співпрацюють із провідними світовими перестраховиками, що дозволяє їм розподіляти великі ризики між багатьма учасниками ринку та знижувати навантаження на власний капітал. Для ПрАТ СК «АРКС» доцільним є подальше розширення співпраці з міжнародними перестраховими компаніями та збільшення частки якісного

перестрахового захисту за найбільш ризиковими напрямами діяльності. Це дозволить знизити потребу у формуванні надмірних резервів та підвищити ефективність використання власних фінансових ресурсів.

Важливу роль у фінансовій діяльності страхової компанії відіграє інвестиційна діяльність. Проведений аналіз показав, що інвестиційні доходи формують значну частину загального обсягу доходів ПрАТ СК «АРКС». Саме тому підвищення ефективності інвестиційної політики слід розглядати як один із ключових напрямів зміцнення фінансового потенціалу компанії.

З метою підвищення рівня фінансової стійкості доцільно забезпечити подальшу диверсифікацію інвестиційного портфеля шляхом оптимального поєднання ліквідності, прибутковості та надійності фінансових інструментів. Особливу увагу доцільно приділяти державним цінним паперам, депозитам системно важливих банків, а також іншим низькоризиковим фінансовим інструментам, які відповідають вимогам регулятора щодо розміщення страхових резервів.

Таким чином, основними напрямами удосконалення формування джерел фінансування ПрАТ СК «АРКС» повинні стати підвищення рівня самофінансування шляхом капіталізації прибутку, удосконалення системи формування страхових резервів, активніше використання перестрахування для управління ризиками та підвищення ефективності інвестиційної діяльності. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню фінансової стійкості компанії, підвищенню рівня її платоспроможності та забезпеченню стабільного розвитку в довгостроковій перспективі.

3.2 Рекомендації щодо покращення фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» на основі сучасних страхових технологій та зарубіжного досвіду

Як вже зазначалося раніше, функціонування ПрАТ СК «АРКС» за нинішніх умов в Україні супроводжуються певними викликами, які впливають на дієвість страхового захисту та рівень задоволення страхувальника. ПрАТ СК «АРКС», утримуючи лідерські позиції на ринку, потребує подальшого вдосконалення своєї діяльності з урахуванням як змін зовнішнього середовища, так і внутрішнього стану компанії. Тож важливого значення набуває пошук нових шляхів покращення результативності компанії, які допоможуть їй забезпечити інтенсивну конкуренцію, а також не лише адаптуватися до актуальних запитів клієнтів, а й до законодавчих нововведень.

У країнах Заходу встановлюються суворі стандарти щодо платоспроможності фінансових установ, оскільки Україна прагне стати членом Європейського Союзу, тому зобов'язується відповідати цим стандартам. Звичайно – це не просто примха, виконавши яку, Україна зможе інтегруватися в європейський простір, а й захід, який допоможе забезпечити стабільність страхового ринку.

До того ж фінансово-платоспроможні страхові компанії не залежать від кредитних коштів і зовнішніх інвесторів, що знижує їхню вразливість. Забезпечення необхідного рівня платоспроможності є основою довгострокового розвитку ПрАТ СК «АРКС», оскільки створює умови для інвестиційної діяльності та впровадження інновацій і цифрових технологій [38, с. 224-225].

Проведене дослідження показує, що платоспроможність ПрАТ СК «АРКС» відповідає сьогоднішнім нормам, тому для компанії важливо не лише підтримувати її, а також стимулювати зростання цього показника. Поява цифрових технологій та їх стрімкий розвиток впливають на діяльність страхової компанії. Вчасно запроваджена цифровізація у галузях страхування допоможе страховику оптимізувати витрати, точніше оцінювати ризики,

надавати якісніші послуги тощо. Тому в табл. 3.6 представлені процеси цифровізації, які, зі свого боку, впливають на платоспроможність.

Таблиця 3.6

Основні напрями цифровізації та їх характеристика

Напрям	Характеристика
Онлайн-продаж полісів	Створення рішень та функціоналу, в якому клієнти можуть самостійно розрахувати вартість поліса та оформити його онлайн, без необхідності консультації з менеджером.
Мобільні та веб-додатки	Цифрові продукти, що дозволяють клієнтам керувати своїми полісами, подавати заяви на відшкодування, отримувати консультації тощо.
Цифрова взаємодія з клієнтами	Чат-боти, віртуальні асистенти, мобільні додатки – все це дозволяє клієнтам отримувати швидку та зручну підтримку.
Автоматизація процесів	Використання диджиталу для спрощення рутинних завдань, таких як обробка заявок, документообіг, ведення обліку тощо.
Аналітика даних та ШІ	Аналіз великих обсягів даних засобами машинного навчання дозволяє виявляти закономірності, прогнозувати ризики та розробляти персоналізовані пропозиції.
Блокчейн	Технологія розподілених інформаційних ланцюжків може застосовуватись для підвищення безпеки та прозорості процесів, таких як укладення договорів та обмін даними.
Інтернет речей (IoT)	Смарт-пристрої дозволяють моніторити стан фізичних об'єктів (автомобілі, будинки тощо) для оцінки ризиків та розробки нових страхових продуктів.

Джерело: сформовано автором за даними [6]

Деякі з цих напрямів ПрАТ СК «АРКС» вже реалізувала, наприклад додаток MyARX, в якому здійснюється онлайн-продаж полісів, а також за допомогою чат-боту клієнти можуть швидко вирішити свою проблему.

Удосконалення законодавчого регулювання страхової діяльності є ще одним із важливих напрямів підвищення ефективності страхування особистої власності громадян. Хоч в Україні регулювання страхової діяльності перебуває у стадії трансформації, проте варто зазначити, що від дієвого законодавства залежить стабільність на страховому ринку, захист прав страхувальників й страховиків та формування довіри суб’єктів господарювання один до одного.

Для українського законодавства характерна застарілість, зокрема не відповідність вимогам щодо управління ризиками, корпоративного управління

та платоспроможності страховиків. Крім того, відсутність чіткої класифікації страхових продуктів відповідно до європейських стандартів ускладнює інтеграцію українського страхового ринку до європейського простору. Недостатньо врегульованою залишається також діяльність страхових посередників, що контрастує з практикою ЄС, де їх функціонування детально визначене відповідними директивами [34, с. 9].

ПрАТ СК «АРКС» після початку російсько-української війни страхує майно громадян від воєнних ризиків, що відзначаються високим рівнем невизначеності та масштабністю збитків, які можуть негативно вплинути на платоспроможність страховика. Тому доцільним є створення системи державної підтримки страхування майна громадян від наслідків воєнних дій, що може передбачати запровадження гарантійних фондів або механізмів співстрахування між державою та страховими компаніями. Крім того, необхідним є розроблення нормативно-правових актів, які б чітко визначали порядок страхування воєнних ризиків, умови здійснення страхових виплат та розподіл відповідальності між учасниками страхових відносин.

Зокрема, у законодавстві України відсутні ефективні процедури досудового врегулювання страхових спорів, а інформаційні обов'язки страховиків часто мають декларативний характер [33, с. 10].

З урахуванням досвіду кращих зарубіжних країн розглянемо не лише законодавчі особливості країн, а й інші практики, які можуть допомогти покращити як і сферу майнового страхування громадян, так і страховий ринок в цілому.

На думку організації Insurance & Pension Denmark, необхідна більш тісна транскордонна співпраця з європейськими наглядовими органами, особливо це стосується страховиків, які надають послуги за межами своєї країни для того, щоб уникнути банкрутства в майбутньому [33, с. 15-16].

Ірландія запровадила національні кодекси поведінки, які зобов'язують страховиків надавати повну та чесну інформацію клієнтам, зокрема щодо умов

договорів, франшиз, виключень та способів врегулювання збитків, що позитивно вплинуло на рівень довіри до страхових компаній [33, с. 26].

Дуже цікавим інноваційним проєктом став приклад німецької страхової компанії «Allianz», яка прагнула розширити доступ страхових послуг для населення, тому для сімей з низьким доходом надаються послуги мікрострахування. В Азії, Африці та Латинській Америці більше 50 млн людей покриті захистом мікрострахування від страхової компанії «Allianz» [40, с. 70].

Через федеративний устрій в США відсутнє єдине законодавство у багатьох сферах діяльності країни, в тому числі і в страхуванні. Тож особливістю страхової системи є те, що кожен штат має своє страхове законодавство. Ця особливість – специфічною, адже багато страхових організацій мають широкий спектр повноважень у визначенні власної страхової політики та регулювання страхових платежів та відшкодування збитків [31, с. 19].

У Великобританії страхові компанії мають клієнтами майже всі фінансово-кредитні установи, агропромислові, транспортні, промислові та торговельні підприємства. Успішна діяльність на ринку страхування тут залежить від активного впровадження та розвитку інвестиційної діяльності на ринку капіталів [31, с. 19].

Водночас особливого значення набуває розвиток цифрових каналів комунікації. Дослідники підкреслюють, що впровадження цифрового маркетингу, багатоканальних моделей взаємодії з клієнтами та персоналізованих підходів дозволяє суттєво підвищити ефективність діяльності страхової компанії і покращити клієнтський досвід. В табл. 3.7 розглянемо основні діджитал маркетингові канали, які допоможуть поширювати страхові продукти ПрАТ СК «АРКС».

ПрАТ СК «АРКС» активно представлена у цифровому середовищі та веде блог в Facebook, Instagram, TikTok, YouTube тощо, проте спостерігається нерівномірність у рівні залучення аудиторії.

Таблиця 3.7

Цифрові маркетингові канали залучення клієнтів та їх характеристика

Канал залучення клієнтів	Характеристика	Аудиторія
Direct	Пряме залучення користувачів, коли користувачі самі вводять назву сайту у пошуковий рядок і потрапляють одразу на нього.	Клієнти, які вже добре знають про сайт, відвідували його в минулому
Email, або пошта	Комерційні розсилки листів на електронні адреси користувачів, які дали згоду на отримання рекламних та інших матеріалів.	Застосовується для повернення поточних користувачів, а не як основний канал залучення нових клієнтів
Referrals	Реферальні посилання різноманітних сайтів, новинних порталів тощо зі згадкою про сайт.	Переважно залучення нових клієнтів, а також нагадування про себе постійним клієнтам
Social	Залучення користувачів через соціальні мережі. Потрібно враховувати, що даний канал включає в себе, як платне закуповування PPC (price per click, ціна за клік) реклами на платформах Facebook, Instagram тощо, так і рекламні інтеграції, що робляться з інфлуенсерами.	
Organic search	Органічний пошук, коли користувачі самі шукають бренд страхової компанії або застосовують актуальні ключові слова, такі як «страхування майна», «автоцивілка онлайн» тощо, а через релевантість запитів до сайту обраної страхової компанії пошукові системи показують його у топі видачі.	
Paid search	Платний пошук, який включає в себе закуповування платної реклами за ключовими словами.	
Display Ads	Показ рекламних банерів на різноманітних сайтах.	

Джерело: сформовано автором на основі [37]

Найбільша кількість підписників зосереджена у Facebook близько 29 тис. осіб, тоді як в Instagram цей показник є значно нижчим – приблизно 3 тис. осіб, а в інших соціальних мережах менше 500 осіб. У зв’язку з цим потрібно переглянути підходи щодо введення контенту в менш активних соцмережах, використовуючи їхні інструменти аналітики. При необхідності залучити відомих інфлуенсерів для реклами страхових послуг, але першочергово варто дослідити їх цільову аудиторію. Також можна запропонувати постійним

страхувальникам зробити рекомендацію в своїх соціальних мережах або ж привести знайомих за реферальним посиланням в обмін на знижку.

Ще одним напрямом забезпечення фінансової стійкості ПрАТ СК «АРКС» є удосконалення операцій з перестрахування, які дозволять звести ризики до мінімуму та забезпечити стабільну діяльність компанії.

Механізм перестрахування впливає на деякі складові фінансової стійкості страхової компанії, а саме:

- вплив на тарифну політику компанії – тарифна ставка страховика залежить від обсягу збитків останнього та ймовірності настання страхового випадку. Перестрахування перерозподіляє обсяг збитків страховика, зменшуючи його для нього і зменшуючи нетто-ставку;
- вплив на структуру страхового портфеля компанії перерозподіливши за допомогою операцій перестрахування ризики, які знаходяться в страховому портфелі компанії, відбувається збалансування її страхового портфеля;
- оптимальна інвестиційна політика: дієвість інвестиційної політики визначається оптимальним розміщенням вільних грошових резервів та дохідність проведення інвестиційних операцій. Так, здійснюючи операції перестрахування страхова компанія створює вільні страхові резерви, які можуть бути використані в інвестиційній діяльності компанії;
- високий рівень платоспроможності розглядаючи вплив перестрахування на платоспроможність страхової компанії, можемо виділити наступні складові суми страхових премій, суми страхових виплат, компенсованих перестраховиками, та обсяги зобов'язань страхових компаній. Зменшуючи суму страхових премій шляхом здійснення операцій перестрахування, страхова компанія може впливати на поточний рівень платоспроможності зменшуючи його. Внаслідок цього відбувається збільшення різниці між фактичним, та нормативним рівнем платоспроможності що супроводжується стабілізацією страхової діяльності [39].

В цілому запропоновані заходи сприятимуть підвищенню результативності ПрАТ СК «АРКС», враховуючи і зростання чистого прибутку, який теж позитивно вплине на рентабельність діяльності страховика.

Отже, встановлено, що для забезпечення конкурентоспроможності на страховому ринку ПрАТ СК «АРКС» має продовжувати йти в ногу з сучасними світовими тенденціями, які потребують впровадження цифрових технологій у діяльність компанії, а саме: збільшення продажів страхових полісів через онлайн-канали, розширення клієнтської бази за допомогою діджитал маркетингових каналів, а також впровадження сучасних технологій аналітики даних, штучного інтелекту та автоматизації процесів.

Важливим напрямом також є вдосконалення законодавчого регулювання страхової діяльності, зокрема гармонізація українського страхового законодавства з європейськими стандартами, посилення захисту прав страхувальників, а також запровадження ефективних механізмів врегулювання страхових спорів.

Окрему роль відіграє розвиток перестрахування як інструменту забезпечення фінансової стійкості страхової компанії, що дозволяє зменшити ризикове навантаження, збалансувати страховий портфель та підвищити рівень платоспроможності.

Досліджуючи досвід зарубіжних країн, успішний розвиток страхового ринку базується на комплексному поєднанні ефективного державного регулювання, активного впровадження інноваційних технологій, забезпечення високого рівня прозорості діяльності страхових компаній та формування довіри з боку клієнтів. У країнах Європи та США саме системний підхід до нагляду за платоспроможністю страховиків, розвиток цифрових сервісів, стандартизація страхових продуктів і чітке дотримання прав споживачів забезпечують стабільність ринку та його стійкість до кризових явищ.

Висновки до розділу 3

За результатами проведеного дослідження розроблено комплекс практичних заходів, спрямованих на підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів ПрАТ СК «АРКС» в умовах посилення конкуренції на страховому ринку, зростання економічних ризиків та необхідності адаптації діяльності страховиків до сучасних міжнародних стандартів. Запропоновані рекомендації охоплюють удосконалення структури джерел фінансування, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, зміцнення фінансової стійкості та забезпечення довгострокової платоспроможності компанії.

Встановлено, що важливими напрямами підвищення ефективності фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» є оптимізація структури капіталу, удосконалення управління страховими резервами, підвищення ефективності інвестиційної діяльності, розвиток перестрахувального захисту, диверсифікація страхового портфеля та впровадження сучасних цифрових технологій. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню фінансової незалежності компанії, підвищенню рівня її фінансової стійкості та забезпеченню більш ефективного використання наявних фінансових ресурсів.

Особливу увагу приділено підвищенню рівня самофінансування шляхом капіталізації прибутку та збільшення обсягів власного капіталу. Такий підхід дозволить сформувати додатковий запас фінансової міцності, підвищити рівень платоспроможності страховика та зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування. Водночас удосконалення системи формування страхових резервів на основі сучасних актуарних підходів забезпечить більш точне прогнозування страхових ризиків та оптимізацію структури активів компанії.

Важливим напрямом підвищення ефективності використання фінансових ресурсів визначено вдосконалення інвестиційної політики шляхом диверсифікації інвестиційного портфеля та збільшення частки надійних і високоліквідних фінансових інструментів. Це сприятиме підвищенню

інвестиційного доходу, збереженню фінансової стійкості та забезпеченню належного рівня ліквідності активів.

Проведені розрахунки підтвердили економічну доцільність запропонованих заходів. Зокрема, оптимізація операційних витрат може забезпечити додатковий фінансовий результат у розмірі 247,46 млн грн, диверсифікація страхового портфеля — 127,55 млн грн, а підвищення ефективності інвестиційної діяльності — 85,60 млн грн. Загальний прогнозний економічний ефект від реалізації запропонованих заходів перевищує 460 млн грн, що свідчить про їх високу практичну значущість та потенціал щодо покращення фінансових результатів діяльності компанії.

Обґрунтовано доцільність активнішого використання механізмів перестрахування як інструменту управління ризиками та підтримання фінансової стабільності страховика. Розширення співпраці з надійними перестраховими компаніями дозволить знизити ризикове навантаження на власний капітал, забезпечити збалансованість страхового портфеля та підвищити рівень захисту від значних страхових збитків.

Перспективним напрямом розвитку компанії визначено цифровізацію страхової діяльності, яка передбачає розширення онлайн-продажів страхових продуктів, автоматизацію бізнес-процесів, використання сучасних інформаційних технологій, штучного інтелекту та аналітики даних. Впровадження цифрових рішень сприятиме скороченню адміністративних витрат, підвищенню якості обслуговування клієнтів та зміцненню конкурентних позицій компанії на страховому ринку.

Врахування міжнародного досвіду функціонування страхових компаній та подальша гармонізація діяльності із сучасними європейськими стандартами управління ризиками створюють додаткові можливості для підвищення прозорості діяльності страховика, зміцнення довіри клієнтів і забезпечення стабільного розвитку в довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного теоретичного дослідження можна сформулювати такі узагальнення та висновки.

По-перше, встановлено, що фінансова діяльність страхової компанії має низку специфічних особливостей, які суттєво відрізняють її від фінансової діяльності підприємств інших галузей економіки. Основними джерелами фінансування страховика виступають власний капітал, страхові резерви та, у певних випадках, позикові кошти. Особливе місце серед них належить страховим резервам, які формуються за рахунок страхових премій та забезпечують виконання майбутніх страхових зобов'язань перед клієнтами.

По-друге, проведений аналіз наукових підходів показав, що питання управління фінансуванням діяльності страхових компаній, формуванням страхових резервів та забезпеченням належного рівня капіталізації залишаються недостатньо дослідженими як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі. Особливої уваги потребують проблеми ефективного управління страховими резервами як джерелом фінансування, оцінювання реального рівня капіталізації страховиків та вдосконалення інструментів фінансового менеджменту в умовах зростання ризиків і конкуренції на страховому ринку.

По-третє, встановлено, що одним із найважливіших чинників фінансової надійності страхової компанії є достатній рівень власного капіталу. Власний капітал виконує функцію фінансового буфера, який забезпечує стабільність діяльності страховика, підтримує його платоспроможність та створює умови для довгострокового розвитку. При цьому найбільш ефективними шляхами його збільшення є додаткові внески власників та реінвестування отриманого прибутку.

По-четверте, дослідження показало, що рівень капіталізації більшості українських страхових компаній залишається недостатнім порівняно з провідними страховиками країн Європейського Союзу. Незважаючи на те, що

переважна більшість страховиків виконала нормативні вимоги щодо мінімального розміру статутного капіталу, лише незначна частина компаній володіє достатнім фінансовим потенціалом для активної конкуренції на міжнародному рівні. У перспективі це може призвести до подальшої концентрації страхового ринку, укрупнення страхових компаній та зростання ролі страхових груп.

По-п’яте, встановлено, що після фінансової кризи зовнішнє фінансування страхового сектору суттєво скоротилося. Більшість страховиків практично не використовують додаткові емісії акцій як джерело залучення капіталу, а головним напрямом забезпечення розвитку стає стратегія самофінансування. У цих умовах ключове значення набуває ефективність страхової діяльності, здатність компанії генерувати прибуток та спрямовувати його на подальшу капіталізацію.

Отже, результати теоретичного дослідження свідчать про важливість комплексного аналізу фінансової діяльності страхових компаній та необхідність удосконалення механізмів управління їх фінансовими ресурсами. Це зумовлює доцільність переходу до практичної частини дослідження, у межах якої буде здійснено оцінювання фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС», проаналізовано особливості формування його фінансових ресурсів та визначено перспективні напрями підвищення ефективності фінансового управління.

За результатами дослідження діяльності ПрАТ СК «АРКС» можна зробити висновок, що компанія є одним із провідних учасників страхового ринку України та входить до числа найбільших страховиків за основними фінансовими показниками. Компанія здійснює діяльність на підставі ліцензій Національного банку України та надає широкий спектр страхових послуг як фізичним, так і юридичним особам. Важливою конкурентною перевагою страховика є належність до міжнародної фінансової групи Fairfax Financial Holdings, що забезпечує високий рівень фінансової підтримки, доступ до

сучасних управлінських технологій та використання міжнародного досвіду ведення страхового бізнесу.

Дослідження організаційної структури управління показало, що в компанії сформовано ефективну систему корпоративного управління із чітким розподілом повноважень між Загальними зборами акціонерів, Наглядовою радою та Правлінням. Важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності компанії є також системна робота з розвитку персоналу, що сприяє підвищенню якості страхових послуг, ефективності управління ризиками та рівня обслуговування клієнтів.

Аналіз ринкових позицій ПрАТ СК «АРКС» засвідчив, що компанія займає одне з лідируючих місць серед страховиків України за обсягами страхових премій, активів та власного капіталу. За підсумками 2025 року ПрАТ СК «АРКС» посідало друге місце за обсягом страхових премій та перше місце за величиною активів і власного капіталу серед найбільших страхових компаній країни. Це свідчить про значний фінансовий потенціал страховика та його високий рівень конкурентоспроможності на ринку страхових послуг.

Особливу роль у фінансовій діяльності компанії відіграє розвиток партнерських відносин із банківськими установами та іншими суб’єктами господарювання. Використання механізмів банкострахування дозволяє розширювати канали реалізації страхових продуктів, збільшувати клієнтську базу та диверсифікувати джерела надходження страхових премій. Співпраця з провідними банками України та великими торговельними мережами сприяє зміцненню позицій компанії на страховому ринку та забезпечує додаткові можливості для подальшого розвитку.

Проведений аналіз фінансових результатів ПрАТ СК «АРКС» показав позитивну динаміку основних показників страхової діяльності. Протягом досліджуваного періоду спостерігалося стійке зростання обсягів чистих страхових премій, що свідчить про розширення страхового портфеля та підвищення довіри клієнтів до страховика. Водночас темпи зростання страхових премій перевищували темпи збільшення страхових виплат, що

позитивно вплинуло на фінансову стійкість компанії та її здатність виконувати зобов’язання перед страхувальниками.

Аналіз структури страхового портфеля засвідчив, що домінуючим видом діяльності компанії є майнове страхування, яке формує понад дві третини страхових премій та страхових виплат. Важливими напрямами діяльності також залишаються страхування відповідальності та особисте страхування. Основними клієнтами компанії виступають фізичні особи, які формують понад 60 % страхових премій та понад 70 % страхових виплат. Це свідчить про значну орієнтацію страховика на роздрібний сегмент страхового ринку.

Дослідження доходів і витрат компанії показало, що основним джерелом формування доходів є операційна діяльність, зокрема надходження страхових премій. Водночас значну роль у забезпеченні фінансових результатів відіграє інвестиційна діяльність, частка якої перевищує третину сукупних доходів. Це підтверджує важливість ефективного управління інвестиційним портфелем для забезпечення фінансової стійкості страхової компанії.

Разом із тим аналіз витрат засвідчив суттєве зростання операційних витрат, пов’язаних насамперед зі збільшенням витрат на оплату товарів, робіт і послуг, а також зі зростанням страхових зобов’язань. Саме випереджаюче зростання витрат стало однією з причин скорочення окремих показників прибутковості компанії.

Оцінка фінансових результатів показала, що після зниження прибутковості у 2023 році ПрАТ СК «АРКС» змогло відновити позитивну динаміку чистого прибутку у 2024 році. Водночас показники рентабельності активів, власного капіталу та діяльності загалом продемонстрували тенденцію до зниження, що свідчить про необхідність підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та оптимізації структури витрат.

Важливим результатом дослідження стало підтвердження високого рівня фінансової надійності страховика. Фактичний запас платоспроможності компанії більш ніж утричі перевищує нормативний рівень, що свідчить про значний запас фінансової міцності та здатність компанії виконувати свої

зобов’язання навіть за умов підвищеної економічної невизначеності. Разом з тим впровадження нових вимог Solvency II формує для компанії нові виклики щодо удосконалення системи управління ризиками, капіталом та забезпечення відповідності сучасним європейським стандартам регулювання страхової діяльності.

Таким чином, результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок, що ПрАТ СК «АРКС» характеризується достатньо високим рівнем фінансової стійкості, платоспроможності та ринкової конкурентоспроможності. Водночас виявлене зниження окремих показників рентабельності, зростання витрат та необхідність адаптації до нових регуляторних вимог свідчать про доцільність розроблення заходів щодо підвищення ефективності фінансової діяльності компанії, оптимізації структури доходів і витрат, а також удосконалення механізмів управління фінансовими ресурсами та ризиками.

За результатами проведеного дослідження розроблено комплекс практичних заходів, спрямованих на підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів ПрАТ СК «АРКС» в умовах посилення конкуренції на страховому ринку, зростання економічних ризиків та необхідності адаптації діяльності страховиків до сучасних міжнародних стандартів. Запропоновані рекомендації охоплюють удосконалення структури джерел фінансування, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, зміцнення фінансової стійкості та забезпечення довгострокової платоспроможності компанії.

Встановлено, що важливими напрямами підвищення ефективності фінансової діяльності ПрАТ СК «АРКС» є оптимізація структури капіталу, удосконалення управління страховими резервами, підвищення ефективності інвестиційної діяльності, розвиток перестрахувального захисту, диверсифікація страхового портфеля та впровадження сучасних цифрових технологій. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню фінансової незалежності компанії, підвищенню рівня її фінансової стійкості та забезпеченню більш ефективного використання наявних фінансових ресурсів.

Особливу увагу приділено підвищенню рівня самофінансування шляхом капіталізації прибутку та збільшення обсягів власного капіталу. Такий підхід дозволить сформувати додатковий запас фінансової міцності, підвищити рівень платоспроможності страховика та зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування. Водночас удосконалення системи формування страхових резервів на основі сучасних актуарних підходів забезпечить більш точне прогнозування страхових ризиків та оптимізацію структури активів компанії.

Важливим напрямом підвищення ефективності використання фінансових ресурсів визначено вдосконалення інвестиційної політики шляхом диверсифікації інвестиційного портфеля та збільшення частки надійних і високоліквідних фінансових інструментів. Це сприятиме підвищенню інвестиційного доходу, збереженню фінансової стійкості та забезпеченню належного рівня ліквідності активів.

Проведені розрахунки підтвердили економічну доцільність запропонованих заходів. Зокрема, оптимізація операційних витрат може забезпечити додатковий фінансовий результат у розмірі 247,46 млн грн, диверсифікація страхового портфеля — 127,55 млн грн, а підвищення ефективності інвестиційної діяльності — 85,60 млн грн. Загальний прогнозний економічний ефект від реалізації запропонованих заходів перевищує 460 млн грн, що свідчить про їх високу практичну значущість та потенціал щодо покращення фінансових результатів діяльності компанії.

Обґрунтовано доцільність активнішого використання механізмів перестрахування як інструменту управління ризиками та підтримання фінансової стабільності страховика. Розширення співпраці з надійними перестраховими компаніями дозволить знизити ризикове навантаження на власний капітал, забезпечити збалансованість страхового портфеля та підвищити рівень захисту від значних страхових збитків.

Перспективним напрямом розвитку компанії визначено цифровізацію страхової діяльності, яка передбачає розширення онлайн-продажів страхових продуктів, автоматизацію бізнес-процесів, використання сучасних

інформаційних технологій, штучного інтелекту та аналітики даних. Впровадження цифрових рішень сприятиме скороченню адміністративних витрат, підвищенню якості обслуговування клієнтів та зміцненню конкурентних позицій компанії на страховому ринку.

Врахування міжнародного досвіду функціонування страхових компаній та подальша гармонізація діяльності із сучасними європейськими стандартами управління ризиками створюють додаткові можливості для підвищення прозорості діяльності страховика, зміцнення довіри клієнтів і забезпечення стабільного розвитку в довгостроковій перспективі.

Отже, реалізація запропонованих заходів дозволить ПрАТ СК «АРКС» підвищити ефективність формування та використання фінансових ресурсів, зміцнити фінансову стійкість і платоспроможність, забезпечити зростання прибутковості діяльності та посилити конкурентні переваги на страховому ринку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Insurance Fraud. URL: https://www.fbi.gov/stats-services/publications/insurance-fraud (дата звернення: 18.05.2026)
2. Insurance Marketing Strategies for the New Age. URL: https://www.joshmeah.com/blog/insurance-marketing-strategies-for-the-new-age (дата звернення: 16.05.2026)
3. Khurdei, V.D. and Niftalyieva, A. (2019), Marketing as a strategic tool, *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Seriia: «Ekonomichni nauky»*, vol. 11. URL: https://www.internauka.com/issues/economic2019/11/5353 (дата звернення: 18.05.2026)
4. 6 особливостей планування цифровізації для страхових компаній: реалії 2026 року. URL: https://wezom.com.ua/ua/blog/6-osoblivostey-planuvannya-tsifrovizatsiyi-dlya-strahovih-kompaniy (дата звернення: 22.05.2026)
5. Базилевич В. Д. Страхування: підручник. Київ: Знання, 2008. 1019 с.
6. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2007. 328 с.
7. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2009. 283 с.
8. Говорушко Т. А., Стецюк В. М., Толстенко О. Ю. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку: монографія. Національний університет харчових технологій. К.: «Центр учбової літератури», 2012. 376 с.
9. Дванадцять інструментів інтернет-маркетингу. *Wooo agency* : веб-сайт. URL : https://wooo.com.ua/12-instrumentiv-internet-marketyngu (дата звернення: 22.05.2026)
10. Імплементація директиви ЄС Solvency II щодо платоспроможності страховиків. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/rozpochinayetsya-

implementatsiya-direktivi-yes-solvency-ii-schodo-platospromojnosti-strahovikiv (дата звернення: 14.05.2026)

11. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. 4-те вид., випр. та доп. К.: Т-во «Знання», КОО; Л.: Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ, 2002. 566 с.
12. Клапків Л. М., Клапків Ю. М., Свірський В. С. Фінансові ризики в діяльності страхових компаній: теоретичні засади, сучасні реалії та прагматизм управління: монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. 171 с.
13. Котлер Ф., Катараджая Г. Маркетинг 4.0. Від традиційного до цифрового. Пер. з англ. К. Куницької та О. Замаєвої. К. : КМ-БУКС, 2018. 208 с.
14. Криленко В. І., Рудь І. Ю. Страхування: Навчальний посібник. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського 2019. 260 с.
15. Офіційний сайт МТСБУ. URL: https://mtsbu.ua/ (дата звернення: 30.04.2026)
16. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування: навчальний посібник. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307 с.
17. Піратовський Г. Л. Страховий бізнес: управління розвитком: Монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 254 с.
18. Про страхування: Закон України. Редакція від 01.01.2025 р. № 1909-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2658 (дата звернення: 24.04.2026)
19. Рейтинг страхових компаній України за 9 місяців 2025 р. *Forinsurer*: онлайн-журнал про страхування, перестрахування та InsurTech. URL: https://forinsurer.com/ratings/nonlife/25/9/3 (дата звернення: 03.05.2026)
20. Сайт Національної асоціація страховиків України. Показники діяльності страховиків. URL: https://nasu.com.ua/ (дата звернення: 30.04.2026)
21. Сайт страхової компанії «АРКС». URL: https://arx.com.ua/ (дата звернення: 25.04.2026)

22. Самойловський А.Л. Комплексна оцінка фінансового стану страховика. *Формування ринкових відносин в Україні* : Збірник наукових праць. К. : 2014. № 4. с. 7-11
23. Стратегічне управління страховою компанією: Кол. моногр. / В.М.Фурман та ін. К.: КНЕУ, 2008. 440 с.
24. Страхование: принципы и практика / Составитель Дэвид Бланд: Пер. з англ., 1998. 416 с.
25. Страховий менеджмент: підручник / С.С. Осадець та ін. К.: КНЕУ, 2011. 333с.
26. Ситник Н. С., Стасишин А. В., Попович Д. В. Страхування: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 512 с.
27. Страхування: підручник / Артюх Т.М. та ін.; керівник авт. колективу і наук. ред. С.С. Осадець., вид. 3-тє. К.: КНЕУ, 2006. 601 с.
28. Страхування: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. С.С. Осадець. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2002. 599 с.
29. Супрун А.А., Супрун Н.В. Страховий менеджмент: Навч. посібник. Львів: Магнолія 2006, 2011. 301 с.
30. Спеціалізований інтернет-журнал «Insurance Top». URL: https://forinsurer.com/top (дата звернення: 06.05.2026)
31. Пахомов М. С., Єршова Н. Ю. Світові тенденції розвитку ринку страхових послуг та перспективи в Україні. Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки): збірник наукових праць. Харків: НТУ «ХПІ», 2024. №1. С. 17-21
32. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 554 с.
33. Проблеми розвитку страхування в Україні: Науковий студентський збірник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2025. Вип. 6. 106 с.
34. Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри: матеріали науково-практичного круглого столу. Суми: Сумський державний університет, 2026. 833 с.

35. Криленко В. І., Рудь І. Ю. Страхування: Навчальний посібник. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського 2019. 260 с.
36. Фурман В.М. Ризики в інвестиційній та фінансовій діяльності страховика. *Фінанси України*. 2008. № 2. С. 107-114.
37. Приказюк Н., Марченко К. Маркетингові стратегії страховиків в умовах діджиталізації: сучасна практика та перспективи розвитку. *Економічний аналіз.* 2022. Том 32. № 1. С. 236-247
38. Панченко О. І., Корнієць Ю. М., Глазков А. О. Платоспроможність та інвестиційна діяльність у структурі фінансової безпеки страхових компаній. *Науковий вісник Полісся*. 2025. №1. С. 222-232
39. Шулєшова І. В. Перестрахування як механізм забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. *Економіка АПК*. 2013. №2. С. 124-129
40. Януль І. Є., Касьянюк Т. С. Досвід зарубіжних країн у галузі страхування майна. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 6. С. 68-73

_____ Владислав ДЕРЕВЕНСЬКИЙ
(підпис) (Ім’я, ПРІЗВИЩЕ)

18.06.2026
(дата)

ДОДАТКИ

Додаток А

Серія АВ

ЛІЦЕНЗІЯ

№ 483288

ДЕРЖАВНА КОМІСІЯ З РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

(найменування органу ліцензування, що видав ліцензію)

Страхова діяльність

(вид господарської діяльності (в повному обсязі або частково) на право провадження якого видається ліцензія)

У формі добровільного:

- страхування майна [крім залізничного, наземного, повітряного, водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту), вантажів та багажу (вантажобагажу)].

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "АХА Страхування"

(найменування юридичної особи суб'єкта підприємницької діяльності)

Ідентифікаційний код юридичної особи 20474912

Місцезнаходження юридичної особи м. Київ, вул. Іллінська, 8

Дата прийняття та номер рішення про переоформлення ліцензії: від 17.09.2009 № 490-пл

Строк дії ліцензії: з 17.09.2009 безстроковий

Член Комісії - директор департаменту реєстрації, ліцензування та дозвільних процедур (посада особи, яка підписала ліцензію) Михайленко С.М. (прізвище та ініціали) (підпис)

Дата видачі ліцензії 17.09.2009 року

МП

Додаток Б

Серія АВ

ЛІЦЕНЗІЯ

№ 483293

ДЕРЖАВНА КОМІСІЯ З РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ
(найменування органу ліцензування, що видав ліцензію)

Страхова діяльність
(вид господарської діяльності (в повному обсязі або частково) на право провадження якого видається ліцензія)

У формі добровільного:

- страхування наземного транспорту (крім залізничного).

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "АХА Страхування"
(найменування юридичної особи суб'єкта підприємницької діяльності)

Ідентифікаційний код юридичної особи 20474912

Місцезнаходження юридичної особи м. Київ, вул. Іллінська, 8

Дата прийняття та номер рішення про переоформлення ліцензії: від 17.09.2009 № 490-пл

Строк дії ліцензії: з 17.09.2009 безстроковий

Член Комісії - директор департаменту реєстрації, ліцензування та дозвільних процедур (посада особи, яка підписала ліцензію) Михайленко С.М. (прізвище та ініціали) (підпис)

Дата видачі ліцензії 17.09.2009 року

МП

Додаток В

Серія АВ

ЛІЦЕНЗІЯ

№ 483289

ДЕРЖАВНА КОМІСІЯ З РЕГУЛЮВАННЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ
(найменування органу ліцензування, що видав ліцензію)

Страхова діяльність
(вид господарської діяльності (в повному обсязі або частково) на право провадження якого видається ліцензія)

У формі добровільного:

- страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ.

Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "АХА Страхування"
(найменування юридичної особи суб'єкта підприємницької діяльності)

Ідентифікаційний код юридичної особи 20474912

Місцезнаходження юридичної особи м. Київ, вул. Іллінська, 8

Дата прийняття та номер рішення про переоформлення ліцензії: від 17.09.2009 № 490-пл

Строк дії ліцензії: з 17.09.2009 безстроковий

Член Комісії - директор департаменту реєстрації, ліцензування та дозвільних процедур (посада особи, яка підписала ліцензію) Михайленко С.М. (прізвище та ініціали) (підпис)

Дата видачі ліцензії 17.09.2009 року

МП

Додаток Г

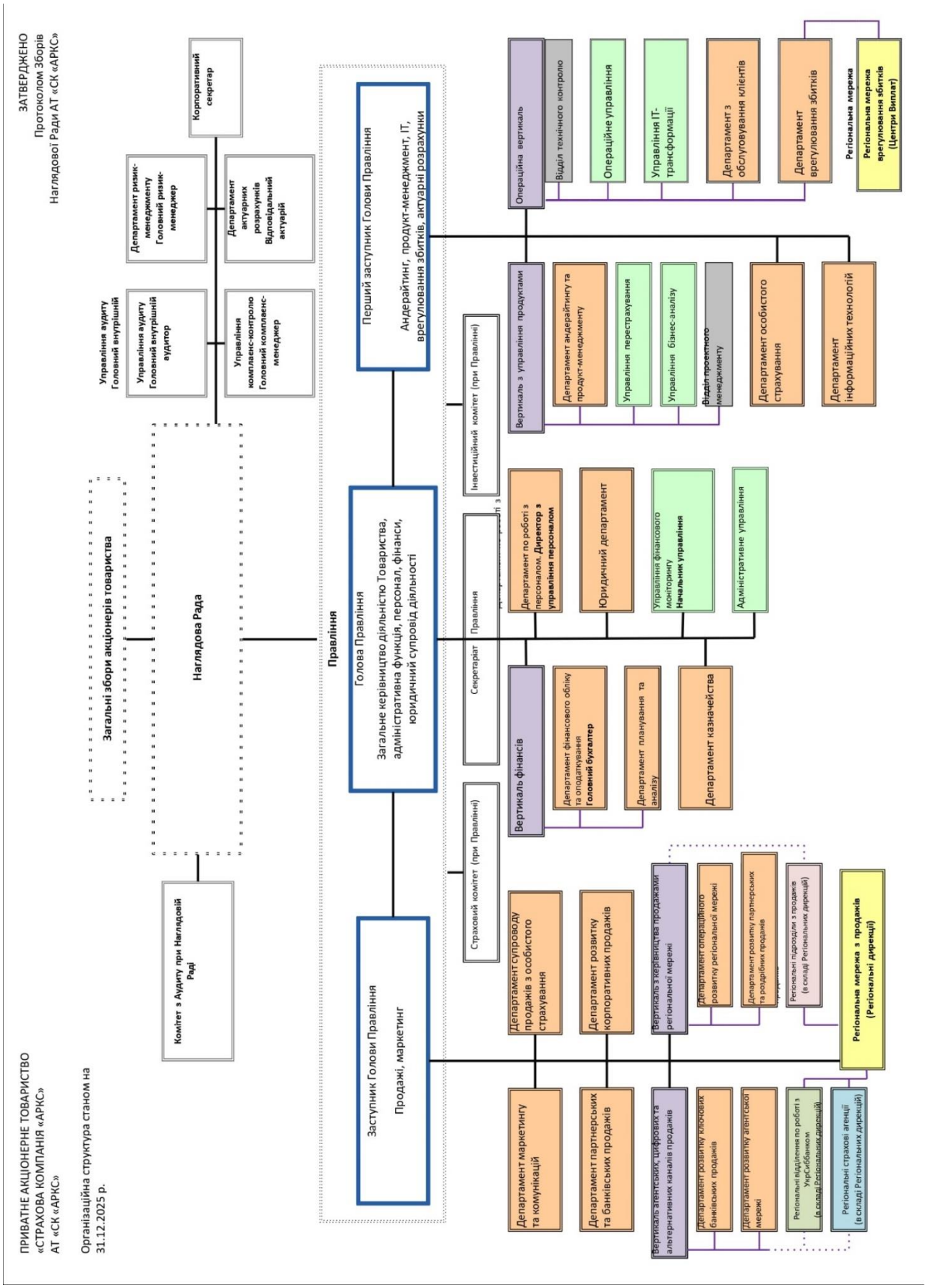
ЗАТВЕРДЖЕНО
Протоколом Зборів
Наглядової Ради АТ «СК «АРКС»
ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«СТРАХОВА КОМПАНІЯ «АРКС»
АТ «СК «АРКС»
Організаційна структура станом на
31.12.2025 р.
Загальні збори акціонерів товариства
Наглядова Рада
Комітет з Аудиту при Наглядовій Раді
Управління аудиту
Головний внутрішній аудитор
Управління аудиту
Головний внутрішній аудитор
Управління комплаєнс-контролю
Головний комплаєнс-менеджер
Департамент ризик-менеджменту
Головний ризик-менеджер
Департамент актуарних розрахунків
Відповідальний актуарій
Корпоративний секретар
Правління
Голова Правління
Загальне керівництво діяльністю Товариства, адміністративна функція, персонал, фінанси, юридичний супровід діяльності
Перший заступник Голови Правління
Андерайтинг, продукт-менеджмент, IT, врегулювання збитків, актуарні розрахунки
Заступник Голови Правління
Продажі, маркетинг
Секретаріат Правління
Страховий комітет (при Правлінні)
Інвестиційний комітет (при Правлінні)
Операційна вертикаль
Відділ технічного контролю
Операційне управління
Управління IT-трансформації
Департамент з обслуговування клієнтів
Департамент врегулювання збитків
Регіональна мережа
Регіональна мережа врегулювання збитків (Центри Виплат)
Вертикаль з управління продуктами
Департамент андерайтингу та продукт-менеджменту
Управління перестрахування
Управління бізнес-аналізу
Відділ проектного менеджменту
Департамент особистого страхування
Департамент інформаційних технологій
Департамент по роботі з персоналом, Директор з управління персоналом
Юридичний департамент
Управління фінансового моніторингу
Начальник управління
Адміністративне управління
Вертикаль фінансів
Департамент фінансового обліку та оподаткування
Головний бухгалтер
Департамент планування та аналізу
Департамент казначейства
Департамент супроводу продажів з особистого страхування
Департамент розвитку корпоративних продажів
Вертикаль з керівництва продажами регіональної мережі
Департамент операційного розвитку регіональної мережі
Департамент розвитку партнерських та роздрібних продажів
Регіональні підрозділи з продажів (в складі Регіональних дирекцій)
Регіональна мережа з продажів (Регіональні дирекції)
Департамент маркетингу та комунікацій
Департамент партнерських та банківських продажів
Вертикаль агентських, цифрових та альтернативних каналів продажів
Департамент розвитку ключових банківських продажів
Департамент розвитку агентської мережі
Регіональні відділення по роботі з УкрСиббанком (в складі Регіональних дирекцій)
Регіональні страхові агенції (в складі Регіональних дирекцій)

Додаток Д

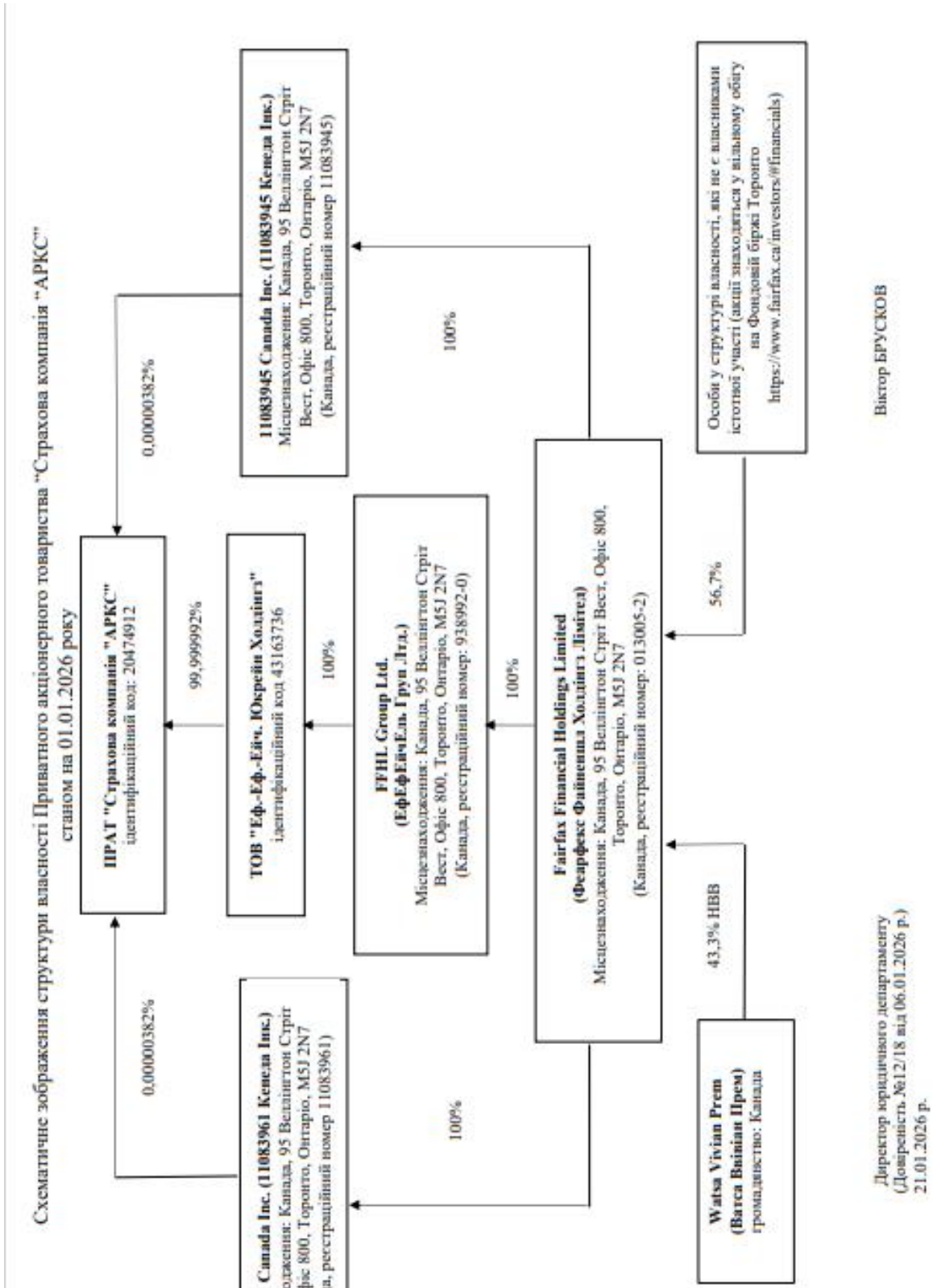
Схематичне зображення структури власності Приватного акціонерного товариства "Страхова компанія "АРКС"
станом на 01.01.2026 року
ПРАТ "Страхова компанія "АРКС"
ідентифікаційний код: 20474912
11083945 Canada Inc. (11083945 Канада Інк.)
Місцезнаходження: Канада, 95 Веллінгтон Стріт Вест, Офіс 800, Торонто, Онтаріо, M5J 2N7 (Канада, реєстраційний номер 11083945)
0,00000382%
99,999992%
ТОВ "Еф.-Еф.-Ейч. Юкрейн Холдінгз"
ідентифікаційний код 43163736
100%
FFHL Group Ltd.
(ЕфЕфЕйчЕл. Груп Лтд.)
Місцезнаходження: Канада, 95 Веллінгтон Стріт Вест, Офіс 800, Торонто, Онтаріо, M5J 2N7 (Канада, реєстраційний номер: 938992-0)
100%
Fairfax Financial Holdings Limited
(Феарфекс Файненшл Холдінгз Лімітед)
Місцезнаходження: Канада, 95 Веллінгтон Стріт Вест, Офіс 800, Торонто, Онтаріо, M5J 2N7
(Канада, реєстраційний номер: 013005-2)
100%
11083961 Canada Inc. (11083961 Канада Інк.)
Місцезнаходження: Канада, 95 Веллінгтон Стріт Вест, Офіс 800, Торонто, Онтаріо, M5J 2N7
(Канада, реєстраційний номер 11083961)
0,00000382%
Watsa Vivian Prem
(Ватса Вівіан Прем)
громадянство: Канада
43,3% НВВ
56,7%
Особи у структурі власності, які не є власниками істотної участі (акції знаходяться у вільному обігу на Фондовій біржі Торонто
https://www.fairfax.ca/investors/#financials)
Директор юридичного департаменту
(Довіреність №12/18 від 06.01.2026 р.)
21.01.2026 р.
Віктор БРУСКОВ

Додаток Е

	КОДИ		
Дата (рік, місяць, число)	2024	01	01
за ЄДРПОУ	20474912		

Підприємство **Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "АРКС"**
(найменування)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2023 р.

Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-
Чисті зароблені страхові премії	*2010*	3 352 601	3 054 570
премії підписані, валова сума	*2011*	-	-
премії, передані у перестрахування	*2012*	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	*2013*	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	*2014*	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів,робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	*2070*	1 382 682	1 029 275
Валовий: прибуток	2090	1 969 919	2 025 295
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	*2105*	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	*2110*	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	*2111*	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	*2112*	-	-
Інші операційні доходи	2120	8 917	73 070
у тому числі: дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2121*	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2122*	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	*2123*	-	-
Адміністративні витрати	2130	(-)	(-)
Витрати на збут	2150	(1 182 635)	(1 071 393)
Інші операційні витрати	2180	(639 413)	(620 124)
у тому числі: витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2181*	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2182*	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	156 788	406 848
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	373 256	232 132
Інші доходи	2240	131 432	217 250
у тому числі: дохід від благодійної допомоги	*2241*	-	-
Фінансові витрати	2250	(57 500)	(29 337)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(56 717)	(153 365)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	*2275*	-	-

Додаток Ж

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2025	01	01
Підприємство Приватне акціонерне товариство "Страхова компанія "АРКС"	за ЄДРПОУ	20474912		
(найменування)				

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2024 р.

Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-
Чисті зароблені страхові премії	*2010*	4 010 021	3 352 601
премії підписані, валова сума	*2011*	-	-
премії, передані у перестрахування	*2012*	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	*2013*	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	*2014*	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів,робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	*2070*	1 710 050	1 397 147
Валовий: прибуток	2090	2 299 971	1 955 454
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	*2105*	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	*2110*	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	*2111*	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	*2112*	-	-
Інші операційні доходи	2120	133 535	102 713
у тому числі: дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2121*	26 467	66 455
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2122*	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	*2123*	-	-
Адміністративні витрати	2130	(-)	(-)
Витрати на збут	2150	(1 437 117)	(1 182 635)
Інші операційні витрати	2180	(826 205)	(644 028)
у тому числі: витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2181*	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2182*	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	170 184	231 504
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	450 845	373 255
Інші доходи	2240	-	-
у тому числі: дохід від благодійної допомоги	*2241*	-	-
Фінансові витрати	2250	(65 722)	(57 500)
Витрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	*2275*	-	-

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "АРКС" Електронна печатка 20474912

ЗГОДА здобувача освіти Державного університету економіки і технологій про перевірку кваліфікаційної роботи на прояви академічного плагіату та розміщення в Репозитарії ДУЕТ

Я, ***Деревенський Владислав Андрійович***, підтримую політику Державного університету економіки і технологій з академічної доброчесності і відкритого доступу. Стверджую, що кваліфікаційна бакалаврська робота «***Фінансова діяльність страхових компаній»*** виконана самостійно та не містить академічного плагіату. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій ознайомлений. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення норм академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Також я поінформований, що відповідно до пункту 5.8 «Положення про Репозитарій (електронну базу даних) Державного університету економіки і технологій» згадана робота буде розміщена в Електронному архіві Університету (Репозитарії ДУЕТ) та ознайомлений з умовами такого розміщення.

_____ Владислав ДЕРЕВЕНСЬКИЙ
(підпис) (Ім’я, ПРІЗВИЩЕ)

13.06.2026
(дата)